

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

DE S. CLAVDIO ARCHIEPISC. BISVNTINO.

613

lætitia & animi compunctio de tanti viri patrocinio permultis oborta sit, nos pro dignitate scripto complecti non valemus. Et certe aliquot locis, vbi cum sancto corpore vel pernoctassent, vel meridiè fuissent, postea ecclesias in eius honorem ædificârunt. Itaq; cum tali celebritate & gaudio perductus est in Fuldense monasterium, vbi vir sanctus sæpè optauerat sepeliri, & vt id fieret, non semel beato Lullo mandârat. Atq; ille preces eius modis omnibus exequi contendens, ea, qua par erat, veneratione sacrum quidem corpus eius terræ mandauit, animam verò cœlestibus sociandam gaudijs multis precibus commendauit.

S. Bonifacius Fuldam transferunt.

Ad eius aures tumulum, per merita eius multa congrua fide petentibus obtingunt beneficia vtriusq; hominis: interioris quidem, dum suorum peccatorum veniam obriuent: exterioris autem, dum se sentiunt à morbis liberari. Si verò contingat ea beneficia illic non impetrari, nõ id imputandum est vel diuinæ inclementiæ, vel inefficaci apud Deum S. Bonifacii patrocinio: sed ijs potiùs, qui propter suam incredulitatem non merentur exaudiri: sicut etiam de Domino Christo sacrum testatur Euangelium, quòd non fecerit virtutes multas in patria sua propter incredulitatem illorum. Quanquàm etiam cessant interdum miracula tum ob cultus diuini neglectum, tum ob incorrigibilem malitiam habitatorum: tum etiam quòd pro exhibitis miraculis non solum Deo & sanctis eius debita laudes & grates non agantur, sed nec memoria commendentur. Vixit in episcopatu S. Bonifacius annos triginta sex, menses sex, & dies totidem. Bassus verò est cum socijs suis Nonis Iunij, Anno peregrinationis suæ quadragesimo, incarnationis autem Dominicæ septingentesimo quinquagesimo quinto, regnante eodem Domino: cui laus & gloria per omnia secula seculorum, Amen.

Cap. 24. Miracula ad sepulchrum eius.

Matth. 13.

VITA S. CLAVDII ARCHIEPISCOPI BISVNTINI, PER E. LAVR. SVRIVM MVTATO STYLO EX

quodam impresso codice descripta. Habetur etiam manuscripta, sed ea necdum peruenit ad manus meas. Puto autem eandem esse, quæ etiam excussa habetur, licet fortassis paulo copiosior sit.

BEATVS Claudius fertur originem duxisse ex illustri Salinensium principum siue Palatinorum familia. In parentum suorum domo vsque ad septimum ætatis annũ in Deo timore accuratè enutritus, postea discèdis literis admotus est, probatissimis traditus magistris: sub quibus ille non solum disciplinas liberales breui perdidit, sed etiam scripta diuina & sanctorum hominum res gestas sedulo perlegit. Erat enim in illa tenera ætate præclaro & docili ingenio, feruenti animo, pijsque & sanctis operibus valdè addicto, ita vt nullum diem absque bonorum operum studio præterlabi pateretur. Et si autem ætate erat iuuenis, attamen nihil in eius moribus aut factis puerile cernebatur. Nunquàm ille choreis se admiscuit, nunquàm mundanis interfuit spectaculis: sed hominibus religiosis & honestis sese adiungens, de virtutum studijs & exercitijs suaui cum illis miscebat colloquia. Verba autem illius sapientiæ sale condita, vsque ad eò rationi consentanea & grata fuere, vt omnium in se studia & affectus prouocaret. Atque ita fiebat, vt etiam viri prouectæ ætatis & sapientes non mediocriter illum amarent, tanquam puerum sanctum & virtutum studiosum: alij vt affabilem, comem atque prudentem venerarentur. Homines improbos & scurilitati deditos respuens, illorum consortia modis omnibus deuilitabat. Fœminarum iuencularum ad eò declinabat colloquia, vt nunquàm sine causa rationabili illis loqui uoluerit: nec vnquam in eo deprehensus fuit qualiscunq; sermo vel opus nefarium, non risus inhonestus, non vlla animi leuitas aut dissolutio. Antè omnia autem templa frequentabat, Dominicis præsertim & festis diebus Missas & preces Canonicas siue horarias, sermonesque diuinos summa animi deuotione auscultabat.

Iunij 8. Cap. 1.

Multum in literis puer Claudius proficit.

Maturitas morum eius.

Vita malorum consortia.

Crescente verò fama sanctitatis eius, cum iam vicesimum ætatis attigisset annum, contempta militia seculari, Bisuntinæ ecclesiæ factus est Canonicus. Itaque in dies

Cap. 2.

Fff

seipso

seipso melior fieri studens, precibus Canonicis tum nocturnis, tum diurnis interfuit, libros scripturæ diuinæ diligenter euoluit, & omni ex parte, ceu verus Dei seruus, in eam curam sedulo incubuit, ne quid reprehensione dignum admitteret: atque intantum breui temporis spatio, diuina illum adiuuante gratia, in sanctis operibus & sacra doctrina clarus euasit, ut in tota Burgundionum ditione nullus ei par inueniretur, id quod perspici facile potest ex editis ab illo lucubrationibus, quæ usque in præfens in Iurense monasterio asseruatur. Quotidiè autem, demptis Dominicis & solennioribus diebus, non nisi semel edebat. Crebrò noctes orando, legendo, meditando peruigil exegit. Castum & mundum ab omni inquinamento se seruabat. Vestitus ei erat mediocris, mores modesti & humiles, sermo verax, suavis & amabilis. Denique virtutum omnium tantus in illo cernebatur ornatus, ut iam verus monachus à cunctis haberetur. Anno autem duodecimo suscepti canonicatus eius, præsul Bisuntinus coepit aduersa laborare valetudine. Timens igitur beatissimus Claudius, ne, quod postea tamen euenit, Episcopus illic crearetur, ad tempus inde recessit, atque ad parentes suos sese recepit. Humanissimè autem ab illis exceptus, aliquandiu apud illos sanctè & piè versatus est.

Cap. 3. Interim memoratus antistes vitam cum morte commutauit, & inter clerum & populum Bisuntinum de substituendo ei successore non minima extitit dissensio, alijs hunc, alijs alium eligentibus. Tandem vnanimis ad precandum Dominum se contulerunt, humique prostrati, cum lachrymis obnixè rogauerunt, ut ob merita sanctissimæ matris suæ, & beati Iohannis Baptistæ patroni ipsorum, sanctorumque omnium clementer ipsis inspiraret, quisnam ecclesiæ Bisuntinæ pastor eligendus esset. Atque in his precibus illis perseverantibus, vox cælitus audita est, iubens eos omisissis lachrymis beatum Claudium creare antistitem. Ea voce exhilarati Canonici, omnes in eam e-

Creatur Episcopus Bisuntinus. unt sententiam, ut Claudius sit episcopus Bisuntinus: confestimque mittunt hortatores è Clero & populo viros, qui eius consensum obtineant. Ille tandem multis precibus & lachrymis victus, sciens se diuinè non posse resistere voluntati, Bisuntinum ducitur, imò verò trahitur, Archiepiscopus consecratur, à summo Pontifice eius electio canonica approbatur & confirmatur, anno à Christo nato sexcentesimo vicesimo sexto. Factus autem Archiepiscopus, eandem, quam prius humilitatem & morum gratitatem in omnibus semper seruauit, & ut fidelis seruus & prudens familiam Domini & creditas sibi ecclesias feruenti zelo gubernauit, causas & controuersias ecclesiasticas horis opportunis comiter & placidè audiuit, & ad ecclesiasticarum sanctionum præscriptum egregiè decedit. Nunquam ob quæuis tractanda negotia secularia, nisi euident necessitas aliud postularet, ab ecclesia ijs horis abesse voluit, quibus diuina peragebantur officia. Crebrò visitabat diocesis suæ ecclesias, & ceu bonus paterfamilias, iuxta

Matth. 13. Domini sententiam, de thesauro suo proferens noua & vetera, mellitissimis exhortationibus suis bonos & pios incitabat, ut ad meliora proficerent: lapsos verò & errantes sollicitè admonebat, ut ad bonam sese frugem reciperent. erat enim sanè haud mediocre literatus. Diuinæ contemplationi sedulus vacabat, atque interim spiritus eius mirum in modum eleuabatur. Nec tamen propter contemplationis, quæ Mariæ tribuitur, otium, Marthæ laboriosum neglexit ministerium: imò verò septem misericordie exercendis operibus totis viribus incumbebat.

Cap. 4. Cùm autem annis septem eam gubernasset ecclesiam, diuino eum amore magis ac magis perurgente, omnes mundi huius opes & pompas declinare cupiens, ut posset liberius diuinè se contemplationi tradere, cunctis in sua diocesi benè dispositis, Episcopatu se abdicauit, & ab Angelo admonitus, ad monasterium S. Eugendi, quod etiam Iurense dicitur, in Bisuntinæ diocesis confinio situm se contulit, atque illic habitum & institutum S. Benedicti complexus est. Tantè verò sanctitatis & perfectionis fuit, ut omnium quæ in mundo sunt, oblitus, solo omnipotentis Dei flagraret amore. Vigilabat in precibus, assiduus erat in ieiunijs, diligentem nauabat operam sacris lectionibus & meditationibus, & ut canon monasticus docet, verum & strenuum sese monachum exhibebat. Ad diuina celebranda officia omnes ipse templi ingressu anteuertebat, postremus omnium è templo recedebat. Atque hac ratione adeo cunctos ad monasticam perfectionis prouocabat studium, ut Iniuriosus, eius monasterij tunc Abbas, vir sanè eximia tum sanctitate tum prudentia, cum multa humilitate & instantia monasterium

Fir Abbas licet inuitus. illud regendum ei obtulerit: quod tamen vir sanctus modestissimè recusauit. At tamen post annos quinque Iniurioso Abbate cum magna meritorum copia ad Dominum migrante, venerabiles eiusdem cœnobij patres illum vnanimiter elegerunt sibi Ab-

bi Abbatem, quibus agrè tandem assensus est. Ira Claudius quantò se in hoc mundo plùs abijcere voluit, tanto digniorem se & apud Deum & homines, qui exaltatur, effecit. Quod quidem non absque diuina dispensatione ita euenisse existimatur, vt loco illi, in quo multi florere sanctitate conspicui viri, etiam sanctissimus Archiepiscopus adiungeretur, atque inde locus ipse insignior redderetur.

Porrò autem complures ad beatum virum confluxere non modò clerici, sed etiam nobiles & ciues, sanctitatis eius fama illecti, instanter ab illo monasticum habitum expetentes. Quos ille absque personarum acceptione haud difficulter admittebat, & ad perfectionis capeffenda fastigia summoperè prouehabat. Cuiusmodi autem filios spiritales illic enutrierit, id nostram excedit dicendi facultatem: potest autem, quisquis eum inuisit locum sanctum, facillè id colligere ex multitudine sanctorum corporum, quæ illic venerationi habentur. Multas verò etiam temporales possessiones, quibus famuli Dei sustentarentur, obtinuit conuenienter illi Christi promissioni, Omnis qui reliquerit domum, aut agros propter me, &cæt. centuplum accipiet. Dabantur enim ei à fidelibus regibus & principibus: in quibus Clodoueus rex, qui tum Franciæ tenebat gubernacula, monasterio eius annuos largitus est modios tritici quinquaginta, & hordei totidem, itemque quinquaginta denariorum argenti libras annuas. Pauperibus Christi vir beatus, itemque superuenientibus hospiti- bus omnem humanitatem præstandis elemosynis exhibuit. Ornamenta ecclesiæ, libros, calices, cruces, sandelabra aurea & argentea, pannos sericos, & alia ad diuinum cultum pertinentia egregiè augmentauit, Sanctorum reliquias in thecis pretiosissimis reuerenter reposuit, monasterij domos & structuras ita vt decuit instaurauit.

Anno autem quarto Childeberti regis Francorum, cum iam Claudius pater sanctissimus annis quinquaginta seruis Christi in hoc monasterio cum multa laude præfuisset, senex admodum & plenus dierum, totis visceribus Dominum suspirans, leui quodam morbo correptus est. Sciens ergo obitus sui tempus imminere, tertio die iussit conuocari fratres omnes monasterij, ad eosque præsentem luculentissimum sermonem habuit, blandisque eos exhortationibus instituit, vt nunquam quicquam diuino amori anteponebant, cuncta mundi huius oblectamenta prædesiderio & amore æternorum planè contemnerent, nec quicquam abitione sua dolerent. Cumque eos cerneret vbertim ab oculis lachrymarum riuulos fundere, motus misericordia, qua multa semper præditus fuit, accepta ab omnibus pace, ad cellulas eos remisit, totamque sequentem noctem precibus exegit. Quarto verò die in oratorium veniens, sacramentum poenitentiae & sacrosanctum Christi corpus magno lachrymarum perfusus imbri singulari deuotione percepit. Atque inde ad cellam suam reductus, corpus suum non alibi quam in monasterio obcuiantibus mundi pompas sepeliri iussit. Inde quinto die circa horam diei nonam, incumbens in scamnum, in quo legens aut orans sedere vel stare consueuerat, erectis sursum brachijs, iunctis manibus, oculis in cælum defixis, sanctissimam animam reddidit creatori. Eius corpus vsque in præsens in illa S. Eugendi ecclesia cunctis aduentantibus incorruptum & integrum monstratur, innumeris miraculis coruscans. Festum eius celebratur octauo Idus Iunij.

Cap. 5.

Matth. 19.

Multa donantur eius monasterio

Cap. 6.

Sub obitum munit se sacramentis Ecclesiæ.

Abit ad Dominum.

VITA S. GUDVVALI ARCHIEPISCOPI ET
CONFESSORIS, QVAM QVIDAM, SVPPRESSO NOMINE

suo, tribus libellis conscripsit ante annos plus minus quingentos. Puto enim eam esse, que citatur in vita S. Bertulphi Abbatis, cap. 27. quam lector offendet Tomo 1. die 5. Februarij, iussu Abbatis Folcardi elucubratam. Vitandæ autem prolixitatis causa, hanc S. Gudvuali vitam Fr. Laurentius Surius scripsit comprehensivus, salva historia & veritate & integritate, totam vno libello complectens. Nam author res non adeo multas multis verbis prosequitur.

Initiatur sa-
cerdotio.

Cap. 2.
Promoue-
tur in Epi-
scopum.

Abdicat se
episcopatu
& petit mo-
nasterium.

Vltio diui-
na in præ-
dones.

Cap. 3.

viuit soli-
tarius.

1. Cor. 10.

Cap. 4.

ANCTVS Gudvualus in Britannia ortus est. Parentes & cognatos habuit generis nobilitate insignes. Eo autem nascente, diuine iustitię seueritudo in clementiã mutata est, cessauitq; gladius, fames & pestis, quæ eã gentẽ affligerant, vt quasi pacis, quendam filiũ Britannię editũ, ea rerum mutatio prenũciare videretur. Ablutus inde sacro baptisma- te est, & cũ ætatis progressũ creuit in eo gratia Spiritũs sancti, creuit etiã paulatim scientia & cognitio cœlestium doctrinarum. Vbi autem ad viriles peruenit annos, cũ ita de eo sentiret pleriq; omnes, domũ Dei illũ egregiã futurũ esse columnã, Leuita & sacerdos ordinatus est. Tum verò cœpit prodere sapientiã a teneris annis acquisitę thesauros, studere lucris immortalis regis sui, & humana scientia & diuina sapientia alios imbucere, ex inexhausta Euãgelici fontis abyssio sitientibus haustus salutis suppeditare. Atque hac ratione quosdã ita veri solis radijs inflãmauit, vt ipsi quoq; alijs & illustrandis & inflãmandis idonei facti sint.

Reddidit autem præpotens Deus vicem tã præclaris eius studijs, eumq; ad principatũ Ecclesiasticũ promouit. Factus igitur Episcopus, quo altius in populo Dei caput extulit, eo latius de se sparsit sanctæ conuersationis odorem: & quandiu quidẽ sacerdotio functus est, opus gratiæ suæ per illum magnificẽ declarauit Spiritus sanctus, omni clero populoq; latante. Erat autem illi amplum patrimonium, sed ille fastidians opes & copias omnes labentis vitæ, quicquid habuit facultatum, Ecclesiæ Christi elargitus est. Cernens etiam cura pastorali ceu catenis quibusdã seculo se illigari, cũ primum potuit, illa se penitus expediuit. Itaq; summo in primis pastor, & deinde idoneo substituto successori ecclesiam commendans, suæ diœcesis quoddam monasterium petiit, vitam illic monasticam, immò angelicam viuens: vacansq; quieti & diuinarum rerũ contemplationi sperabat breui fore, vt locus votis ipsius opportunus diuinitus sibi reuelaretur. Interim cœpit etiam miraculis conseruare. Accidit, vt cũ die quodam in eo monasterio cœlestia suo more tractaret, repente latronum funesta manus irrueret, & barbarica feritate res monasterij diripere conaretur. Vbi id viro Dei innotuit, ad rogandum Dominum se contulit, humi prostratus. Iam aduentabant, quibus ex officio id incumberebat, ad quos huius rei fama peruenerat, vt illorum nefarios conatus retardarent & comprimerent: sed vltio diuina illos anteuertit. Magno enim terrore correpti prædones illi, in pedes se conijciunt, vnusq; ex illis fratrem suum iugulat: mox furore perciti, ita se mutua cœde conficiunt, vt ne vnus quidem superfuerit.

Erat autem monasterio illi propinquum mare, in cuius sinu rupem vastam extare vidit vir sanctus, quæ cuiusdam insulæ habitabilis speciem præferret. Cingebatur quidem vndiq; mari, sed tumescens eius fluctibus nequaquã obruebatur. Ea conspecta, vir Dei gratias agit Christo, & locum suis votis respondentem sibi obtigisse gratulatur. Itaq; sperans se illic secretius vni Deo vacaturum, & beatorum spirituum iucundissimam familiaritatem promeriturum, Crucis signo se communiens, vno tantum comite contentus, eò se confert, & instar antiquorum eremitarum angustum sibi in ipsa rupe domicilium excindit. Fratres verò monasterij, quos iam salutari institutione imbuerat, eius absentiam non ferentes, vbique eum inquirunt pia sollicitudine. Tandem repertum in foramine petreæ, immò in Petra illa, quæ Christus est, student etiam ipsi eius sanctam simplicitatem & viuificam mortificationem hilariter imitari. Pressi autem loci angustia, ferreis instrumentis aliquot ibi effecere habitacula, quæ solis Christi seruis sufficerent.

Non longẽ verò aberat secessus quidam, in quem mare tum certis horis naturali feruore

nore exaestuans, tum incertis vi quadam concitatum magno impetu ferebatur, excidit. um sedibus illis minitans. Ea res virum sanctum non mediocriter anxium habebat: & cum nulla humanitas tanto malo remedia possent apponi, oculos ad caelum sustolens, diuinæ misericordiae viscera precibus pulsabat. Nec distulit pius Dominus admirabili quadam ratione praesens periculum amouere. Commonet pisces maris, & machinam magni roboris diuinitus preparatam, per spumantes pelagi fluctus ad illum secessum apportant: cuius obiectu & impetus omnis insanientis maris repressus est, & vir sanctus periculo omni liberatus. Manet hoc praesidium in hunc vsq; diem, creatura suo creatori obsecundante.

Nota miraculum.

Erant etiam aliud eius rupis incommodum, nempe quod pra aquae penuria serui Dei siti affligerentur. Sed dum caro deficit, fides proficit: proficiente fide, mens sursum erigitur. Ita & sanctus Gudualus hac molestia sentiens fratres affici, rursus ad precandum Dominum se recipit: precantem mox prosequitur larga benedictio, ex rupum erumpunt aquae, vt olim è petra in deserto, quae distillant es sapes cadendo excauant saxum, & locum instar dolij efficiunt laticis capacem: sicq; salubri illò potu serui Dei sitim facile depellunt. Itaq; rupes quondam solitudine horrida, iam domus orationis, monachorum domicilium efficitur: vbi solennes agebantur excubiae & caelestia concrepabant oracula in laudem Dei. Et vt vetustiora gestorum eius exemplaria habent, discipulos ad centum octoginta octo illic vir sanctus collegit: cui sanctae multitudinis cum loci angustia agrè sufficeret, vir beatus cum Deo tractans, & mirabilem erga illum fiduciam concipiens, non praemissa, vt solebat, prece, sed magna Dei fretus potentia, cum mare suo more recedens, vasta illic arenarum spatia resecta relinqueret, omnis more impatiens, accessit properè, & virga, quam manu gestabat, certa arenis vestigia imprimens, in Christi nomine praecipit vndis, ne illa vnquam transgrederebantur. Vidisset ad eas voces sancti viri indomabile pelagus mitescere, suos cohibere impetus, tumores remittere. Et certè in hunc vsq; diem leges sibi praexas mare transgredi non audet. Pater hinc, etiam nostris temporibus veteris legis miracula non deesse. Moy-

Cap. 5.

Exod. 17.
Num. 20.

138. mona.
chi apud S.
Gudualu.

Praclarum
miraculum

Exod. 14.

Solebat vir sanctus Missas assidue celebrare. Quanta autem puritate se tanto ministerio prepararet, diuinitus reuelatum est. Ieiunijs, vigilijs, precibus praemissis, cum sacro altari virginitatis bysso & charitatis purpura adstaret indutus, atq; ad caelestia suspensus, caeli aperti sunt, & visio mirabilis ei exhibita est. Descendunt ad eum sancti angeli, adstant consolationis gratia sacrificanti, tremendis interfunt mysterijs, vna cum illo laudes depromunt Deo cum iugenti reuerentia. Ille ceu splendida lucis columna stat sancta sanctorum tractans, agnum Dei immolans: iunguntur caelestia terrenis, terrena caelestibus, mortalibus immortales: pro tanta gratia, diuinitus mortalibus collata, immortales gratulantur.

Cap. 6.

Sacrifican-
apparentan-
geli.

Cap. 7.

His & id genus alijs à Deo affectus beneficijs, vir sanctus magis ac magis feruescebat spiritu, cupiens se illis gratum exhibere. Iam mundo & omnibus, quae hic mundus offerre potest amicis suis, valefecerat, planeq; mundo crucifixus erat, atq; ad eò etiam animam suam perfecte oderat. Nec tamen his contentus, semper perfectiora meditabatur. Itaq; communicato cum fratribus consilio, ex illa insula peregrè constituit proficisci. Interim septem apparantur nauigia: quae cum omnibus fratribus ingressus, dat se itineri. Inter nauigandum exit ipse è nauis, calcet pedibus fluctus maris, & Christi dextera, quae olim Petrum Apostolum, ne mergeretur, crexit, sustentatus, non solum toto corpore incoluisti, sed etiam vestibus siccis graditur in vndis multa alacritate perfusus. Audita ibi vox est Domini (sicut restantur fratres, qui huic rei interfuerunt) ita eum confirmantis: Constans esto Guduale meus: constans esto electe meus: ne verearis, tecum ego sum Deus tuus. Inter haec ille Horis, Christi & Apostolorum eius auctoritate (sic enim author habet) institutis, preces Deo persolaturus, laudesq; & gratiarum actiones oblaturus, cum dixisset more Ecclesiastico, Deus in adiutorium meum intende: angeli subiunxerunt, Domine ad adiuvandum me festina: & ira totum officium alternis vicibus cum viro Dei expleuere. Deniq; prospero cursu omnis ille Domini exerecitus ad terras delatus est.

Ambular
miro modo
in mari.
Math. 14.

Horècano-
nica à quo
instituta.

Cap. 8.

Egressi porrò è nauibus magna indigenarum humanitate excepti sunt. Iam fama sancti viri per omnem illam regionem diffundebatur. Ille verò locum aedificando monasterio aptum non sine difficultate inquiri, nec tamen illa difficultate ab spe sua deducitur, quippe quem superiora Dei beneficia non sinerent animo vacillare. Dū igitur per desertam & inaccessa loca locum opportunum inuestigat, in agellum quendam incidit, non

fatris quidem ipsius proposito congruum, sed qui tamen aduentis ad necessitatem sufficere posse videretur. Ibi ergo labori se accingunt, sed frustra. Eorum verò labores miseratus Deus, eos consolatus est. Cum enim die quodam Nonæ horæ preces festiua laude perfoluerent, quidam vir præpotens regionis illius multo stipatus milite superuenit, eosq; gaudio & stupore plenus reuerenter accessit. Cernens autem virum Dei Gudualum in medio illorum ceu angelum Dei stantem, pfallentem, & ad singulos verus genua flectentem, corde compunctus, submisso capite, tertio eum adorauit, accedensq; cum tremore & reuerentia, benedictionem illius expetiit. Ea percepta, sic ei locutus est: Patriam tuam, inlyte athleta Dei, ego nõui, nec me fugit generis tui spectata nobilitas: gratulor etiam tibi hunc pro Christo susceptum voluntaria peregrinationis laborem: sed quando hic locus nec monastico instituto, nec tantæ fratrum multitudini commodus est, fac quod tibi per me consultat Deus. Est non valde procul locus alius, quem si velis excolere, laboris tui optato fructu perfruëris. Sed eas prius cum aliis quot fratribus exploratum: vbi eum propius inspexeris, non dubito gratissimum fore. His auditis, vir sanctus prorumpit in laudes Christi: deinde ducem itineris sequens virum, quem diximus, abit visurus locum. Eius autem tum amœnitate, tum commoditate latatus, post gratias Christo dictas, complexus est locum, suæque habitationi planè destinauit. Mittitur inde ad fratres, vt eò omnes sese conferant.

Extruit monasterium.

Cap. 9.
Apoc. 4.

Obserua quam firmitudinosam fraternæ charitatis conseruandæ.

Cap. 10.
Meuorus illustris vir letatur Christum sibi vendicasse ipsius fundum.

S. Gudualus in spiritu apparet matronæ.

Postquam illi aduenire, perpetuas illic sedes figere constituunt, & monasterium construere festinant. Ita locus agrestis & ferarum cubilia, mutantur in domum orationis & diuinæ cõtemplationis domicilia. Fratres instar apud secularum, diuinis feruent studiis. Porro beatus Gudualus instar animalium, quæ scriptura antè & retrò oculos habuisse commemorat, & præsentia & futura penitans, secum cogitare & cum alijs tractare cœpit, num locus ille tam amœnus certum aliquem haberet possessorem. Diuinaq; est illi, Meuorum quendam, Christianæ religionis cultorem, illic paternas habuisse sedes, sed indigenarum id non ferentium infestatione compulsus repetere natium solum, sicq; Corminiam pacis studio se suamq; domum transfulisse. Tum verò B. Gudualus dixit: si sic se res habet, fratres mei, etiam atq; etiam videndum nobis est, quid agere nos conueniat. Cum enim in cæteris, tum præsertim eiusmodi in negotio, quæ sancta & iusta sint, sectari oportet. Non enim debemus ita nos comparare, vt charitas proximi per nos violata esse videatur. Itaq; fiat, quod dicitur ratio, & ad fundi huius dominum legati mittantur, qui eum amicè hac de re appellent. Spero enim in Domino, sua illum gratia permoturum pectus Meuori, vt tam pro suæ animæ salute, quam pro nostra vtilitate, locum hunc nobis largiri haud difficulter velit. Mittamus quatuor ad eum fratres, qui hoc negotium prudenter & bona fide expédiant. Affensere illi fratres omnes, & electi sunt quatuor, qui mitterentur. Tandemq; post longa itineris emensa spatia, Corminiam illi veniunt, illustrem Meuorum aduent, salutem dicunt, legationis suæ summam explicant: aiunt patrem Gudualum in eius fines ingressum, non vt violentum inuasorem, sed quòd speraret in Christi ius ipso concedente transituros. Iam sedes tuas, inquiunt, Christus hæreditauit, iam illic templum suo cultui prouidit, suos illic milites collegit.

Hæc vbi illustris Meuorus audiuit, magnas Deo gratias egit, quòd nec publica auctoritate, nec inimicorum violentia eius præclara hæreditas esset occupata: sed quòd Christus potius eam sibi dedicasset. Deinde fratres hospitio accepit, omnemq; eis humanitatem impendit. Nec mercede caruit ea hospitalis benignitas, & benigna hospitalitas. Iam nouem annis cum vxore ita vixerat, vt matrimonij quidem ea, quæ decet coniuges, inter se beneuolentia & charitate essent coniuncti, sed cubiculis disiuncti. Erat verò ambo senes, nec eis vlla ex coniugio proles obtigerat. Hospites ea re cognita, non immemores insignium operum, quæ per S. Gudualum fecerat Dominus, antequam irent cubitum, hunc in modum illos secretò compellat: Scimus à Domino directum esse iter nostrum, & meritis patris nostri cœlesti benedictione vos perfruuros. Nostris igitur parete consilijs, & hac nocte castum vos cubile pariter excipiat. Nos meritis patris nostri preces nostras iungemus, & benè speramus in misericordia Dei, charæ proli vobis munus adfuturum. Primò quidem illi opponunt senio graues annos, tandè tamen acquiescunt. Et ecce intempesta noctis silentio S. Gudualus in visione adstat matronæ illi, indicatq; ei nasciturum ex ipsa filium. Iubet autem, vt Simeonis ei nomen imponat, & ipsi illum tradat educandum, in diuino seruitio permanurum. Manè proficisci volentibus seruis Dei, qui hæc prædixerant, occurrit matrona, gratias agit, visionem exponit. Occurrit etiam Meuorus, Deumq; benedicens, spondet se filium post.

postquam natus fuerit, cum omni hereditate Deo & beato Gudualo ratis legibus oblatum. His ita gestis, fratres ad suum monasterium proficiscuntur, S. Gudualo ordine omnia referunt, & cum eo pariter benedicunt Deum. Et matrona quidem illa filium peperit, Simeonemque dici voluit.

Aliquot inde euolutis annis, memor beatus Gudualus sponsonis Meuori, legatos ad eum denuo mittit: qui in ipso itinere per vastissimam ambulantes syluam, ab improviso incidunt in latrones: qui in illos mox irruunt, praedam opimam ex illis captis sibi frustra pollicentes. Nam fratres imperterriti coepto pergunt itinere, & psalmos precesque Deo offerentes, illius opem per Guduali patris merita implo- rant. Et ecce terribili illi nebulones, tanquam vi quadam retro repulsi, fuga dilabuntur, simulque oculorum lumen amittunt, frontibus in arbores oppositas impingunt, & quadam amentia laborantes, inconditos clamores edunt. Poterat ea res eis certum accire interitum, sed fratres malum pro bono rependere volentes, pro illis Christum rogant, & sic redeunt ad sanitatem: cumque Deo votum nuncupassent, etiam amissum illis reddidit. Fratres autem tandem veniunt Corminiam, admonentque Meuorum & eius coniugem voti, quod Deo praestiterant. Illi eos lauto accipiunt conuiuio. Simeon paruulus in medio statuitur, Christo laudes gratiasque aguntur. Proxima luce Meuorus cum illis proficiscitur, iturus ad patrem Gudualum, sicut iam pridem optarat. Ecce autem nubes subito densantur, caelum omne nigrescit, horrida imminet tempestas, imbres iam iamque ruituri ab aere timentur. Sed fratres a suo magistro edocti in rebus aduersis clamare ad Dominum, & de eius misericordia bene sperare, tertio in genua se submittant, preces fundunt, sacrosanctam Trinitatem, ut per merita S. Guduali sibi optuletur, orant. Iam cum impetu e caelo labebantur imbres, & omnia circumquaque inundabant: solos hos Dei famulos publica gradientes via, non fuere ausi attingere, donec ad venerandi patris sui praesentiam venirent. Ad quem sane illustris Meuorus reuerenter accedens, Christum in illo manentem humi prostratus adorat. Ille vero officiosissime eum excipiens, diu optatam benedictionem & allocutionem ei impertit. Inter haec Gudualus pius pater Meuorum haud aliter atque angelum hospitio exceptum amplectitur: Meuorus in Gudualo Christum veneratur, Simeonem filium suum, bonae indolis puerum offert Christo, coram testibus omnem eius hereditatem simul illi transcribens. Poterat tunc dicere Meuorus Domino: Tu es spes mea, portio mea in terra uiuentium. Tu es, qui restitues hereditatem meam mihi. Christus enim in terra uiuentium illorum fit hereditas, qui in hac terra morientium illum uolunt habere heredem.

Confirmatus est autem regius ille fiscus ecclesiae, quam in sua peregrinatione hic inclytus pontifex, praclarus eremita & coenobitarum dux egregius fundauit, in qua etiam usque ad supremum vitae diem Deo seruire decreuit. Vbi sane degens, magna de se praebuit virtutum exempla praesentibus, odorem suauissimum sanctae existimationis & famae absentibus. Quis uero explicet, quantum fuerit coram Deo in ipsis animi sui penetralibus? Totus flagrabat diuini amoris igne, quo se intus ceu pingue quoddam & medullatum sacrificium cremabat Deo.

Cum iam autem ferè absoluisset structuram templi, Dei & multorum auxilio fretus, non deerat fatan: sed praesentens quae illic damna esset accepturus, ad suas redit malignitatis artes, dat operam, possit ut sanctum impedire opus. Inter haec unum ex artificibus e pinna templi agit praecipitem: qui miserè contritus, animam exhalauit. At socij tanto eius incommodo afflicti, ad sanctum virum accurrunt. Properat vir Dei, sed ille prius abiit e vita, quam posset ad eum peruenire. Tum uero oratorium ingressus, Domino preces coram altari fundit. Inde redit ad hominem extinctum, iubet circumstantes omnes abscedere, incumbit pronus super cadauer, alterum Elisaeum exhibens. Redit anima in corpus, & homo in pristinum statum restituitur. Viuum illum sanctus pater nec ulla uulnerum uestigia retinentem, socijs reddit. Soluuntur praegaudium & admiratione in lacrymas oculi omnium, qui huic spectaculo intererant, & ad pedes viri Dei aduoluti, magnas edunt voces in caelum, ita dicentes: Verè sanctus Deus, verè amicus Dei es. Hoc loco author hanc ad S. Gudualum precatiunculam subiungit: Per hanc tantam gratiam, qua beatissime pater Guduale animam reuocasti in membra defuncti, ampliori gratia reuoca, quaesumus, animas diabolica captiuitate abductas. Vita morientes Christo uiuifica & morti uiuentes, mundo mortifica per eum qui uera est animarum vita, & uiuens permanet in secula.

Proficiente deinde monasticae sanctionis ordine, patrum autoritate & beati Gud-

Cap. II.

Latrones in fugam uertuntur & excaecantur.

Insigne miraculum.

Psal. 141.
Psal. 15.Cap. 12.
Regius fisco datur coenobio S. Guduali.

Cap. 13.

4. Reg. 4.

Excitat mortuum.

Cap. 14.

naturali dispositione constituto, necessarii quidem vsus ratio postulare videbatur, vt hō,
 rationa peractis sacramentorum Christi solennijs, fratres cibo corpora reficerent.
 At sanctus pater productiori inedia Christo se victimam exhibens, illis edentibus, in
 oratorio precibus vacabat. Eadem autem hora fur quidam hortum monasterij ingre-
 dit, herbasque inde exportare solebat. Frater, cuius cura is hortus commendatus erat,
 quotidiana laboris sui dispendia ferebat æquo animo, sperans se hominem nequam
 sua patientia in viam reuocaturum. Sed illo in dies peiora moliente, ad patrem Gud-
 uinalem refert. Ille verò, vt erat mitissimus, Nisi hunc, inquit, summa compelleret ne-
 cessitas, nequaquam hoc se scelere obstringeret. Sed sustine vsquē in crastinum, & glo-
 riam Dei miraberis. Altera die redit fur ad sua studia, sed diuinitus tandem proditur
 omnibus. Apparuit enim illi persona terribilis, sacerdotij dignitate venerabilis, atque
 inter aspera obiurgationis verba pastoralis virgæ sive pedo cecidit in probū. At ille pro-
 pè amens effectus, dum fugæ præsidium captare vult, in mani vociferatione se potius
 prodir: dumque sepe transilire conatur, tanquam inuisibili retentus catena, se se lo-
 co mouere non potest. Fratres tanto clamore permoti, accurrunt ad hortum, & re-
 specta, Deum mirabilem prædicant. Tandem venerabilis Pater Gudualus cum gra-
 uitate quadam eò accedens, & hominem miserum cōtemplans, Oportet nos, inquit,
 charissimi, huius erroribus compati. Frater enim noster est in Christo. Oportet pro il-
 lo deprecari Dominum, vt vtriusque hominis ei salutem restituat. Vt autem miser il-
 le sanctum virum audiuit loquentem, vultus eius gloriam non ferens, exanguis in ter-
 ram collapsus est. Fratribus autem orantibus, vir Dei manum extendens, Dominus, in-
 quit, erigit elisos: Dominus soluit compeditos. Ad quas voces ille continuo surrexit
 incolumis, & omnes hæc videntes atque audientes, ad Dei celebrandam gloriam in-
 uitauit.

Cap. 15. Mulier quædam fidelis filium habuit annos natum decem, ab ipso primo ortu mu-
 tum. Hæc fide plena accessit ad virum Dei, qui tum fortè more suo cum fratribus de
 rebus vtilibus conferebat, dixitque illi: Homo Dei, scio quia quacunq; poposceris à
 Deo, dabit tibi Deus. En habeo hic filiolum, iam decem annis nulla verba sonantem:
 quæso te, precibus tuis laxentur diuturna vincula, vt erumpat lingua in vocem laudis
 & gratiarum actionis. Respondit vir sanctus: Tu ipsa Deum omnipotentem fideliter o-
 ra, qui solus potest virtute sua sanare filium tuum. Dixit hoc vir sanctus, nō quòd se in
 Christi nomine id præstare posse diffideret, qui se sciret maiora fecisse, sed quòd studio
 humilitatis vellent omnē miraculorum suorum gloriam in Deū authorem refundi. At
 mulier multò etiā vchemētius coepit instare, vt filioli ipsi misereretur. Cernēs igitur
 vir Dei fidei eius constantiam, digito tetigit linguam pueri, & ille mox in verba proripit.
 Habebat monasterium viri Dei caulas ouium quibus Lupi valde erant infesti. Ac-
 cidit quodam die, vt ex ipsis penè faucibus lupi pastor ouiculam ereptā, ad pedes san-
 cti viri deponeret iam præfocata. Ille mox ad precandum Dominum conuersus,
 præce absoluta, pastoralis virgæ extrema parte tangit ouem, & ipso cōtactu reducit ad
 vitam. Quæ cum ad suum gregem cunctis mirātib; abisset, orauit vir sanctus Domi-
 num, vt lupum illum iuberet ad se venire. Et ecce aduentat lupus domestico cane bla-
 dior, recentis adhuc prædæ sanguine infectus, & malè sibi conscius, ad pedes hominis
 Dei se prostermit, tanquam pro maleficio satisfacturus. Stupent præsentēs omnes, &
 erectis in cælum manibus, Deum laude & prædicatione efferunt. Tum vir sanctus: Re-
 cede, inquit, cruēta bestia, & desine esse infestus ouibus nostris. Illic lupus tanquam in
 ouem mutatus, recedit mansuetus, & qui prius oues diripuerat, iam illis fit præsidio cō-
 tra lupos & feras belluas, fortiter illas propugnans. Alium etiam lupum vir sanctus
 in agro vidit ægerrimè incedentem. Misertus bestie sciscitabatur ex eo alta voce, quid
 ipsi mali accidisset. Lupus tanquam eius verba esset assecutus, vt potuit accessit ventra-
 bundus, pedemq; spina punctum ostendens, videbatur opē poscere. Tum vir Dei
 pedum admouens pedi eius, quo ouem excitarat, ait ad Dominum: Homines & iumē-
 ta saluabis Domine: & euestigio sanatus est lupus. Iussit autem vir Dei, vt nullam dein-
 centia, tenderet ad commune mortis debitū persoluendum. Et certè postea permulti
 restati sunt, se belluā ex eo tempore mansuetam vidisse. En obediunt feræ belluæ
 sanctis viris, & homines non modò illis nō obediunt, sed etiā suum cōtemnunt crea-
 torem. Bestiæ Deum in sanctis venerantur: homines & Deum & sanctos eius despiciunt.

Cap. 17. Mendici quodam tempore stipem petitori, ad sanctum virum in monasterium ve-
 nire. Motus ille misericordia, perquirat, num quæ elemosynarum reliquæ in mona-
 sterio

sterio superstit. Vt audiuit nihil esse reliqui, (iam enim vir pius penè omnia elargitus erat) equum agriculturæ destinatum, iubet ocyus adduci & dari pauperibus. Illi equū hilariter accipiunt, demisso capite gratias agunt. Deinde hospitio recepti, humanissimè tractantur, & ea nocte illic dormiunt. Manè surgentes agricolæ, inter se conferunt de equo pauperibus dato, & tanto ipsis erepto laboris subsidio. Interim vident equum herbam in agro depascentem, per omnia illi similitum, quem pridè in pauperibus suis Christus acceperat. Iur ad monasterium, rogantur pauperes, num equum sibi datum habeant apud se. Illi confestim equum ostendunt. Mox ram in signe miraculum longè lateq; dissipatur, & omnes rei nouitate stupent: monachi, laici, populus omnis utroq; conspecto equo, tantam vtriusq; similitudinem impensè mirantur. Deniq; agricolæ equum prioris equi vicarium accipiunt, Deoque gratias agunt pro sui laboris leuamento.

Equum diuinitus accipit pro equo pauperibus dato.

Post hæc aliq; miraculorum signa, quibus vir sanctus maria nobilitauit, terras sanctificauit, Ecclesiam Dei illustrauit & sublimauit, optatissimum viræ huius finem Deo reuelante, impendere cognouit. Nam cum die quodam sacrosancti Quadragesimalis ieiunij, immolata iam in mēsa altaris redemptionis nostræ victima, signum crucifixi Domini nostri supplex visitaret, pijsimamq; Christi passionem & mortem, quam sui mortificatione iam vicinque in se expertus erat, & mēte coleret, & laudibus celebraret, angelus Domini iucundo aspectu illi se visendum obtulit, hortansq; illum ad constantem in fortissimo virtutum certamine perseverandum, ait breui illum cum palma victoriæ suo regi Christo occursum. Inde celos repetens, tantam illic odoris suauissimi fragrantiam reliquit, vt vir Dei & anima & corpore, quod totius septimanæ ieiunia extenuarat, mirè recreatus, in Dei laudes deuotè prorumperet. Erat ea quædam prægustatio immortalis illius conuiuij, quod vir beatus ardentè suspirabat: & iam magis ac magis æternas ille in se concupiscentias excitabat, Christumq; videndi desideria acerbius incitabat: ipsumq; obitū sui diè ad epulas caelestes, quas in regno patris sui prædones Christi benignitas ipsum diligentibus præparat, inuitatus, feruenti desiderio expectabat.

Cap. 18.

Videt Angelum.

Totius hebdomadæ ieiunia te assit.

Die autem decimo ante obitum suum, cum sacro altari adstaret caelestibus intentus, beatissimus Michaël Archangelus ei apparuit, & certū tempus suæ ex hac luce migrationis indicauit. Adhuc autem illo loquente, gloria accrescit gloriæ, & gratiam cumulat gratia. Adueniunt etiam præclari Apostoli Petrus & Paulus, caelesti lumine circumdati, confirmant Archangelum iucundissimum nuncium, propinquum imminere mortis diem etiam ipsi asseuerant: hortantur vt more suo ad illum diem hymnis, precibus, ieiunijs sese præparet. Ita enim, inquit, coronam regni caelestis obrinebis. Eiusmodi gratissimis nuncijs viro Dei tanquam in ecstasi rapti, illi redeunt ad celos, & templum incredibili odoris suauitate complent. Ille verò anima & corpore eodere optimè affectus, preces ardentius fudit ad Deum.

Cap. 19.

Apparet ei s. Michael.

Item SS. Petrus & Paulus.

Altero autè die iubet fratres omnes ad se venire, recitat illis quæ vidisset & audiuit, interim lachrymis ora rigans. Fratres, ijs auditis, de eius quidem gloria exultant in Domino, sed tanto patre se orbandos impensius dolent. At ille iubet eos cohibere lachrymas, gaudere potius, quod sciat illum proficisci ad laborum suorum capeienda præmia: tum etiam suum decessum precibus suis tueri. Deinde morbo corripitur, & cum ad extrema tenderet, conueniunt ad eū fratres, cantica animæ eius è corpore abitura congrua depromunt. Gaudebat ille in Domino, & optimis sermonibus eorum animas instruebat: hortabatur, vt mundum hunc contemnerent, & caelestis regni desiderijs feruerent. Cumq; diuinis mysterijs iurum spiritum roborasset, vale vltimum eis dicēs, latus obdormiuit in Domino, visaq; est à fratribus sanctissima anima eius in colibæ specie ad celos euolare. Obijt vir sanctus octauo Idus Iunij, & ad ipsas sacri corporis reliquias mirifica lux tota nocte resplenduit, quæ omnes noctis tenebras proflians, cellam illam, vbi corpus sacrum repositum erat, immensa luce compleuit.

Cap. 20.

Obdormit in Domino.

Ad sacrum eius obitum inter ceteros aderat etiā venerabilis mater eius, aderant & forores eius, sacris vigilijs cum gaudio communicantes. Quæ quidem pio defuncti amore adductæ, in omnes preces descendunt, vt liceat ipsis corpus eius ad natale solium absportare, vt illic in ecclesia sua honore tanto pontifice digno sepulturæ mādetur. Principio autem fratres se præbent inexorabiles, sed tandem rem totam diuinæ voluntati permittentes, sacrum corpus in loculo reponunt, & plastro imponunt. Per viam omnis generis homines obuiam se effundunt, sacro corpori debita officia impendere gesticantes. Interim ad collem quædam peruenitur, qui ob memorabile mi-

racu-

Collis S. Guduali. raculum illic tum perpetratum, collis S. Guduali, ab eius accolis appellatus est. In eo colle iumenta, quæ plaustrum trahebant, ad eò obriguere, vt penitus loco mouere se non possent, cogere tque simul conuentum illum omnem secum illic subsistere. Ad hui sunt adhuc duodecim boues, sed etiam illi has è re fixis vestigijs. Tum ad se reuer- si, dixerunt: Cur frustra nitimur contra voluntatem Dei? Non nostra de hoc sacro corpore, sed Domini volùtas fiat. Mox cõmuni consilio iubent duos indomitos vitu- los illo sacro vehèdo oneri deputari, eosq; liberè ire, quò illos ducere visum sit diuine prouidentia. Vituli adducti alia gradiuntur via, rectaque tendunt ad insulam, quam Pler vocant: quæ, nisi tamen fallor, ea est, in qua sanctus pontifex ex egregio cœnobi- ta, præclarus anachoreta enituit. Atque ibi non sine multa multorum admiratione il- lud sacrum corpus tumulatum est, etiam accedentibus miraculorum signis. Nã cæcus quidam casu feretrum tangens, mox visum se recepisse mirum in modum lætabatur.

Cap. 22. Et hoc quidem in loco gloriosum inlyti præfulis corpus multo tempore condi- tum mansit, multis coruscans miraculis. Postea verò barbaris incurfantibus, com- plures Britannii relictis auitis sedibus, in exteris regiones dispersi sunt: & fratres mo- nasterij supradicti, absportato sacro corpore, mare, quod Britanniam à Gallijs separ- rat, transfretantes, in Franciam peruenere: eamque perlustrantes cum sacro pignore, vnde odores mirifici fundebantur, tandem ad Monasterioli castrum appulerunt. Sed quia illic non eo, quo par erat, honore afficiebatur, Arnulphus inlytus Marchio multorum saluti diuinitus destinatus, Blādinium illud transferendum curauit. Accer- sito enim ad se reuerendo Abbate Gerardo, spectata religionis & industria viro, ex autoritate Episcopi ei hoc negotium demandauit. Abbas verò cum multa fide & tremore magno preciosi corporis thesaurum accipiens, vnà cum reliquijs, nullo pre- cio æstimandis, egregij confessoris Bertulphi, multa Cleri & monachorum frequen- tia stipatus, ad monasterium beatissimorum Christi Apostolorū Petri & Pauli, quod Blandinium appellant, deportauit. Conuenit autem eò vtriusque sexus populus innu- merabilis, manibus plaudens, & Dominum benedicens, quòd ecclesiam illam precio- sissimis illis gemmis ornatet. Facta est hæc translatio 3. Nonas Decembris, Clotario apud Francos, sceptri regni moderante. Atq; ita hoc in loco beatus Gudualus, glorio- sus coram Deo in calis, mirabilis ex Deo in terris, coniunctus præclaro Christi sacer- doti Vuandregisilo & focijs, omniuaria semper laude colendis, larga intercessionum suarum impertit suffragia, & copiosa miserationum Christi cum fide & deuotione quærentibus obtinet beneficia, ipso largiente, qui in Trinitate & vnitate perfecta vi- uit & regnat per infinita secula seculorum, Amen.

Sacrum cor- pus S. Gud- uali cū re- liquijs S. Bertulphi transfertur Blandiniū.

VITA NORTBERTI, ARCHIEPISCOPI MAG- DEBURGENSIS, ET PRIMI AVTHORIS ORDINIS PRÆ- monstratensis, à quodam eius æquali, &, nisi fallor, Hugone illo, qui ei proximè successit in regimine monasterij Præmonstratensis, vt colligi videtur ex Historia huius cap. 52. fideliter conscripta. Vtrum autem in sanctos vir vitæ sanctissimæ relatus sit, necdum compertum habeo. Stylum subinde nonnihil elimauit in gratiam Lectoris.

CAP. I.

Iunij 6.

Patria Nortberti.

Parentes.

VIT in diebus Henrici iunioris Cæsaris Augusti, Paschali summo Pontifice sedis Apostolicæ regimè administrate, anno ab incarnatione Domini m. x. vir quidam nomine Nortbertus, natione Teutonicus, municipio Xanctis, quod antiquitus Troja dicebatur, generè de illustri prosapia Fræcorum & Germanorum ortus, opibus auctus, forma deco- rus, ac paululum procerus, atate adultus, instructus scien- tia, eloquio excultus, officio clericus, ordine Subdiaconus, vita & moribus pro ætate seculari consuetudine admodū leuis. Nomen patris eius Heribertus, & matris Hadevvi- gis. Quæ cum gestaret in utero, audiuit per somnium dicen-

dicētem sibi: Aequo animo esto Hadeuigis: Archiepiscopus futurus est, quem gestas in vtero. Deinde cum in omnibus ei praesentis vitae obsecundaret felicitas, inter cetera etiā in magnatum aulis celebris extitit. Primò quidem in aula domini Friderici Colonienſis Archiepiscopi: deinde in aula Imperatoris: in hac quidem propter officium clericatum & scientiam literarum, in illa verò propter generositatem animi & insignē urbanitatem: In vtraque autem propter raram affabilitatem & elegantiam morum. Hic clarus, ibi nobilis: strenuus vtrouique. Dilectus & honoratus non minùs à dominis, quàm à familia vniuersa: omnibus omnia factus, omnium, inter quos versabatur, studijs congruebat. Erat enim ad spectu hilaris, vultu serenus, sermone iucundus, conuersatione placidus, conuictu affabilis: In suos beneficus, comis erga extraneos. In manu consilij sui positus, & ante cogitationum suarum oculos constitutus, nihil sibi denegans, neque quicquam intentatum relinquens. Transglutiens praeterita, praesentia deuorans, futura preoccupans. Cuius egregius huius seculi & inlytus Babylonie colonus, nesciens quid super eum disponderetur in posterum, & ignarus, quid sibi crastinus pareret dies: immò, quod deterius est, non curans: religionis & quietis impatiens, inquietudinis autem & impatientiae seruus. Augebant verò in his omnibus spem vortorum eius, & dilatabant desideria cordis secundorum prouentuum temporalis successio & aura fauoris humani, plausu dulcissimo, & homini sic affecto voce melliflua acclamantium vndiq; & dicentium: Euge, euge.

Est celebris apud Principes, & charus omnibus.

CAP. II.

His igitur exagitatus, circumferebatur Nortbertus in medio Babylonis, multiplicibus & tortuosis anfractibus per vias difficiles & laboriosas, semper vadens & nunquam rediens, errans & nesciens, vagus & profugus, fluctuans nec sentiens, periclitans & securus, exhauriens ventum & aucupans vanitatem. Cum ecce subito & ex improviso sermo velox & manus praepotens imminet dorso fugitiui, deiciens ascensorem, & erigens curuum. Tum verò sensim atque paulatim coepit ab interioribus versa vice reformare, quod vanitate fuerat deformatum, euellens & destruens, aedificans & plantans. Venitque repente & mutauit syluestrem & rapacem accipitrem in simplicem & mansuetam columbam. Factumque est, sicut dicit Apostolus, vt vbi abundauit peccatum, superabundaret & gratia. Et quia nouerat spiritus modum & ordinem operationis suae, postquam inspirauit amorem, addidit & aperuit intellectum, misitque in animum eius, vt tempus adhuc modicum & sibi congruum sustineret exterioris hominis exuendi cum actibus suis, locumque idoneum eligeret huic seculo publice abrenunciandi. Iam igitur edoctus pugnare cum hoste, retraxit continuo pedem ab aula, ac domi residens, expectabat, & quasi tyrocinia quadam futurae conuersionis exercens, apud se disponebat: quicquid paupertatis, quicquid afflictionum & certaminum accidere posset, infatigabili praemeditatione leuabar. Imbutus itaque noua interioris virtutis gratia, exterioris autem vetustatis tunica nondum exutus, demulcebat desiderium suum spe vberioris fructus, malens simul noui hominis indumentum pariter & ornamentum suscipere, illud quidem in habitu religionis, istud verò in dignitate sacerdotij, fierentque cumulata munera tanto iucundiora, quanto existerent ex mutua collatione potiora.

Admodum huic mundo deditus est.

Respicite non nihil.

Rom. 5.

Discedit ab aula.

CAP. III.

Cumque diu optatum iam tempus adesset, & sacri ordines forent ex more in ecclesia celebrandi: vir Dei pia exultatione repletus, festinanter & cum omni deuotione adiit dominum Fridericum Archiepiscopum Colonienſem, petens se prima vice inter ceteros ordinari. Quo audito, Archiepiscopus non mediocriter admirans, hominem per se petere, quod ab alijs saepe recusasset oblatum: libenter tamen & lata responsione annuit se facturum, quod quaerebat. Mox ille subiunxit: Diaconus simul & presbyter volo fieri. Ad haec Archiepiscopus vehementer stupens & pauens, quaesuit quanam esset huiusmodi rã subitanæ atque inopinatae voluntatis causa. Ille ait: Sic est in animo meo, nec poteris scire modò, scies autem postea. Cumque Archiepiscopus causam scire volens, vehementer ex aduerso insisteret, cogitans apud se vir Dei, quod per omnem modum honesta & congrua esset persona, cui possit & debeat secretorum suorum conscientiam aperire: prociðes ad pedes eius, cum lachrymis & gemitu peccatorum suorum veniam petens & accipiens, confessus est firmum & inclinabile suae voluntatis propositum. Videns autem Archiepiscopus hominē apud se, quod petebat, firmiter deliberasse, ac metuens gratam sibi familiaris sui amicitiam violare

Hæc est mutatio dexterae excelsi.

violare: considerans quoque bonum, quod posset de tam laudabili viro facillimè provenire, atque intelligens, quòd non sine instinctu diuino talia contingerent, quantum non liceret hos duos supremos ordines à quoquam simul recipi aut dari: admittit tamen pro causa & tempore dispensatione, tandem aliquando annuit. Facta itaq; hora celebrandi officij, & singulis, qui ordinandi erant, sacris & albis vestibus iuxta consuetudinem ecclesiasticam indutis, locisq; dispositis, affuit & Norbertus in medio circumfluentium populorum. Spectantibus ergo cunctis & expectantibus, cum ei custos sacrarij vestes offerret benedictas, quas, ut ceteri, ad ordines suscipiendos indueret: ille, in cuius pectore spiritu sanctus iam inchoauerat templum suum, conuertit manum ad vnum de famulis suis, qui erat ibidem iuxta eum, & innuit sibi præsentari vestem pelliceam agninam, quam ad huiusmodi opus de industria iusserat præparari. Quæ accepta, & illis intuentibus exiit varium & multiplicem diabolum, indumentum scilicet miræ æstimationis & magni precij, & videntibus vniuersis, induit vniuersæ Christi & simplicæ, vestem videlicet hominibus huius seculi, & maximè illius regionis apud nobiles prorsus insolitam, vilissimi precij, & nullius ferè momenti. Tunc conuertit aliam manum ad sacrarij custodem, & induit oblatas sibi vestes, quibus in accipiendis sacris ordinibus uteretur. Acceptis ergo sacris ordinibus, conuertit continuo pedem, & contulit se ad Sigeburgense quoddam, magnæ & præclaræ famæ monasteriū, vbi inter religiosos ac deuotos in omni sanctitate monachos, & accepti sacerdotij ad disceret vsus, & certa religiosè viuendi capere documenta. Completoque ibi diebus circiter quadraginta, rediens ad patrium solum, contulit se ad ecclesiam, vbi fuerat & erat canonicus secularis.

CAP. IIII.

Sequenti verò die cum obtulissent ei Decanus & concanonici sui, ut maioris in cõsuetu Missæ mysteria celebraret, ille humili responsione annuit se facturum. Temporis igitur hora instante, acceditur ad altare, & singula, prout res exigebat, vsque post euangelium solenniter peraguntur. Lecto itaque euangelio, vir Dei zelo diuini feruoris accensus, incalcescente in præcordijs eius igne spiritus sancti, versus est ad vestibulum ecclesiæ: subiciensque verbo Dei ministerium vocis & officium linguæ, cœpit, prout ei diuinitus ministrabatur, proferre de thesauris sapientiæ & scientiæ Dei pia futuræ vitæ monita, & salutaria æternæ beatitudinis hortamenta: addens præterea & ostendens, quàm sint omnia vitæ huius oblectamenta fluida & caduca breui tempore, vilia æstimatione, nec amore digna, nec possessione idonea: gloria labilis, ambitio cæca, diuitiæ fugaces, delectatio momentanea, requies infida, securitas incerta, gaudia vana, prosperitas falsa: inflectens & retorquens totū negocij pondus in concanonicos suos, neminem tamen apertè designans. Post hæc autem reuersus ad altare, incepta sacrosanctæ Missæ mysteria ad finem vsq; perduxit. Crastina rursus die, cum iam omnes ex more in Capitulo, ut vocant, resedissent, cœpit primò, accepto codice, alloqui Decanum, ostendens ex verbis beatorum Gregorij atq; Isidori, quorum se regulam tenere dicebant, quia ipse, qui erat omnium præpositus & magister, deberet eos ad rectū honestè ac sanctæ vitæ tramitem reuocare. Audientes hæc seniores & prælati, vtpotè sapientes, rem taciti considerabant, & quia nullatenus veritati & spiritui, qui loquebatur, resistere præsumebant: Iuniores verò, quibus mos est, minus, quæ Dei sunt, attendere, ad alterutrum murmurantes, & seorsum subsannantes, pristinæ leuitari deputabant. Vnde factum est, ut inde recederent, exteriorem ei reuerentiam exhibentes, tum quia grauis erat inter eos autoritatis, tum quia signum & habitū præ se ferebat alicuius religionis. At ille singulorum aditus atq; diuerticula procul quodammodo prospiciens & attendens, in crastinum rursus, cum iterum conuenissent, cœpit proclamare eos nominatim, de vnoquoque pronuncians, quis, quid, vbi, qua hora, cum quo, quod minimè liceret, egisset vel dixisset. Eo itaque in hoc per dies quamplurimos persequente, cum iam eis intolerabilis videretur, aliū reptante in cordibus eorum ex occulta permissione Dei spiritu maligno, qui operatur in filijs diffidentia, concitauerunt aduersus eum quendam ignobilissimum clericum, vilis conditionis humilissimæ fortunæ. Hic dum temeraria audaciq; præsumptione obloqueretur ei, multis conuicijs proscidit eum, atque etiam incredibili arreptus dementia, foedauit faciem eius. Accepta vir Dei tanta contumelia, continuè seipsum, & conticuit: deter saque facie sua, ac peccatis suis deputans, maluit coram Deo lachrymis indulgere quàm vltioni. Quia in te expertus est, quantum sibi per Dei gratiam virium adesse ad maiora pro iustitia toleranda. Erat autem, ut ex relatu multorum cognouimus, clerici illius à quo per sum.

Vide quàm
sic efficax
gratia Dei.

Degit ali.
quandiu in
Sigeburgense
monasterio

Cum multo
feruore con
cionatur a
pud Xancti
les.

In euentu
Canonico
rum vtr
gesserit.

Ephes. 2.

Ignominia
vir sanctus
afficitur.

summam iniuriam consputus fuit, talis persona, ut si per centum trahi illum à cocis suis mandasset, nullus dicturus fuerit aliud, nisi rectè id eum iussisse.

CAP. V.

Post hæc cum se ieiunio & abstinentia maceraret, die noctuque vigilijs & orationibus insisteret, contigit, illo in quadam crypta Missam solito more celebrante, ut in calicem iam consecratum aranea laberetur. Quo viso, stupuit sacerdos, vitam & mortem ante oculos habens. erat enim aranea non modicæ corpulentia. Quid faceret homo, cuius fides iam in Domino solidata erat? Ne ergo aliquod sacrificij præparati faceret dispendium, magis elegit subire periculum, & totum quicquid erat, hausit. Ergo peracto officio, se statim moriturum præstolabatur. Dum igitur nihil motus loco, ante altare exitum, quem expectabat, Domino precibus commendaret, pruritu narium prouocatus, dum scälperet, subita sternutationis commotione aranea integra per nares excussa est. Tantam autem inde adeptus est fidem, ut in ea omnibus diebus vitæ suæ, cunctis tunc temporis viuentibus, communi omnium iudicio facillimè præferretur. Vnde cum quidam diceret, quis in quo illa tempestate excelleret, ait: In Nortberto eminentes fides, in Bernardo Claraualensi charitas, in Milone Taruanensi episcopo humilitas.

Nota rem miram.

Præstantia fidei eius.

CAP. VI.

Patientia igitur clypeo protectus, & fidei fortitudine communitus, prædicans & annūcians verbum Dei opportunè, importunè, seseque quotidie meliorem reddens, conuersatus est per annos tres in eodem habitu. Cum autem persecutionem pateretur ab his, quibus erat eius prædicatio importuna, conferebat se iterum ad Sigeborgen se quoddam monachorum cœnobium, quod tribus à Colonia distat miliaribus: ali- quando in regularium canonicorum monasterium, quod dicitur Roda: sapius autem ad quendam eremitam, nomine Lidulphum, miræ sanctitatis & abstinentiæ virum, clericorum vitam agentem. Ad huiusmodi autem viros confugiebat causa recreandi spiritum, quotiescunque persecutiones patiebatur ab his, quibus verba veritatis erant molesta: tunc etiam, ut inter eos & sanctæ vitæ addisceret instituta, & spei celestis suscipere incrementa. Nonnunquam verò domum suam, quæ erat Xancis, rediens, cœptæ prædicationis studijs insisteret.

Lidulphus eremita.

CAP. VII.

His igitur ita se habentibus, accidit ut cœcilium quoddam fieret in Teutonicis partibus apud oppidum, quod dicitur Fritslare, coram domino Cunone, sedis Apostolicæ legato. Ex qua re occasione accepta, Episcopi, Archiepiscopi, Abbates, alijque multi, qui negociorum suorum causas illuc conuenerant tractaturi, inito consilio, vocauerunt hominem Dei. Quo præsentem, cœperunt eum communi omnium assensu coram præfato domino accusantes redarguere, quòd prædicationis officium usurpasset, ipsosque in suis concionibus verbis & conuicijs acriter insectaretur, cum à nullo mitteretur, nec eorum princeps esset constitutus: tum etiam, quòd habitum religionis præ se ferret, cum in nullo religio & proprietas conuenirent; denique quòd preciosas vestes abiecisset, cum mos terræ id non haberet, maximè apud nobiles, qualis ipse esset, ut quandiu versantur in seculo, agnitis seu caprinis vestibus vtantur. Ad hæc omnia sapiens à Deo edoctus, sapienter respondebat, inuictusque, adiuuante eum gratia diuina, recessit ab eis, quia non erat conueniens testimonium illorum aduersus eum.

Concilium Fritslarense.

Vir Dei aculatur coram legato Pontificis.

Egregiè se tuetur.

CAP. VIII.

Omnino ergo destitutus subsidio, diuino tantum fultus auxilio, orationibus & psalmodijs iugiter incumbens. Inde cum proposuisset totam noctem insomnem ducere, & orando rogare Deum, ut ipse, qui est dator recti consilij, & bonorum operum adiutor, secundum beneplacitum voluntatis suæ consilium eius dirigeret & propositum adiuuaret: ac sic in oratione pernoctasset, summo diluculo paululum dormitauit. Et ecce aduersarius affuit, ita insultando & subsannando loquens: Eia, eia, multa proposuisti, sed ad quem finem peruenire speras, qui nec in vnus noctis proposito perseuerare potuisti? Expergefactus itaque homo Dei, & insidias inimici non ignorans, respondit: Quis minis tuis crederet, cum ab initio, teste veritate, mendax sis & pater mendacij? Taliter ergo spiritus malignus confusus, recessit ab eo. Videns autem homo Dei, quòd veritas, cui testimonium perhibebat, multorum mendacio suffocaretur, præsertim cum peccatum eorum ex relatione verborum Dei amplius inuale- sceret: intelligens etiam, quòd in ipsum vsque ad falsi criminis illationem irruerent,

Procax demon insultat ei.

Iohan. 8.

Ggg coram

Abdicat be-
neficia ec-
clesiastica.
Vendit o-
mnia sua.

Gen. 12.

eorum detrimentum ac perditionem potius, quam quod sibi nocere possent, dolens ac tre-
tuens, venit ad Archiepiscopum suum, & resignavit ei, quicquid beneficiorum ac red-
dituum, quibus plurimum abundabat, fuerat consecutus in ecclesia. Venditis in super-
domibus ac ceteris omnibus, quæ vel ex patrimonio, vel aliunde iure hereditario pos-
sidebat cum omni suppellectili sua, & pauperibus erogatis, nihil sibi retinens præter
decem marcas argenti & mulam, facellumque, ad Missam celebrandam, assumptis duo-
bus tantum laicis comitibus itineris sui, exemplo patriarchæ Abrahamæ, spontaneam adiit
peregrinationem.

CAP. IX.

Vide asper-
ritam vitam

Cumque venisset ad quoddam castrum, Hoyum nomine, super Mosam fluvium si-
tum, eadem ipsa, quæ sibi retinuerat, ibidem pauperibus erogavit, solo facello sibi
retento ad sacrosanctæ Missæ mysteria celebranda. Pede igitur nudo, tunica lanea &
pallio sibi sufficiente, sine tecto, sine certo domicilio, virtute animi horrendas hyemes
& asperam glaciem superans, solo Christo duce, cum duobus singularis propositi co-
mitibus proficiscitur versus sanctum Aegidium. Quod cum peruenisset, ibique gratia
Dei ordinante, qui sperantes in se non relinquit, Gelasium Papam, qui successit Pa-
schali, inuenisset, confessus est ei voluntatem & propositum animi sui, veniamque de
hoc specialiter, quod duos simul supremos ordines contra Canonum instituta susce-
perat, à præfato Pontifice postulans, impetrauit. Papa verò videns prudentiam eius &
spiritum Dei habitantem in eo, voluit eum secum retinere. At ille rogans & obsecrans,
ne hac ipsum obedientia cogeret, exponebat qualiter seipsum totum in aula regum
ac pompis pontificum lasciuendo dissipasset, & quod id, quod inuitaret eum, iuuentuti
sua vel assumptæ poenitentia minimè congrueret. Quod si canonicum, vel monachum
aut eremitam seu etiam peregrinum ipsum esse præciperet, libenter ac per omnia se
obtemperaturum aiebat.

CAP. X.

Gelasius Pa-
pa ei facit
concionan-
di potestatem

Videns igitur Pontifex constantiam hominis & deuotionem animi bonam, nec-
non & persecutionem, quam pro verbo veritatis pertulerat, dedit ei licentiam &
liberam facultatem prædicandi verbum Dei, non solum ubi prius prædicauerat, ve-
rum etiam ubicunque terrarum vellet & posset, id ipsum ex persona sua monendo &
præcipiendo iniungens. Præterea eis, qui prius ex inuidia ei resisterant, inhiuit, ne
saltem simplices prohiberent, si ipsi conciones eius superuacaneas seu minus sibi uti-
les iudicarent. Et hoc ipsum, ut ratum esset & stabile, autoritatis suæ literis ac sigillo
firmauit.

CAP. XI.

Omnia vin-
dit charitas.

Accepta itaque prædicandi ex Apostolica iussione potestate, cœpit media horrendæ
hyemis asperitate & inremperie cum duobus socijs nudis pedibus remeare. Tan-
ta quippe charitate flagrabat in Deum, ut eum nec frigoris asperitas, nec inedia, nec
corporis lassitudo ab eo, quod cœperat, reuocaret. Pertingebant ei in itinere niues vs-
que ad genua aliquando, nonnunquam vsque, ad femora, nec tamen vno saltem die eum
poterant retinere. Cibum ab eo, nisi Quadragesimalis & vespertinus, præterquam Do-
minicis diebus, minimè sumebatur. Piscibus autem seu vino rarissimè utebatur. Cor-
pus eius non quiescebat per diem: spiritus autem neque nocturnus, neque interdiu habebat
requiem. Singularis enim fidei & miræ fortitudinis erat homo ille. Cum ergo proce-
dendo transiret Aurelianum, adiunxit se comitem eius Subdiaconus quidam: & sic
cum tribus socijs peruenit Valencenas sabbato Palmarum. In crastino ergo habuit ser-
monem ad populum, & ita per gratiam Dei omnibus gratus fuit, ut cogere eum ses-
sa membra sibi paululum recreare. Quibus cum nulla ratione vellet acquiescere, factum
est per dispensationem Dei, ut socijs eius subita ægritudine oppressis, non posset
inde tunc ulterius proficisci. Remansit itaque homo, ut curaret infirmos suos: qui tamè
sequentibus intra octauas Paschæ diebus, beato sine quieuerunt. E quibus duo laici cõ-
diti sunt in suburbio apud Valencenas in ecclesia beati Petri iuxta forum in sinistro
latere ad Occidentem. Subdiaconus verò monachus effectus, sepultus est in eccle-
sia beata Mariæ, quæ in eodem oppido sita est. Interea dum ibi maneret, contigit
dominum Burchardum Cameracensem episcopum, piæ ac venerandæ memoriæ
virum, transitum inde habere quarta feria, proximo die ante canam Domini. Quo
audito, vir Dei, quia cognouerant se mutuo, dum adhuc versarentur in seculo, ac-
cessit ad colloquendum cum eo. Veniens ergo ad ostium domus, ubi hospitio rece-
ptus erat Episcopus, inuenit ibi ante fores per voluntatem Dei vnum de clericis eius
stantem

Valencenis
concionan-
tur.

Burchardus
Cameracens.
Episcopus.

stantem. Hunc igitur submissa voce rogauit, vt introduceret ipsum ad Episcopum. Erat enim gelu super terram, & ipse nudis pedibus incedens. Ingressus igitur predictus clericus, locutusq; ad Episcopum, introduxit hominem. Qui paululum inter se colloquentes, recognouerunt se continuò, memores pristinae familiaritatis. Episcopus autem intuens hominem, & intra se vehementissimè admirans ac stupens, collachrymatus est. non enim poterat se continere. Commota quippe sunt viscera eius super eum. Et irruens in collum eius, ac pio eiulatu exclamans, cum suspirio dixit: O Nortberte, Nortberte: quis vnquã talia de te crederet aut cogitaret? Stans verò predictus clericus, qui eum introduxerat, & affectum Episcopi videns erga hominẽ, minimè tamen sermones eorũ intelligens, quia Teutonicè loquebantur, præsumiens accessit, & interrogauit, quidnã hoc esset. Statim Episcopus: Iste, quem sic vides, inquit, in aula regis mecum pariter nutritus est, homo nobiles & delicijs affluens, intantum vt episcopatum meum, cum ei offerretur, respueret. Audiens hæc clericus, lachrymis statim perfusus est, tum quia dominum suum flentem videbat, tum quia mens & spiritus eius in amorem tanti hominis charitate melliflua redundabat. Erat etiam ipse præditus voluntate relinquendi seculum, & huiuscemodi viuendi modum, quem in homine illo cernebat, in corde suo iamdiu conceperat, eumq; nimia cõdeuotione per dies singulos consequi optabat. Post hæc vir Dei graui infirmitate corripitur. Episcopus autem præstolabatur, quem exitum infirmitas, quæ acciderat, haberet, & familiarem suum per Archidiaconum quendam & alios quosdam suæ aulae homines visitabat. Prædictus verò clericus, vtiũ conualesceret & quando, de die in diem sollicitus inuestigabat. Postquam ergò conualuit, accessit ad eum, & cum ei cõfessus esset votum & desiderium animi sui, seq; cum ipso sponderet iturum, extendens homo continuò manus suas ad cælum, & immensas gratias agens, dixit: Domine Deus, hodie te rogauerã, vt dares mihi socium. Existimabat enim, quòd statim cū ipso remanens, nusquam ad alia agenda digrederetur. At ille hoc non eò modo statuerat: sed primò volebat res suas disponere. Itaq; cum post hæc verba intulisset, velle se de rebus suis disponere, cõtristatus est homo ad huiuscemodi sermonem, & ait: Eia frater, si est ex Deo, non dissoluetur. At hæc illè continuò respondit: Vinculo indissolubili colligasti me tibi pater. Ac sic abiens, rebus suis constitutis, paulò post reuersus est, & deinceps perpetuò secutus est hominem Dei Nortbertum.

CAP. XII.

ANno igitur post incarnationem Domini nostri Iesu Christi millesimo centesimo decimo octauo, mense Iunio, post comitum suorum ex hac vita decessum, accessit ei dominus Hugo, iam dictus clericus, (hoc enim erat nomen eius) qui proximo post eum loco successit in regimine Præmonstratæ ecclesie, pia & sanctæ conuersationis homo. Gaudius ea re vir Dei, & immensas gratias agens Deo, animatur ad prædicationem. Et iam sciens & præsumens de voluntate Dei, circuibat castella, villas & oppida, prædicans & reconcilians malè dissidentes, & inueterata odia & bella ad pacem reducens. Securi erant de gratia Dei, qui seruis suis prouideret, quæ essent necessaria. Fixum enim in mente habentes, quia peregrini & hospites essent super terram, nec vlla quidem nota ambitionis perfringi poterant, quorum tota spes de cælo pendeat. In tanta igitur admiratione & dilectione apud omnes esse cõeperunt, vt quocunque iter agentes se verterent, cum villis aut castris propinquarent, etiam pastores, relictis gregibus, concito cursu præuenirent, & populis seruos Dei aduenire clamarent. Tunc verò campana pulsabantur, tunc concursus populi, omnis sexus, omnis ætatis, omnis conditionis cateruatim ad ecclesiam confluens, Missarum solennia libenter audiebat, & verborum exhortationes ac monita libentiùs suscipiebat. Post sermonẽ autẽ non modica facta collatione de confessionis frequentatione, de agenda pœnitentiæ, de coniugijs, de proprietatibus, & quomodò qui moriuntur in eis, debeant saluari: de omnibus his, inquam, dato & accepto responso, sub vesperam tandem ad hospitium ducebatur. Gaudebat verò non modicè, felicemq; se ac Deo dignum indicabat, qui eum hospitio suscipere merebatur. Interdum autem alius trahebat a sellũ, alius rapiebat a selli capistrum, alius vi detinebat iuuenem illum, quem solum habebant ad a sellum custodiendum. Sic itaque vndiq; pertransendo, multos ab errore reuocabat, & pœnitentiã suadens, multos retrahebat à crimine, multos etiam discordantes ad concordiam reducebat. Propter hæc & his similia tantum amorem & gratiam ad populum contulit ei Deus, vt visu & alloquio eius vix satiari quis posset, & ipse tanta populi charitate teneretur, vt multo tempore, relicto ecclesiarum hospitio, potiùs recipi velleret

Nortbertus
respuit episcopatum
Cameracensem

Hugo socius
deinde
successor
Nortberti.

Miro studio
omnes virũ
Dei profecuntur.

Multos ad
bonam frugẽ
reuocat.

in medio vrbium & castrorum, vbi omnes aduentantes benignè & comiter exciperet. Erat præterea in his omnibus supra, quàm dici vel credi possit, patiens in vigilijs, sedulus in labore, gratiofus in verbis, gratus ad spectu, benignus in simplices, seuerus in hostes Ecclesie.

CAP. XIII.

Contigit quadam die, cum transiret per quoddam castrum, Fossas nomine, fieri concursum hominum, tam clericorum quàm laicorum, in solitum eius viuendum admirantium, & eò maximè, quòd quem socium acceperat, benè cognitum haberent. Intelligentes autem eum concordie & pacis ex collata sibi gratia à Deo, esse administrum, obnixè rogare cœperunt, vt apud eos requiem paulisper caperet, asserentes in eadem regione funestis odijs & atroci discordia quosdam laborare, eaque causa non minus sexaginta esse peremptos, nec à quoquam, cum à multis religiosis & potentibus iam diù laboratum esset, potuisse sarciri concordiam. Cum quæ multi hæc de re multa loquerentur, non casu æstimandum est, sed diuina disponente gratia factum esse, vt illæ transiret quidam, cuius frater eodem odio instigante illa septimana interemptus erat. Quem cum adstantes cernerent: Ecce vnus, inquit, ex his, de quibus sermo habetur inter nos. Quo aduocato, statim homo Dei, brachijs collo eius circumdatis, sic ait: Dilecte mi, peregrinus ego sum, hæc pertransiens, & nihil à quoquam petij in istis partibus vel accepi. Sed quia te iuue nem benè armatum elegantemq; video, placet mihi primum munus à te expetere & accipere, quod pro perspicua probitate tua rogo, ne mihi negare velis. Statim ille nutu diuino pietatis affectu permotus, & lachrymis obortis perfusus, respondit: Quid est, reuerende pater, quod tibi à me, vel à quolibet possit negari? Qui cum condonationem perempti fratris ab eo peteret, continuo impetrauit: nec solum condonauit, sed obsequium etiam viro Dei præstitit, ostendens opportunitatem acerba illa odia penitus sopiendi, & integram pacem conciliandi. Erat tum feria secunda, quando homini Dei primò hæc indicata sunt. Sequenti inde sabbato ad villam, quæ Monasterium nuncupatur, vtraque pars aduersariorum conuenit, populim etiam multus ex eadem vicinitate confluit, quod vt hominem Dei, de quo rara quædam nunciabantur, viderent, partim vt dissidentes, quorum odijs tota regio perturbabatur, ad conciliationem prouocarent. Cum quæ vir Dei intra cubiculum quoddam, clauso ostio, ferè vsque ad horam tertiam persisteret orando, populus tadio & curiositate quadam affectus, cepit mirari non minimùm, & murmurando alter ad alterum dicere: Qua causa conuenimus? Putabamus quòd exiret, & verbi Dei semina iactaret, & aquis fontis vitæ corda discordantium emolliret: & ecce in latibus iacet dormiens, aut alia in re suæ voluntati indulgens. Cum verò adeò impatientes vltra ferre nollent, cœgerunt socium eius, qui ad illos egressus fuerat, vt ingrederetur & diceret ei omnes mox recessuros, si non exiret. Ille sciens esse eum in precibus, ne eum perturbaret, ingredi distulit. Importunitate tandè eorum compulsus, intrauit, & stans coram eo tremens, submissa voce dixit: Pater, populus expectat te, & quia præsentiam tuam ei non exhibes, vult recedere. Et ille: Tace, inquit, fili mi: nò est nostrum seruire Deo pro voluntate hominù, sed pro voluntate Dei. At tamen nò diù post surgens ab oratione, ecclesiã ingreditur, & sacris vestibus preparatis, primò Missam beatæ Mariæ, vt in sabbatis solet fieri, celebrat: deinde Missam illorù defunctorù, quorù mors extitit causa odij, quod sedare volebat. Quibus deuotissimè peractis, iuxta consuetudinem exiit ad faciendum sermonem. Sed quia prandij hora iã transierat (erat enim ferè nona) multis ad reficiendù egressis, paucos, quibus prædicaret, inuenit. Apud illum autè hoc in more positum erat, vt sic in paucis, sicut in multis: sicut in diuitibus, sic in pauperibus ex abundantis charitatis visceribus, vnicuique pro modulo suo & facultate, faceret sermonem. Porrò paululù facta oratione, cum cepisset loqui & atraxisset spiritù, miro & ineffabili modo spiritus ille charitatis, quæ vox diffusa, sonus factus est in cordibus eorù, qui prætedio recesserant, & vt ad sonitù tubæ vnusquisq; relictæ refecione, de locis & tabernis, in quibus cõfederat, quasi meliores epulas accepturi, ad ecclesiã conuolabant. Cum quæ vir Dei repletâ videret ecclesiã, abbreviato sermone, sic eos alloquitur: Viri fratres, Dominus noster Iesus Christus cù discipulos suos ad prædicandù mitteret, inter alia hoc eis mādauit, vt in quamcunq; domù intrarent, primum dicerent: Pax huic domui. Et si ibi esset pax, hoc est, filius pacis, requiesceret super eos pax eorum. Nos autè non nostris meritis, sed superabundanti gratia Dei sola, imitatores eorum effecti, eandem pacem vobis denunciamus, quæ mente incredula neganda non est: nā ad pacem perpetuā pertingere facit. Vobis igitur incognitum nò est, quæ causa

Admodum studiosus est concilianda pacis inter discordes.

Vide sancti viri mirum artificium.

Populus aduersus eum mulsitat.

Res sancte ad miranda.

Luc. 10.

causa conuenerimus. Non est nostrū, nec ex nostro, ut potē qui peregrinus sum & ad uena pertransiens, sed potestatis & uoluntatis Dei est perficere: uestrum est autē, uolū-
tati illius integro & deuoto affectu acquiescere. Ad hæc vox omnium una facta est: Præ-
cipiat, inquit, per te Dominus nobis, quod beneplacitum est ei: non habemus ei contra-
dicere, quod, te ordināte, in hoc negotio Dominus de nobis facere uoluerit. Quid plu-
ra? Egredia est utraq; pars aduersaria foras in atrium, reliquis in medio positis: Et paruo in-
teruallo facto, abiurata est discordia & concordia cōfecta, paxq; sacramēto cōfirmata.

CAP. XIII.

Plurimum
ei defertur à
quibusdam
discordan-
tibus.

In crastinum summo diluculo confurgens, secessit ad aliam villam, non longè posi-
tam, Gemblacum nomine, ut sermonem faceret ad populum: ubi sanè deuotissimè
susceptus est, quòd & uerbi Dei præconē & placidæ pacis eum internuncium esse didi-
cissent. In eadem regione duo principes mutuis conflagrabant odijs, & ut fieri solet,
rapina & incendijs tota regio in uassitatem & solitudinem redacta fuerat. Hoc uir Dei
audiens, & populorum clamoribus per motus, miseriq; & paupertatis misertus, ipsos,
quo potuit, labore adiit: cumq; primum alloqueretur, dicens: Magnus es & potens, &
ignorare non debes, tibi à Deo collatam potestatem, & me seruum eius esse, ad te mis-
sum. Me ergo, non pro me, sed pro illius amore audire debes, qui pro tua & multorum
salute ad te diuerti. Audi igitur pauperem & peregrinum, & Domini Dei tui mandata
per me tibi allata suscipe, ut ab eo tu quoque suscipiaris. Remitte ei, qui tibi nocuit: di-
mitte, ut tibi dimittatur: tibiq; sit cōmodo, pauperibus & egenis subsidio: ut commo-
dum tuum sit peccatorum tuorum remissio, pauperum subsidium, rerum dissipata-
rum reparatio. His auditis, princeps ille & homine in spectro, ut erat uultu angelico, &
considerata uersitūs & habitūs humilitate, & facundia uerborū, totus intremuit, (cō-
mora quippe sunt omnia uiscera eius) & pietatis affectu responsionē emolliens, dixit:
Fiat, quod uis. Non est enim aliqua certè rationis oppositio, qua possit quis tuæ cōtra-
dicere uel obistere petitioni. Cum ergo tali affectu ad effectum perduxisset, quod pe-
tebat, ab eo transiit ad alium. Sed seminator discordiæ præueniens, cor eius sic obdu-
rauerat, & sui seminis radicem in eo sparferat, atq; ita mentis oculos clauferat, ut nul-
lius ueri luminis aditus in mente, nullius charitatis feruor esset in corde, quo uiro Dei
uel ad breue spatium placidè & humaniter responderet. Videns autē atrocitatē uul-
tūs illius, & oculorum toruitatē atq; feritatem uerborum & cordis duritiam, ne mar-
garitas ante porcos iactaret, statim conticuit: & uersus ad socium, quem secum habe-
bat: Infans, inquit, hic homo: sed futurum est breuē, ut retrorsum cadat, & detur ini-
micis suis ad capiendū & illaqueandum & conculcandum. Hæc dixit, & in eadem se-
ptimana uerborum effectus subsequutus est. nam & captus ab inimicis, detētus est. Hæc
ideo dicta nouerit lector, ut & in hoc uir Dei spiritum prophetiæ habuisse credatur.

Principem
quendam
hortatur ad
pacem.

Is uult ce-
dit.

sed aduersa-
rius flesti
non uult.

Prophético
spiritu cla-
ret uir Dei.

CAP. XV.

Et procedens inde, uenit ad proximam villam, quæ uocatur *Coteri. Et quia fama
de eo iam undiq; percubuerat, populus de eadē uicinia ad audiendum sermonem
confluebat. Et post celebrationē Missæ audito finitoq; sermone, sicut consueuerat, de
pace & concordia, & si inter eos aliquod dissidium esset, cœpit inquirere. Cum autē no-
minarent inter eos quosdā discordantes, cœpit eos humili exhortatione à ueteris odij
raxis reuocare. Sed cum unus ex eis, multis rogatus precibus, nullatenus petitioni eius
& omnium circumstantium acquiesceret, foras exiit, ascendens equum suū, (miles en-
nim erat) nitebatur fugere. Sed cum calcaribus fortiter iterum atq; iterum urgeret eū,
nullatenus uel passum unum potuit procedere. Exeuntibus autem cæteris, qui in eccle-
sia remanserant, & undiq; cōcurrentibus cum stupore & admiratione nimia, quidam
sublannando clamare, quidā condolendo flere cœperunt. Omnes tamē una uoce De-
um laudabant, qui in sanctis suis gloriosus est, & ibidem hanc ostendebat gloriā. Ille ue-
rò non minimum pudefactus ad uocem clamantium, ad ecclesiam corā uiro Dei redijt,
& prostratus ueniā petens, quod prius ab eo petebatur, quanto cyūs libēs annuit, & ab-
solutionē, quòd sanctum uirum Dei offendisset, petijt & accepit. Et sic impletum est
in eo, quod scriptum est: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuū Domine.

*Colrois

Beati paci-
fici.

Vide mira-
culum.

psal. 82.

CAP. XVI.

Eodem anno contigit beatę memorię Gelasium Papam, à quo prædicandi autho-
ritatē acceperat, migrare à seculo: cui successit Calixtus Viennensis episcopus, pia
& sanctæ conuersationis homo, & dignę recordationis, quem constat apud Cluniacū
electum fuisse, & in sede uniuersalis Ecclesiæ potestatem, honorisq; & dignitatis cul-
men cōmuni omnium electione suscepisse. Trāsierat enim iam dictus Papa Gelasius

Gelasius Pa-
pa moritur
& Calixtus
succedit.

cum saniori parte Cardinalium, vt sanctam matrem Ecclesiam in membris visitaret, Tanto deniq; patre orbat Cardinalis, ceteriq; sanctæ Ecclesiæ filij, qui ad exequias Gelasij conuenerant, ab eo, qui dixerat, Non relinquã vos orphanos, consilio quaesito & accepto, ad perficiendum, quod cœperat prædecessor, Calixtus Rhemis conciliũ conuocauit. Vbi & introitum suum Ecclesia cõfirmavit, & ipse, quæ benè gesta erant, approbavit & corroborauit: & quæ sinistra inuenta sunt & corrigenda, autoritate Romana correxit. Audiens verò homo Dei Apostolicæ sedis dignitatem esse innouatã, (autumnus erat, quãdo primò brumale tempus hyemis incipit) Rhemos adiit: vbi ab Episcopis & Abbatibus, qui conuenerant, cum gaudio susceptus est, nõ minimum admirantibus super excellentia verborum prædicationis & * responsonis eius. Et ne ab aliquibus oblatrantibus sana eius doctrina in aliquo posset infirmari, literas Apostolicæ autoritatis, quas à Papa Gelasio acceperat, iterum renouari postulauit.

CAP. XVII.

Quibus acceptis, dominus Papa venerabili Laudunensi episcopo Bartholomæo præcepit, vt curam eius susciperet. Erat enim ipse homo, habens ex progenie matris eius quosdam in episcopatu, & eorum instinctu submonitus erat episcopus, humanitatis ei manum per aliquod tempus porrigere. Quo deducto, & finito concilio, Papa non post multum Laudunum deuenit. Tum verò Episcopus cum Papa consilium iniit, quomodò eum retinere posset: atq; eo nomine obtulit ei ecclesiam B. Martini, quæ in suburbio sita est: in qua pauci fratres erant, sub regula canonicæ professionis degentes. At vir Dei modis omnibus renuebat. Tandem cum cogeretur, nõ summi Pontificis offensam, & inobedienciã notam incurreret, quod petebatur annuit, si tamen canonici illic commorantes, ea, quæ secundum Euangelicam & Apostolicam institutionem eos docturus esset, obseruare non recusarent. Sed cum ostenderet eis formam Euangelicæ institutionis, quomodò imitatores Christi, contemptores mundi esse deberet, quomodò præceptis & regulis sanctorum patrum obdientes: illi statim ad verbum & ad spectũ eius perterriti, dixerunt: Nolumus huc regnare super nos, quia talem magistrum nostra non nouit nec prædecessorum nostrorũ consuetudo. Licet nobis nostro more viuere: Castigare quidem Deus vult, non mortificare. Sic homo Dei & obediuit, & ab obedientia solutus, ab illa non recessit. Mansit itaq; ibidẽ. Socius enim eius, de quo superius mentio facta est, cũ Cameracensi episcopo Burchardo profectus erat: Habebat enim de rebus suis, quas non ita pridem reliquerat indiscussas, quadam disponere. Quæ quòd aliter quàm vellet distraherentur, (nouitius quippe erat) æquanimitè non poterat sustinere. Interea Episcopus dissoluta ieiunio & frigore hospitris sui mēbra nitebatur reficere: sed ipse quotidie ab hospite suo confouebatur spiritali & mellisua verbi Dei refectio. Ob hanc causam amore nimio & charitatis igne succensus, assidue pulsabat eũ precibus quibuscũq; poterat, vt in episcopatu suo vellet mansuetudines, si qua deserta, si qua terra culta vel inculta ad ædificandum & commanendum. Victus tandẽ ipsius & multorũ aliorum tã religioforũ quàm nobilium precibus, elegit locũ valdè desertum & solitarium, qui ab incolis antiquitus Præmonstratum vocabatur: in quo, si quando daret ei Deus colligere socios, se mansurum spondit.

CAP. XVIII.

Transacta igitur hyeme, niuiumq; & glaciæ frigore vernali calore paululũ de-terso, vir Dei, vt erat solitus, virtute diuini solarij accinctus, ad prædicandum exiit, & solus Cameracum veniens, sermonẽ habuit ad populum. Et ecce cecidit semen in terram bonã, scilicet in iuuenẽ Euermodum nomine: qui tanto rore spiritu sancti persuasus fuit in verbi Dei susceptione, vt amoris eius causã stas oraret ad Dominum Deum suum in eodẽ loco & in eisdem partibus, vbi Dei hominem stare diligenter considerauerat in faciendo sermone. Nec moras intulit, sed statim relictis omnibus, secutus est eum, tantoq; intimi amoris vinculo ei colligatus est, vt omni tempore vitæ eius spiritus viri Dei in eo requiem caperet, & post decessum suum locum sepulture sue ei commendaret. Perueniens autẽ * Niuegellam, alium iuuenem Antonium nomine, à Deo sibi datum recipit. Hi duo & tertius, quẽ prius receperat, radices & fundamentum future multitudinis, quæ subsecuta est. Et intra Quadragesimam illam tot socios obtinuit, vt in septimana passionis Domini ante Pascha cum tredecim reuersus, prædictũ locum possederit.

CAP. XIX.

Locato igitur fundamẽto in Christo Iesu, paulatim de viuis & benè factis & politis lapidibus crescebat adificiũ, & domus Dei ampliabatur. Sed non desuere tentantis inimi

Iohan. 14.

Rhemenfis
Synodus.

* responsonis

Quidam nõ
ferunt eum
sibi præse-
ctum, dum
coguntur
se se corri-
gere.Præmonstra-
tũ sibi dele-
git vir Dei.Quidam illi
scadiungũt

* Niuegellam

Crescit Præ-
monstraten-
sis sodalitas

nimici & aduersantis hostis in sidia, qui plātata eradicare, fundata euellere, cōgregata dispergere, dispersa morti tradere multiformi dolo laboraret. Nā in singulis singulas & proprias cōsiderās affectiones, modis omnib⁹ se opponebat, & ad decipiēdos nouos tyrones Dei, sese in angelum lucis trāsformare nō metuebat. Itaq; contigit quadā nocte cuidā ad matutinas stāti & contēplanti, & de illa gloriosa & ineffabili Trinitate cogitanti, vt ille antiqu⁹ hostis visibiliter adstaret & diceret: O quā felix es: o quā in tuo proposito laudabilis, q̄ & benē cōepisti, & te perseueraturum in tāta afflictione de liberis: idcirco sanctam Trinitatem, ad quam toto mentis affectu suspiras, videre mereberis. Ethis dictis, apparuit tria gestās capita, Trinitatem se esse contestans. At ille expauescens & plurimum admirans, paululum tamen prameditatur, cū non sibilū aure legis, sed ventum turbinis fœtidum sentiret, dixit: O miser & infelix & omnib⁹ creaturis deterior: tu, in quā, qui signaculum similitudinis Dei fuisti, quomodo arrogas tibi non tantū te scire Trinitatem, sed illam ipsam te esse? Recede, recede, & me tuis fraudib⁹ nō obedientem, non p̄sumas vltēius inquietare. Statim ille recessit. Erat quidem frater ille ad obedientiam prōptus, in oratione deuotus, in ieiunio assidu⁹: ita vt p̄ totum annum ieiunaret, tā æstate quā in hyeme, & à nullo cogi posset, vt alterā interdū p̄cipere refectioem, nisi dieb⁹ Dominicis: quib⁹ tamen non nisi crudum quid sumebat, & non aliquam cōtionem. Sed cū id omnes mirarentur, & tanta ei⁹ abstinentiā & continentia virtus ybiq; in laudem eius p̄dicaretur, affuit iterū satan, occulte ponens insidias, vt nouum militem prosterneret. Nam quarta feria in capite ieiunij, cū deuotione eum actorū fidelium abstinentia Quadragesimalis indicitur, tāta fames & gula voracitas eum inuasit, vt diceret se nullo modo posse ieiunare, planeq; se moriturum, si à lacte & caseo cogere abstinere. Cui cū diceretur: Quid est, frater? sacrū & annuū ieiunium est, & nō est fas, alicui etiā seculari, bis reficere: ille toruo vultu & lupina rabie respondebat: Nunquid vult Deus hominē mori, subtrahēdo illi quocunq; tēpore, quicquid ad vsum ei⁹ creauit, & necessitas sumere cōpellit? Quid plura? Ab erat pater Nortbertus, & fratres adhuc rudes, qui ad huiusmodi insultus arma ferre nō consueuerant, multimodis supplicationib⁹ hoc tandem ab eo impetrauerunt, vt bis & quantum vellet, cibum Quadragesimalem comederet, timētes ne illud improprium in publicum exiret, quōd tā arcta & subita religio, vel secularium cōsuetudinē in suis conuersis non feruaret. Cū ergo transissent Quadragesimalis dies, & ad celebrandū Pascha homo Dei reuerteretur p̄monstratum ad fratres suos, ad introitum ipsi⁹ valis horror nimis inuasit eum, & ventus turbinis circunuallauit eum, quasi ventus veniens ab Aquilone: & ipse statim sentiens, secum venientibus malignam prädixit adesse tentationem. Peruenienti autem fratres trepidi narrauerunt, quid actum esset. At ille dolens, &, Heu me, ingeminans, In meam, inquit, miseriam & in detrimentum anime fratris, & ad traditioem nostrā insipientiā hoc consentire voluistis, atq; p̄ hoc locum diabolo, nisi viriliter ei resistatur, ad disperdendum dedistis. Vbi est, inquit, ille? Qui cū adduceretur, vix se sustentare p̄ nimia pinguedine poterat, & velut vesica turgens, edacitatis spiritu plenus, non nisi toruis oculis magistrum, quem super omnia diligere solebat, respicere valebat. Videns ergo vir, cui Deus discretionem spirituum dederat, non esse infirmitatis humanæ, sed tentationis diabolica, statim vetuit omninō quicquam ei dari. Qui postquā per aliquot dies ieiunauit, vbi reddita est ei quarta pars rudioris panis, & vas aquæ ad mēsuram, pro summis delicijs computauit. Et sic ad pristinam consuetudinem benē & moderatē viuendi, Deo per magistrum suum subueniente, redijt.

CAP. XX.

Post hæc homo Dei, vt erat solit⁹, ad prædicandū egressus est, recepitq; sociū suum qui ad cōponendum res suas abierat: & quamplurimis in itinere discordia laboratibus ad concordia reuocatis, Niugellā peruenerunt. Quia verò ab exordio prædicationis suæ in eodē oppido nimis char⁹ habebatur, statim vt p̄monstratum concessit, quidā ex eis conuersionis gratia ad eum cucurrerunt: sed asperitatē ordinis & institutionis impostæ, ferre non valētes, vt canes ad vomitum reuersi sunt. Qui suā nequitia tegere volentes, ad opprobriū hominis Dei, & vt conciones ei⁹ auerterent, zizania sumpserunt, ita vt nec videre illum, nec ei⁹ conciones audire vellēt. Sed ille hac re nullo modo expauit, confidēs hoc magis fore materia victoriæ contra dæmones, q̄ ei⁹ p̄dicationi & saluti credentium, q̄ per eum operabatur Deus, nitebātur obijcere impedimenta. Cū ergo ob hanc causam in populo illo parui precij haberetur, suscitauit

Ggg 4

Deus

Diabolus in
ficta specie
Trinitatis
apparet cui-
dam.
Ezech. 28.

Vide machi-
nas maligni
dæmonis.

Diabolus fra-
de dissipat
vir sanctus.

De Niuellē
sibus dicit.

Deus militi suo bellum, de quo, ipsius dono certando viriliter, affectus est victoriam, amoriq; pristino redditus, & non tantum apud Niuigellensem plebem, sed etiam apud omnes hoc audientes, adeptus est suauissimi odoris fauorem & gratiam. Nam ibidem aderat pater cuiusdam puella, quæ iam per annum à dæmonio vexata fuerat, & vinculis & carcere tenebatur. Qui grauiter flens & suspirans, dolore filia affectus, coepit rogare eum, vt saltem videre eam & tangere dignaretur. Magnum opus, sed non dispar fides in opere. Adducite eam, inquit, ad me. Adducitur puella iam duodenis, & plurima populi frequentia conuenit. Tunc igitur Dei sacerdos tempus & locum & materiã videns, vt glorificaretur Deus, maiorem fidutiã concepit. Ita albis & stola vestitus, ex-

Procax dæ-
monis petu-
lantia.

77. 6302

Malignitas
dæmonis.

Nequisi-
mi dæmo-
nis petida
insultatio.

Nota, Fatē-
tur dæmo-
nes, quod
etiam no-
stri here-
tici negant.

orcismum agere aggressus est. Coepitq; diuersa legere euangelia super caput illius. Ad quem dæmon respondit: Huiusmodi lyras audiui frequenter, neq; pro omnibus istis hodiè recedam, neq; propter te è habitaculo isto. Et propter quos tandem recedat? Columnæ Ecclesiæ ruerunt. Cum autem sacerdos multiplicaret exorcismum, respōdit dæmon: Nihil agis: quia necdum per corpus sanguinem martyrum me adiurasti. Tunc igitur, vt verè superbus est dæmon, scientiam suam volens ostentare, Cantica canticorum à principio vsq; ad finē per os puellæ edidit. Et iteras verbum ex verbo in Romana lingua, vsq; in finem interpretatus est. Et reiterans verbum ex verbo, in Teutonico totum expressit, cum illa puella, dum adhuc sana esset, nihil nisi Psalterium didicisset. Nihilominus Dei sacerdos imminebat, & dum insisteret & præciperet, vt exiret à creatura Dei, coactus respondit dæmō: Si hinc me cōpellis exire, permitte me intrare in monachum illum. (Ibi quippe monachus quidã stabat, & nominauit eum.) Tunc verò Nortbertus exclamat in populum: Audite, audite malitiã huius dæmonis, qui vt infamaret, seruum Dei vexandum experijt, quasi peccatorē & dignum hoc supplicio. Sed non sit vobis isthuc offendiculo. Ea est enim nequitia eius, vt bonis omnib; velit derogare, & quantum potest infames eos reddere. Hoc dicto, iterum coepit acrius insistere officio. Tunc dæmon: Quid agis, inquit? Neq; propter te, neq; propter alium hominē exibo. Quod si videris me exclamare, iã tantum venient de nostris, id est, de nigris, ad bellū. Eia ad bellum, eia ad bellum: Eia iam faciã corruere arcus istos & fornicos super vos. Ad hoc verbum populus diffugit: sacerdos verò imperterritus & intrepidus mansit. Tunc illa iniecit manus ad stolã eius, vt proximè collum eius adstringeret. Cumq; hi, qui aderant, vellēt manus eius dimouere: Nolite, inquit: permittite illam, si accepit à Deo potestati, faciã quod potest. Tunc verò eius audacia hoc verbo percussa, tanquã reuerentiã exhibens, manus sponte relaxauit. Iam itaq; plurima diei parte consumpta, pater Nortbertus consiliū cepit, vt in aquam exorcizatam eam imponeret. Et ita factum est. Et quia flauis erat capillis, verens sacerdos, ne occasione crinium diabolus in ea potestati retineret, tonderi eã iussit. Qua per motus dæmō iniuria, coepit in sacerdotē vlcisci, dicens: Peregrine de Francia, peregrine de Francia, qd tibi non cui? Quare non sinis me quiescere? Omne malorū genus & casus mali oēs in caput tuū incurrāt, qd ad eō me vexas. Iã vespertina hora erat, & vidēs pater Nortbertus non exire se dæmonē, aliquantulum cōtristatus, iussit eã reddi patri, & in crastinū iterum ad Missã adduci. Ipse verò coepit se expoliare alba & alijs indumentis. Cum ergo hoc vidisset impius dæmō, coepit insultando plaudere manib; & dicere: Ha, ha, he: modò benè facis, nec hodiè fecisti quicquã quod mihi sic placeret: en hodiè consumpsisti diem, & nihil profecisti. Ad hæc stomachando pater Nortbertus, contulit se ad hospitium, & obfirmavit in animo suo non gustare cibum, donec illa sanaretur. Et ita transegit diem & noctem illam sine cibo. Iã crastina dies aduenerat, & Dei sacerdos parat se ad celebranda Missã mysteria, rursumq; puella adducitur, & iterum fit multiplex concursus populi, vt viderent agōnem sacerdotis & dæmonis. Tunc verò mandauit duobus fratrib; qui secum erant, vt tenerent eam ibi iuxta, haud procul ab altari. Inchoato igitur ministerio, ventum est ad Euangelium, & illa applicata ad altare, plurima euangelia super caput eius lecta sunt. Et dæmon iterum coepit suas repetere sannas, huiusmodi lyras frequenter se audiuisse. Cum ergo ventum est ad locum, vbi sacerdos eleuat hostiam coram Domino, exclamauit dæmon: Videre, videre, quomodò Deicum suum inter manus suas tener. Fatentur dæmones: quod hæretici negant. Tuac verò Dei sacerdos inhorruit, & concepto spiritu virtutis, in ipsa oratione sua coepit exagitare dæmonē & torquere. At ille coactus & tortus, per os puellæ exclamat: Volo exire, volo exire: dimitte me. At illi duo fratres fortiter tenuerunt eam. Sed spiritus immūdus nullas patiens moras, feridissimã vrinã foeda relinquens vestigia, aufugit, vsq; possessum reliquit. Illa verò liberata à suo tortore, collapsa, læguida delata est in domum paternam, & pau.

& paulò pòst accepto cibo, ex integro incolumis & compos suí, perfectè sanata apparuit. Hoc itaq; publicè factum est, teste omni populo, qui Dei laudes in commune predicabat, & patrem Nortbertum verè Apostolicum virum fatebatur.

CAP. XXI.

Post hæc peruenit Coloniam, vbi & libenter suscipitur, & libentiùs in sermone & confessione auditur, quòd illum priùs & iuuenem nouissent, & ià mirabiliter mutati viderent. Et quia populus ferè solet imitari, si quid noui conspiciat, multà verbum & exhortationem tam clerici quàm laici concurrètes, illum secuti sunt. Habebat ille iam tunc in animo ædificare ecclesiã, in qua adunatos fratres reciperet. Atque ob hanc causam petiuit ab Archiepiscopo Friderico & ceteris fidelibus sanctarum reliquiarum sibi munera donari, quibus non minimùm ab antiquo repleta & instructa erat felix Colonia. Annuit Archiepiscopus, annuit ceu iustæ petitioni clerus & populus. At ille fratribus suis, quos secum habebat, & quos ibidem Deus ei contulerat, in iunio indicto, hoc preciosum donum Deo commendabat, vt venerabile patrociniũ is faceret inueniri. Nocte verò eadem virgo quadam ex numero vñdecim millium virginum, & nomen ipsius virginis, & locus, vbi iaceret, per visionem cuidam designatus est, & in crastinum ex ordine visionis corpus ibidem quæsitum, integrum inuentum est. Quo cum hymnis & laudibus Dei & gratiarum actione suscepto, de reliquijs etiam aliarum virginum aliorumq; quorundam martyrum, videlicet Gereonis, Maurorum, duorum Euualdorum duo vascula instar feretri ei impleta sunt. Sequenti vero die, cum à Proposito & Canonicis S. Gereonis similiter sibi dari reliquias supplicaret, concessum est ei, vt si quid, quod placeat ei in ecclesia eorum, vellet, id quæreret & acciperet. Gaudisus est homo Dei, & hoc promissum, vt erat solitus, Deo per totam noctem orando commendabat attentius. Manè autem factò, in medio monasterio, vbi nullum alicuius sepulcri patebat vestigium, effodi præcepit: vbi corpus integrum absque cerebro repertum est, honorificè & cum omni diligentia collocatum. Quod cum canonici & plebs innumerabilis, quæ conuenerat, cerneret: Ecce, inquit, hic est dominus noster Gereon, & nostrum venerabile patrociniũ, quod à nobis & à prædecessoribus nostris per multos annos quæsitum est, & peccatis nostris exigentibus inueniri non potuit. Et exclamantes voce magna, cum gaudio immensas Deo gratias agebant, hominem Deo dignum efferentes, per quem talis ac tantus thesaurus, diuq; desideratus mereret inueniri. Et ne quis dubitet ipsum esse, sciat pro certo verum agnitionis eius fuisse indicium, quòd de morte & martyrio eius legitur, partem capitis, & non totum caput, esse abscissum. Hanc partem habebant, sed reliquum corpus vbi esset, prorsus ignorabant. Susceptum est itaque corpus sanctum, vt dignè debuit, & eleuatum, parsq; inde viro Dei data est: quod reliquum fuit, magnificè à Clero & populo repositum est. Assumptis non diu pòst reliquijs, collectoq; fratrum tam clericorum quàm laicorum collegio, quos Deo per verbum prædicationis generat, redeundi iter aggressus est, & vbique in ecclesijs, in congregationibus, cum processione magnificè suscipiebatur. Audiens autè transitum eius nobilis matrona, Ermenfendis nomine, Namurcensis Comitissa, velociter occurrit ei, orans vt ad collocandos illic fratres, quandam ecclesiolam in villa Florestia, vellet suscipere. Deceuerat etenim ipsa ex multo tempore pro remedio animæ suæ ac prædecessorum suorum in eadem ecclesia religionem propagare. Videns ille synceram mulieris deuotionem, suscepit, quod petebat: ibidemque altero reliquiarum vasculo derelicto, festinauit præmonstratum, (erat enim instans natiuitatis dies) habens clericos & laicos circiter triginta nouitios.

CAP. XXII.

Congregatis igitur clericis fermè quadraginta, & quamplurimis laicis, assidua consolatione vesperè & manè fouebat eos, & multiplicibus sermonibus hortabatur, ne desisterent à felici proposito & spontanea paupertate, quam susceperant: & quod docebat, velut aquila prouocans ad volandum pullos suos, operibus demonstrabat. Cum autem multi religiosi, tam Episcopi quàm Abbates, diuersa consilia darent, alius eremiticam, alius anachoreticam vitam, alius Cisterciensem ordinem assumendum suadentes: ille, cuius opus & consilium de supernis pendebat, qui suum principium non sibi, non hominibus, sed ei, qui est omnium rerum initium, commendabat, in corde suo cuncta conferens, vt sapiens velox ad audiendum, qui differt & reseruat in posterum, tandem ne professioni canonicæ, cui etiam ipse, & quotquot cum eo viuere volebant, intitulati fuerant ab infantia, inferre iniuriam videretur, regulã, quam beatus

Expellitur
Improbissimus dæmò.

Vir Dei venit
Coloniam

Felix Colonia ob multas Sanctorum reliquias Inuenitur corpus intergrum sanctæ virginis.

Corpus intergrum S. Gereonis viri Dei inuenitur.

Ecclesia Florestia ei datur.

Prouer. 29.

beatus Augustinus suis instituit, afferri præcepit. Apostolica enim vita, quã in prædicatione suscepit, iam optabat viuere, quam quidem ab eodẽ beato viro post Apostolos audierat constitutam & renouatã fuisse. Quam cum allatam diligenter inspexisset, in paucis compositam, in multis tamen dispositam, statim in die natalis Domini, quæ instabat, instar Dominicæ descriptionis, sub eadem & stabilitatis in loco, & professionis gratia, ad illam beatæ perennitatis ciuitatem singuli seipfos conscripserunt.

CAP. XXIII.

Quadam die cum reuerteretur Rhemis cum quibusdã socijs suis, & duobus nouitijs, quos de seculo traxerat sermo diuinus ad eos factus, & incederent cum silentio per viam, de Deo suo meditantes, vox quãdam de nube in auribus eorũ in hunc modum infonuit: Hæc est fratris Nortberti societas. Ad quã vox altera ex altero latere respondit: Ex his duobus nouitijs alter non est de societate eorum. Audiebat hoc homo Dei & alij, qui comitabantur eum, & rem taciti considerabant, nihil mali suspicantes: sed tamen quidnam portederet, hæsitabant. At pater Nortbertus, cui maior incumbere sollicitudo, sciens non superuacuum esse, quod ex permissione diuina hæc voces audiretur, perquirebat à Deo omni orationum instantia, quid vellent quæ audierat, mores eorum & actus considerans de die in diem, de quibus fuerant prolata. Cuiusq; considerasset alterum eorum minus deuotum in confessione, leuem in verbis, inquietum corpore, inconstantem moribus, tepidum in oratione, negligentem in obedientia: (erat autem Anglus) Quid est, inquit, frater: quid est, quod gestas in corde? Expone quod latet. Si Deum quæris, non est vlla creatura coram eo inuisibilis: quia, vt ait Apostolus, omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Veritatẽ quærimus, & prout fragilitati humanæ conceditur, in veritate ambulare nitimur, nec est vlla veritas & fallitatis conuentio, nec aliqua fidelis cum infideli participatio. Cui ille caput agitando, & leuiter verba proferendo, dicebat: Putasne bone pater, quicquam velle me tibi furari? Pauper es, sed omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem, qui nõ habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Hæc dixit, & dicta operẽ compleuit. Nam tunc quidam forte ad conuersionem venerat, & cum paruula substantia sua aliquantulum argenti detulerat, quod retro altare pauperis oratorij, quod tunc solum habebant, proiectum iacebat. Nocte verò quadam ille horam sibi prouidens opportunam, argentum illud rapiens, aufugit. Sic igitur deceptor ille, plenus fraude & minister diaboli, pauperes eos in corde iudicans, pauperibus Christi nihil mali suspicantibus, paupertatem auxit intantum, vt nulla eis remaneret substantia, vnde sumptus procurari possent vel vnus dici.

CAP. XXIII.

Iam tunc plurimi in disciplinam eius vita & proposito, relictis omnibus, se conferrebant, & definito consilio quærebatur, vbi in eodem deserto certum ad commanendum & ædificandum locum idoneum præpararet. Erat enim locus ille asperimus & planè incultus, arbutis & paludibus & cæteris incommodis occupatus, nec quicquam apparebat habile ad commorandum, præter sacellum & iuxta illud pomarium & stagnum quoddam paruulum, quod de aquis montium, pluuiarum tantum tempore, & de succo paludum vsque in præsens impleri constat. Ibi confederat homo Dei cum paruula sodalitate sua, spei ancoram inconcussæ fidei adiungens, & cum patriarcha nostro Abraham spẽ contra spem ponens. Veruntamẽ ne pusillus grex desperaret, & vt amicorum suorum corda latificaret, & amulis derogandi occasionem subtraheret, num qua tali in loco posset esse commoditas, ipse circumiens considerare cœpit, & alios cõsiderare præcepit, addens, vt ad omnipotentem Deũ assidua fieret, & intentationum supplicatio, vt is ostenderet locum, in quo diuinus cultus omni tempore posset peragi. Cumq; multi assiduis precibus Domino isthuc commẽdarent, obnixè beneplacitum voluntatis eius ieiunijs & orationibus exquirentes, apparuit cuidam visio manifesta satis & euidentis, locum, & quæ in loco & de loco erant ventura, aperta significatione denunciãns. Nam ibidem, vbi præsens sita est ecclesia, Dominus noster Iesus Christus tanquam pendens in cruce visus est, super quem septẽ solis radij mirabilis claritatis fulgebant, & à quatuor partibus multitudo magna peregrinorum cum peris & baculis properabat, ijsq; flexis genibus adorato suo redemptore, & pedibus eius dato osculo, quasi per licentiam recedebant reuersuri. Quod cum viro Dei reuelatum fuisset, gratias egit Deo, qui seruis suis se in veritate quarentibus, & in fide & iustitia obsequentibus, de præteritis dat fiduciam, & de futuris secreta reuelatione notitiã. Et post hæc exhilarata facie, assumpta fiducia, Eia, inquit, fratres, eia fratres dilectissimi: accingimini

Amplectitur cum suis regulam S. Augustini.

Voces audiunt caecis.

Hebr. 4.

Matth. 13. & 25.

Plurimi eius cõplectitur institutum.

Rom. 4.

Viso de præmonstrato.

gimini & estote viri fortes: vobis plurima bellorum genera preparantur, quæ ab hostibus tam visibilibus quam invisibilibus futura sunt. Sed noui tyrones, qui venerunt p[er] visionem, visibiliter veteri sunt, & accepto p[re]cepto & obediētia ab eo, qui patri fuit obediens, vobiscum sunt vsq[ue] ad consummationem bellaturi. Verbum hoc verum fuit, quod subsecuta actio quotidie declarat in his, qui relictis omnibus, vt peregrini veniunt, & professione facta, quasi osculo dato, ad obtinendas p[re]liorum acies, ad diuersas nationes recedunt.

CAP. XXV.

Q[ui]a verò ædificium & templum spirituale benè dispositum & compositum fuerat, ad materiale necessarium erat laborem adhibere, vt cuncta fierent cum benedictione. Itaq[ue] Episcopo Bartholomæo aduocato, effossoq[ue] fundamento & consecrato, de consecratis lapidibus fundati fecit ecclesiam, adstante Thoma domino de Colesci, qui hominem Dei metuebat & reuerebatur propter Deum, sciens eum virum iustum & omni honore dignum: adstante etiam filio Ingelermæo adhuc puerulo, & multis nobilibus clericis & laicis, & populorum innumera multitudo admirante & quasi spectaculum considerante, & intra se adinuicem dicente: Quis putas est homo iste: cuius fidei? Putasne stabile erit hoc opus, quod in tanta solitudine locatur, & cuius fundamenta non in petra, non supra firmam petram iacitur, sed in palude? Tanta nãque ibi palus erat, vt vix impleri posset, licet multa lapidum cõgeries projiceretur. Sed non debuit titubare, nec potuit eradicari: quia plantatio, quam plantat cælestis pater, non eradicabitur. Porrò pars cæmentariorum Teutonici erant, (Conduxerant enim eos Colonienfes quidam, amici hominis Dei) pars nostrates amici Præmonstratensium: & contendebant in opere, alij in vno latere ecclesiæ, alij in altero accelerantes. Creuitq[ue] quam celerim ædificium, & intra tempus nouem mensium perfectum & consummatum est, & a supradicto Episcopo Bartholomæo consecratum. Sed quia lætis tristitia, prosperis aduersa misceri solent, in eadem die consecrationis quoddam infortunium accidit. Nam cum innumera multitudo eorum, qui conuenerant ad festum de remotis partibus certatim ad oblationem & ad circuitum altaris currerēt, motum est altare maius, & lapis dissolutus, consecratioq[ue] cassata, vt præcipit authoritas, & totus labor in nihilum redactus. Expauit homo & contristatus est, plus tamen pusillorum scandalum metuens quam de diuinis operibus, quæ sine causa non fiunt, diffidens. Sed vir Dei quid fecit? Resumptis in Domino consolationis viribus, denuo ecclesiæ dedicandæ in octauis B. Martini diem secretò cum Episcopo statuit.

CAP. XXVI.

Exiit deinde homo Dei ad prædicandum, relictis, qui præessent cõcepto operi, & alijs rebus omnibus, & omnia integra conseruarent, tum etiã qui præessent tã clericorum quam laicorum conuentui, binos & binos in singulis ponens officijs: quos ad vltimum vale, de pace & vnanimitate docebat, dicens nunquam posse exorbitare cõgregatam aliquam multitudinem, quam p[re]latorum concordia moderetur. Sed recedente pastore, rabido ore lupus ouibus molitur insidias, prius tamen terrorem incutiebat: quia quibusdam, velut essent inexplabilis odij inimici, quos in seculo reliquerāt, armata manu quasi ad perimendum etiam in luce diei cum suis satellitibus se præsentabat. Illi verò territi, venientibus in specie armati exercitûs, & pompæ armorum, & fremitûs equorû, quibuscunq[ue] poterant modis se opponere: ita vt cum fugerent, velociter raptis fustibus et faxis, obuolutis etiã brachijs quibusdã tegumētis vel tunica, resistere festinarent. Et adeò pugnabatur, vt planè crederent iacula mitti & mittere, feriri & ferire, vulnerari & vulnerare, interfici & interficere. Ad quos cum multi fratres alij concurrerent, arguentes eos, cur sic insanirent: An non adspicitis, aiunt, quòd ab inimicis nostris opprimimur, & iam in frustra ferè concisi, summo cum dedecore morimur? Tunc fratres scientes eos infestatione dæmonum illudi, aquam benedictã spargunt, signum crucis edunt, & recedente malignorum spirituum turba, illi, quasi hostibus deuictis & in fugam versis, concito cursu insequerentur, altis vocibus inclamantes: Eia eia, reuertimini & resistite fortiter: alioquin turpissima morte moriemini, si deinceps ad nos redire, minasq[ue] & mortem intentare ausi fueritis. At postquam in se reuersi, quidam ex ipsis delusos se esse cognoscunt, fortiter in arrepto proposito persistunt: ijque fortiter vicerunt: quidam verò ignominiam eam ferre non valentes, & de perseverantia desperantes, aculeo caudæ dæmonis percussi, recesserunt.

Propheticè,
futura suis
prædicat vir
Dei.

Lapides cõ-
secratos po-
nit in tem-
pli funda-
mento.

Dæmon ab-
sente viro
Dei, fratres
infestat qui
busdam p[re]-
stigijs.

Vide vim a-
quæ sacratæ
& S. Crucis

CAP.

Iob. 40.

Iohan. 6.

Simpliciori
bus quibus
dam illudit
demon.
Daniel 7.Multis infi-
dijs appetit
satan Chri-
sti seruos.Deregitur
maligni im-
postura.2. Cor. 11.
1. Pet. 5.Aperitè satã
prodit rabie
suam.

Sed quia huic falso & maligno spiritui non sufficit, nec miratur, si absorbeat mare, sed etiam Iordanem totum absorbere nititur: qui manifestè ad plenum seducere non potuit, iterum occultiores meditatus insidias, redire non metuit. Conuenerat siquidem in eadem paupertate multitudo de diuersis nationibus & diuerso hominum genere, nobiles & ignobiles, diuites & pauperes, maioris minorisq; ætatis, sapientes & simplices idiotæ, sicut vir Dei recipere consueuerat, in hoc Saluatoris imitator effectus, dicentis: Omnem qui venit ad me, non eijciam foras. Inter quos fallax ille spiritus quosdam considerans idiotas, & sua illos quondam recognoscens fuisse vascula, in quibus suæ quieti & voluptati indulgere consueuisset, ita eos falsa suæ illusionis sapientia repleuit, vt qui prius in libro vix legere nouerant, iam ex libris magna quædam dicerent, & de futuris prophetando, maiora & stupenda prædicerent. Danielis denique vnus ex eis prophetiam se scire afferebat, & de ea quædam duce mendacio, loquebatur: vbi de quatuor & septem & decem cornibus & regibus propheta scribendo, inducit & de Antichristo. In quibus iam simpliciores quosdam attentos reddiderat, & si fieri possêt, etiam ipsum Dei hominem, & venerabilem Abbatem Simonem S. Nicolai in errorem induxisset. Iam enim eoque progressa erat eius arrogancia, vt ipsis assidentibus, etiam in Capitulo sermonem facere non dubitaret. Et qui vidit & audiuit, præbet huius rei testimonium. Et hoc signum eius, quia de sermone profertur inquit. Erat enim hic sermo: Estote fortes in bello, & pugnite cum antiquo serpente. Hæc spiritus ille mendax per organum illud suum proferebat. sed ad veritatem, quæ sequitur, videlicet, Et accipietis regnum æternum, haudquaquam procedere valebat. Porro cum ab auditoribus veritatis & dulcedinis falsus ille spiritus se ex parte deprehendi cerneret, vt est mille artifex, maiore arte ad alia fallendi genera se conuertit: vt quia manifestè operationi intentos non poterat subuertere, saltem contemplatores quoslibet auerteret à contemplatione. Nam ille idem clericus, laboris huius minister, subita quadam eaque grauissima infirmitate corripitur, & qui prius de visibilibus responsa dabat iam in cælum os suum ad inuisibilia & ineffabilia promenda ponere non verebatur. Concurrunt fratres, sicut consuetum est, ad inungendum eum: concurrunt ad ea, quæ dicebat, audienda. De se quidem magna, sed de plurimis circumstantibus assererebat maiora. De se, quod eadem vespera aut futurus esset cum angelis in cælo, aut staret sanus cum cæteris fratribus in choro. De alijs verò, singulorum considerans habilitatem, quasi prophetando & augurando dicebat: Hunc, cum nuper in ecclesia ad superiora raperet, vidi ad æternitatem vocatum: istum iam in sede felicitatis positum lectum istius in felicitate eadem præparatum. Iste futurus est Pontifex, iste constituetur rector multorum regularium & magister, iste in bono proposito perseveraturus, iste alius deficiens recessurus. His dictis ita se comparauit, quasi vltimum exhalaturus spiritum, vnius horæ spatium sic in terra iacens, vt statim moriturus facere solet: cum audito vesperatum primo sonitu surrexit, & veloci cursu cum alijs chorum intrauit. Quod cum adfates cernerent, alij alijs suum errorem confitentes, se delusos esse contestabantur. Sed nec sic quidē de litit antiquo & malignissimo insidiator, totiusq; bonitatis & veritatis expertus, & cunctorum scelerum subtilissimus architectus. Excitauit enim alium clericum, qui, sicut ille de propheta Daniele spiritum hauserat impostorem: sic iste de Iohannis Apostoli Apocalypsi nihilominus iactabat se scire & rimari debere dona cælestium secretorum. Quem cum vnus ex prioribus in Capitulum adduxisset: Ecce, inquit, nunc demum visitauit nos oriens ex alto: quia hunc non diurna scholarum exercitatio instruxit, nec labor annorum numero computatus edocuit: sed angelicam quadam reuelatio, quæ per totam noctem sub tenebrarum silentio ad ipsum diligenter instruendum, & nos per ipsum, laborauit. Audientes hæc quidam de fratribus, qui bus iam ex parte subtilitas fallacium spirituum nota erat, omnino prohibuerunt, dicentes, posthæc nec hunc, nec alium quenquam se velle audire, donec pater Nortbertus reuerteretur. Videns itaq; mendacissimus ille spiritus claritatem suam, quæ se trahit, fert in angelum lucis, esse repulsam: vt leo frendens, qui esurit & circumit querens quem deuoret: quasi incitatus ad iram, nec vltra latere valens, aperte sauitiam suam & odij rabiem, quam aduersus congregationem & aciem benè instructam gerebat, exerere cœpit. Primò quidem inter illos duos, quibus sic illuserat, & per quos alios illaqueare tentauerat, tantas inimicitia discordias seuit, vt si alter alterum alicubi potuisset apprehendere, interfecturus fuerit, & nisi seris & vinculis retenti essent, euadendi alter eorum non fuerit locum reperturus.

DEniq; importunissimus ille insidiator iuuenem quendam, cuiusdam conuersi filium, arripuit, & nequiter eum torquere cœpit. Quid faceret grex sine pastore, cui sic lupus vndiq; insidiabatur? Ligatum ipsum dæmoniacum recludunt, donec capiatur consilium, quid facto opus sit. In ipso autem silentio noctis, cum Prior, qui tunc alijs præerat, ad eum intrare vellet, & adhuc foris staret, vtcunque longè à domo, ostijs omnibus clausis, nec vlllo patente foramine, per quod posset videri, maximè quòd essent tenebræ, dæmon interiùs alta voce clamare cœpit: Modò intrabit ad me, modò intrabit ad me. Modò venit, modò venit magister ille cum clauata tunica sua, maledictus sit ille. Firmatè ostium firmiter, firmatè quã celerrimè, ne possit ad me peruenire. Non cessit tamen ille, sed processit, & pulsans ostium intrauit, stansq; ante illum, dixit: Dic mihi, rogo, quid est, quod loqueris? Respondit: Interrogásne quid loquar, an quis ego sim, qui loquor? Neutrum tibi indicabo. Nunquid tu magister es, aut tutor istius, aliorum veducor? Recede, recede à me quamcitissimè, ne à me cū iniuria ignominiosè recedas. At ille certus spiritum esse nequã, & ad decipiendum sapissimè venisse, qui iã tandè ad perimendum intrauerat, ait: Adiuro te per Iesum Christum filium Dei, qui tuas in cruce vicit infidias, & potest, quã iniuste & fraudulenter vsurpaueras in hominem, iuste & potèter eripuit, vt quis sis, celare nõ præsumas. Ait: Itãne me coges? Respondit: Nõ ego, sed ille te coget, qui aliàs per crucè vicit te. Et exclamans dæmon ille nequus: Hei mihi, hei mihi, quid agã? Ego sum ille idè, qui fui in puella Niuingellè coram Nortberto magistro tuo, albo cane: maledicta sit hora, qua natus fuit. Sic certus ille de suo & aliorum adeò importuno persecutore, totū conuocat cõuentum, & hæc omnia indicans, quid faciendū sit inquirit. Illi, cõsilio inito, timidi tamè, vt pote nouitij, qui hæc experiri nõ consueuerãt, virgis se cœdunt, ieiunia & orationes inter se instituant, aquam in vase ad hoc habili benedicunt, & cum processione eò eunt, vbi erat ille dæmon. Cœpit igitur fremere, & cum strepitu magno clamare: Veniant nostri ad hoc bellum, (plures enim sumus) & conteremus eos, vt à lapide grana tritici contenti solent, prorsusq; eos delebimus. Cui cum Prior respõderet: Sic facies, si à Deo tibi facta erit potestas: ille versus ad eum, extensis manibus, quasi scindere veller vestes, quibus erat indutus, ait: Putas te istorum esse magistrum? Et extendens digitum ad crucè, quam ibi puer tenebat. Ille, inquit, est magister, non tu. Tua causa nihil faciam: sed ille est, à quo torqueor. Dæmones Iesum Christum crucifixum confitentur & timent: Iudæi legem habentes, & falsi Christiani non agnoscunt, sed detestantur & rident. Solutus est ille, in quo spiritus erat nequam: sed cum vix à multis circũstantibus teneri posset, iuuenis quidam clericus humilem de vera obedientia, cui totus deditus erat, sumens fiduciam, dixit: Præcipiatur mihi per obedientiam, & tenebo eum non meis, sed obedientiæ manibus & vinculis. Cui cum præceptum datum fuisset, & alij recessissent, ille solus eum tenuit, & vsq; ad aquam benedictam adduxit. Ponitur itaq; in aqua exorcizata, leguntur exorcismi, fiunt adiurationes, leguntur euangelia, alijs è fratribus flentibus, alijs in oratione, alijs in disciplinis, vt vocant, corporis aut alijs afflictionibus permanentibus, omnibus tamen mirantibus friuola responsa & ridiculos sermones eius. Quid plura? Tandem post nimias & innumerabiles miserrimi corpusculi fatigationes, dæmon super linguã dæmoniacci in forma grani nigerrimè lenticulè se posuit, & apertò ore linguãq; exerta, se ostendit, dicens: Ecce ego: sed propter vos omnes hodiè non egrediar. Cui cum respõderetur, Mendax es, & ab initio in veritate nõ stetisti, nec tibi ab aliquo fidelium credendū est: non diu post cum scœdissimi scœtoris crepitu exiuit, scœda relinquens vestigia. Mox verò à suo tortore corpus vacuatū cecidit, & in lectulum quendã reclinatū, post diuturnam recreationè, ab agritudine illa vix cõualuit.

Importunissimus dæmon iuuenem occupat.

S. Nortbertum dæmonem vocabatur canem, etq; maledicit ipse maledictus.

Nota sanctæ obedientiæ vim.

Iohan. 8.

Nequissimus dæmon expellitur.

CAP. XXIX.

Fatigatis igitur mirabiliter fratribus, & artificiosa huius dæmonis calliditate inquitatis, idem dæmon torius quietis impatiens, cum locum suæ imposturæ apud simplices nullum inueniret, volatu facili, sicut leuis est agilitate naturali, Traiectum, vbi erat pater Nortbertus, repentè adijt, & hominè quendam cuiusdam principis villicum arripuit. Erat autè in eodem oppido annuè celebritatis dies, quando populus ad huiusmodi solennitates cõuenire solet. Etiam multi illic cõuenerant, & sacerdos Dei Nortbertus in ecclesia, vbi frequentia populi maior erat, Missam celebrabat: vbi etiam erat homo ille arreptus à dæmone intra Secreta, qui cū magno tumultu & fremitu vix ligatus tenebatur. Finitis itaq; Missarum solennijs, oblatu est ei ille cum magno suffragio plebis circũstantis, & admirantis rei euentū, & expectantis agonem militis Dei &

Mox inuadit alium.

638
 I V N I V S.
 daemonis. Ille verò, vt erat adhuc sacris amictus vestibus, imò Sãcti spiritus virtutẽ ac-
 cinctus, ad debellandũ hostem illũ importunissimum procedit. Cumq; quidã circum-
 stantes fratres dicerent ei, vt sua imbecillitati parceret, & hunc euentũ esse fortuitum,
 neq; oẽs casus posse emendari, ille permotus ait: Nescitis, fratres, nescitis, quia inuidia
 diaboli mors intrauit in orbẽ terrarũ, quã adhuc in eo perseuerat, nec respicẽdi vn-
 quã habebit voluntatem? Ille siquidẽ eò se ingerit tã frequenter & importunẽ, vt & me
 odiosum reddat, & verbũ Dei, q; per me ministratur, in cordibus faciat audientũ vile.
 scere, & ab eis, qui illud susceperint, ex innata sibi arrogancia illud possit auferre. Itãne
 in aurib; vestris veritatis nõ sonuit expositio, quẽ dicit: Venit diabolus, vt tollat semen
 verbi Dei de cordibus eorũ? Hęc dixit, & statuto daemoniaco ante altare, exorcismum
 aggressus est, daemonem cõpellens vt exiret. Et cum sal exorcizatum ori eius immis-
 set, ille magno impetu in faciẽ & oculos sacerdotis expuit, dicens: Iã tu cõsiliũ dedi-
 sti, vt in aquã mitterer, vt ibi durissimis cẽsus flagellis, vsq; ad mortẽ ferẽ verberer. Fru-
 strã niteris: me tua flagella nõ lædunt, minẽ tuẽ nõ terrent, mors non cruciat, nec me
 mortis vincula ligant. Cõsiliũ, vt præmissum est, datum erat, vt in aquã exorcizatum
 mitteretur, sed eodem furioso absente. Cum ergo circumstarent Clerus & populus, alij
 pro curiositate, alij pro pietate, pessimus daemon per os inuasi hominis multorum fla-
 gitiosam vitã & adulteria & fornicationes cõepit detegere, & quicquid confessione te-
 ãtum nõ erat, malitioso ore p̃palare. Hęc audientes, cõeperunt omnes hac illacq; dif-
 fugere, paucis cũ patre Nortberto remanentib;. Et cum iã dies esset inclinata, factõ ve-
 spere, fatigati qui aderãt ieiunio & vigilijs noctis p̃cedentis, cõegerunt eum ad hospiti-
 um, vt requiem paulisper caperet, membraq; debilia refectione aliqua refocillaret, &
 dormitione recrearet. Vbi cum ad coenã cum fratribus suis & quibusdã hospiti-
 bus deret, nunciatum est ei, quòd æger ille quietus sederet & solutus ante altare, de admis-
 sis in ipsum & maledictis veniã petens. Gratias itaq; egerunt Deo: reuera enim nocte
 illa & die sequenti curatus videbatur. Habebatur verò inter ciues eiusdẽ oppidi quod-
 dam exitiale odiũ. cumq; per totum diẽ pater Nortbertus pro pace componenda la-
 borãssẽt, & fauente Dei gratia, eos ad pacẽ reuocãssẽt, mox diabolus, qui è cordibus eo-
 rum expulsus erat, nõ libenter digrediens, in eundẽ miserum hominẽ, qui curatus vi-
 debatur, ingressus est. Qui statim cõepit iterũ stridere & furere. R. euerenti autẽ ab ec-
 clesia sacerdoti: Nescis, inquiunt, quia energumenus ille hesternus infanit? Nisi citius
 subueniatur ei, & citò curetur, furore confectus peribit. R. respondit homo Dei: non iã
 à suo tortore liberari poterit: quia p̃pter peccata sua isthuc patitur. Nam officiu pro-
 curatoris velle gerit, & pro merito suo tortori traditus est. Sinite eum modò, vt post-
 quã vexauerit eũ hostis per aliquot dies, satisfactione suscepta, nequissimus ille faci-
 lius expellatur. Sapiens homo doctusq; palestra cum spiritibus immundis exercẽde,
 tribus diebus permisit eum torqueri & vexari, & postea diuina miseratione ab eo cu-
 ratus est, ita vt mentis suã compos & incolumis ad propria reuerteretur.

CAP. XXX.

Tempore fama viri Dei propter res præclarẽ gestas longẽ lateq; peruagante cõ-
 punctus est paupertatis spiritu Comes quidam Vuestphaliã potentissimus, Gode-
 fridus nomine. Qui accessit ad eum, quòd de eo multa audisset: sed cum auditis maio-
 ratẽ suam ei aperuit, & qui se totum iam Deo deuouerat interiũs, sine mora de omni-
 bus relinquendis & de paupertate voluntaria amplectenda perdocetur exterius. Erat
 enim diues, potens in armis, vt pote homo iuuenis, p̃dijs multis, seruis & ancillis abun-
 dans, quibus omnib; mox renunciãns, se & sua omnia Deo per manus hominis Dei di-
 sponenda tradidit ea cõditione, vt propria domũs, castri videlicet Capenbergẽsis, mu-
 taret fastigia, Deoq; cõsecranda curaret: vt vbi regnauerat vitiorum execratio, virtutũ
 illic locum faceret diuine benedictionis consecratio. Quid faceret iuuenis, certamen
 grauissimũ suscepturus? Grauissimum certamẽ iure dixerim, erat enim illi vxor & fra-
 ter ipso iunior, qui modis omnib; eius proposito se opponebant. Cõtradicebant etiam
 serui, ancillæ & oẽs ministri eius. Cõtradicebat Comes Fridericus, pater vxoris eius, ma-
 gna ex parte elemosynã, q̃ fecisset, de dote filiaẽ suã esse dicens. Itaq; manus eius con-
 tra hos omnes, & manus horum omnium contra eum. Vicit tandẽ humilis importu-
 nitas: vxorq; cõsensit, & frater, leonino furore depositõ, agninã induit mansuetudinẽ,
 itemq; religionis habitũ, quẽ ipsum Comitẽ velle nouerat, cũ illo suscepit. Gaius est
 pater Nortberti, gausus est & Comes, & redditis omnib; Cæsari q̃ Cæsaris erãt, & q̃ Dei
 Deo retentis, tres de proprijs allodijs ecclesias, ordinãte patre Nortberto, construxit.
 In

Nota nõ po-
 rest daemon
 impropria
 re peccata
 in cõfessio-
 ne detecta.

Curatur dae-
 moniacus.

Comes qui-
 dam cõuer-
 titur, & fit
 monachus.

Item frater
 eius.

In quibus fratribus collocatis & religione constituta, cum Dei cultus egregie completeretur, non defuit tentatio, nec malignorum spirituum persecutio. Nam Comes Fridericus, pater uxoris Comitis, ambitioni suae indulgens, quod castrum Capenbergense dominatum Vuestphaliae tenuisset, prae texes illud esse dotem filiae suae, comminatus est fratribus, nisi quantocyus ex eo abscederent, se omnes trucidaturum. Aliquoties etiam cum equitatu suo illuc usque accedebat, patri Nortberto comminas, si eum cum asino ipsi posset comprehendere, ambos se suspensurum, ut re ipsa experiretur quis esset eorum maioris ponderis. Tam superbe orationi, qui aderant, Episcopi & alij Principes contradicebant, & iram Dei illi comminabantur. Fratres ergo Capenbergenses in arcto positi, nec ullam habentes qui ipsos liberaret de manu potestatis & iniqui, miserunt ad patrem suum, ut ipsos adiuvaret, simul hominis superbi verba ei nunciantes. Quo nuncio accepro, collectis viribus fidei & spei per eum & in eum, qui dixit: Confidite, ego vici mundum: ad ipsum se totum contulit, & publice pronunciauit se cum asino suo terram illius ingressurum, & copiam sui facturum. Quid multa? Quavis iter longum esset, tamen asinum suum mutare noluit: sed transito Rheno cum asino suo, inermis & debilis terram illius Comitis intrauit. Nec longum post ille pacis inimicus languore correptus, interijt, & reddidit simul sine malitia & vitio. Sic pacatis omnibus, fratribusque, Deum timentibus electis, in tribus ecclesijs de eodem alloquio cultum Dei omni tempore peragendum ordinauit, videlicet in Capenbergensi, Flostatiensi, Varlarensi: in quibus multorum fratrum & fororum usque, hodiernum diem viget congregatio, & in cultu diuino floret honesta religio.

CAP. XXXI.

Cum autem in Franciam reuerteretur, & fama de conversione supradicti principis, mirantibus multis, diuulgaretur, quod cum habitu in monasteria mutasset castra, totumque Comitatum seruitio Dei mancipasset: exemplo eius commotus & compunctus quidam nobilissimus princeps Franciae, Comes Theobaldus, hominem Dei adiit, de salute sua & de remissione peccatorum suorum simili modo consilium questurus. Considerans autem hominis Dei facundiam, & vultus elegantiam, & maturitatem in verbis & responsis eius, pietatis affectu mens eius praeter amore dulcedinis Dei & mansuetudinis sic perfusa est, ut statim seipsum totum cum omni possessione sua viri Dei permiserit voluntati. Erat enim & ipse homo prudens & bene doctus, & sanam doctrinam sapientiamque, verborum Dei sapienter in corde suo & laudabiliter colligebat. Sed vir Dei videns generosi principis pectus nobile, nobilemque, & deuotam, quae de seipso bene diuidens offerebat oblationem, & holocaustum, quae de cunctis rebus & diuitijs faciebat, paucis diebus ad respondendum acceptis inducens, Domino Deo consilium hoc attentius commendabat. Didicerat enim principem illum amplissimas habere possessiones, & castra quam plurima, nec cuncta facile posse mancipari alicui religioni, tum propter regni munitionem, tum propter aliorum multorum nobilium, quae eius principis beneficiarij erant, destructionem. Audierat etiam esse eum largissimum in praestandis eleemosynis, in ecclesijs, monasterijs & ceteris religiosorum officinis aedificandis, addendisque, ceterarum rerum necessariorum magnis subsidijs. Audierat eum patrem esse orphanorum, tutorem viduarum, nutritorem pauperum, solamen leprosoforum. Itaque vir per omnia discretus, alterius instituti vitam minimè illi complectendam sentiebat. Expectabat autem ille responsum de contemptu mundi & deserendis omnibus. Sed homo Dei, accepto post datas inducias diuinitus consilio: Non erit, inquit, ita. Iugum enim Domini, ut coepisti, cum iugo matrimonij portabis, & semen tuum cum benedictione patrum tuorum praecedentium terram largissimam obtinebit: quae nobis fas non est in te destruere, quae de te diuina dispositio ante omnia secula hisce nouissimis temporibus voluit ordinare. Ad quae sic respondit princeps: Si sic necesse confirmas, reuerende pater, ex Dei voluntate, Domini est terra & plenitudo eius, nec ex ea quisquam aliquid, nisi per illum obtinebit. Quia igitur ex illo haec praecipis, non habeo contradicere: sed certum tibi sit, nullam me ducturum aliam, nisi quam Dominus Deus per te mihi voluerit copulare. Penset hic lector, quanta fuerit in viro Dei virtus discretionis, qui ex duobus principibus alterum cuncta voluit relinquere, alteri verò praecipit tanquam nihil haberet cuncta possidere. Considerauit quippe in altero, quod aliena etiam ab egenis raperet: considerauit in altero, quod propria egenis largiri non cessaret.

CAP. XXXII.

Constitueraat homo Dei iter Romanum ingredi pro statuendo ordine fratrum suorum, & pro confirmandis rebus eorum, sibi à Deo collatis. Assumptis itaque, legatis Comitis, Ratisponam usque eos adduxit. Erat enim Episcopus eius ciuitatis nobilissimi stemmatis, & habebat fratrem Engelbertum, potentissimum Marchionem, cui erant

Hhh 2

nubilis

Iohan. 16.

Nota sancti viri insignem constantiam & mortis contemptum.

*Elephantensis,

Theobaldus Comes Blefensis,

Praeclara laus Theobaldi Comitis.

Romæ vir
sanctus à
Pōnifice ho-
norificè ac-
cipitur.

nubilis ætatis filia, è quibus vna expetita, Comiti Theobaldo de spōsa est. Reuersi sunt legati eius isthuc nunciantes, & pater Nortbertus cœptum iter prosequens, Romam peruenit: vbi à beatæ memoriæ Papa Honorio honorificè susceptus est, & quicquid iustè petijt, ab eo facillè impetrauit. Peractis itaq; omnibus, cum iam de reditu cogitaret, quadã nocte summo diluculo, cum de Deo meditareretur ipse & quidam sociorum eius, quos itineris solamen habebat, audita est vox ab illis manifestè, Parthenopolis ipsū fore episcopum. His auditis, admirantes stupebant, nec audebat quisquam eorum alius alij indicare, quid audisset. Præmiserat interim vnum ex clericis suis, qui nunciaret Comiti reditū suum, & acciperet responsum de matrimonio, quod per legatos suos audiuisset expetitū. Ipse verò rediens, transitū habuit per ciuitatē Vuirzenburg seu Herbipolim, quæ tunc episcopo carebat, cœgeruntq; eū Clerici & populus Pascha apud ipsos celebrare. Eo igitur retento, cum in die sancto summā Missam in ecclesia celebraret cū magna frequētia populi, ventumq; fuisset ad sacrosancti Dominici corporis & sanguinis perceptionē, accessit ad eum cæca mulier, quæ omnibus nota erat, & eo post Dominici corporis & sanguinis cōmunionem sufflante in oculos eius, lumen recepit. Vnde cum omnis illic assistens populus magnificentiam Dei altis vocibus extolleret, quidã diuites è præcipuis ciuitatis cōpuncti & amore Dei accensi, se & sua per manus hominis Dei Deo obtulerunt. De quorum facultatibus ecclesia adificata illic est, quæ diuinis cultibus claret vsq; in hodiernum diem. Recordari verò vocis, quæ Romæ audierat ipse homo Dei & fratres eius, cū Parthenopolis & Herbipolis, æquè in polis desināt, timentes ne in Episcopū assumeretur ab ijs, qui supra modū magnificabant eum, celeriter è ciuitate egressi sunt.

CAP. XXXIII.

Abbatia s.
Martini
Laudunēsis
multū proficit.

Accepta igitur potestate à Romano Pontifice de institutione proposita & statuto ordine, cum ad Præmonstratū reuersus esset, statim confirmauit, q̄ prius fecerat, videlicet ecclesiā B. Martini, quæ est Lauduni sita in suburbio, quam sub Abbate, cum adhuc in nimia paupertate esset, instituerat: quæ quantum in temporali & spirituali edificio creuerit, & plantata in qua terra radices fixerit, arbores ex ea in diuersas terrarum nationes translata dicant, fructus ex ea suauissimè redolens prædicet, & qui videntur & cooperatores extiterunt, vsque in æternum succedentes succedentibus præbent testimonium. Ordinari fecit etiam in Viuariensi ecclesia Abbatem, quam in Suesfionensi pago susceperat, vbi & dæmon, qui eum persequebatur, ad introitum fratrum, in hominem quendam statim ingressus est, quem pater Nortbertus, Deo cooperante, hoc modo liberauit. Ille siquidem, vt erat solitus, heri & nudiustertius, exierat agrituram suam agere, & dum geminato laboris astu sitiret, ad proximum fontem accessit. vbi cum bibiturus se inclinaret, vidit immanem vmbra & terribilē in aqua. Qua visione perterritus, dum temperat sibi à potu aquæ, erectus videt quasi ingentem hominem cum terrore quarentem, cuius esset. Atq; eo dicto disparuit, & miser arreptus à dæmone, furere cœpit. Hora erat pomeridiana, & ille apud villam ad vesperam inuentus, ligatus adductus est. Quem cum pater Nortbertus diligenter intuitus esset: Videtis, inquit, quomodo malignus spiritus, qui bonis omnibus inuidet, nos etiam hoc in loco odiosos reddere nititur? Vult enim rumorē spargere, ad ingressum nostrū hanc infamiam notam existere, & eius hoc esse signum, quod ista mala præcedant: sed per gratiam Dei non præualebit. Tunc cœpit hominem exorcizare & signare, donec quiesceret, & sana verba proferret. Quod videntes qui adstabant, gauisi sunt valdè, gratias agentes Deo, & dicentes: Eia benedictus Deus per omnia: modò quiescere paululum potest hic pater noster, qui fatigatus longo itinere, huc accessit. Sed ille, qui discretionem spirituum habebat, propius accedens, cum de naribus illius obfessi foetorem putidissimum exire sensisset, ait: Non est ita, vt vos putatis: nondum spiritus iste nequam recessit, sed latitat in calamo isto, & verba composita loquitur diuinæ virtutis timore, vt non expellatur, sed nobis recedentibus acrius hunc miserum valeat cruciare. At tamen sine causa non est traditus iste aduersariæ potestati, Permittamus eum hac nocte poenas debitas soluere, orantes pro eo, & forsitan cras facilius miserebitur eius Deus. Et sic factum est. Sed rei veritas & subsecutæ veritatis indicia, vera comprobauerunt esse verba sacerdotis. Nam vt recesserunt ab eo, cœpit arreptus ille multo nequius stridere & furere, quàm prius fecisset. In crastinum autem homo Dei reuersus est ad eum, & in conspectu innumera plebis, quasi ad spectaculum adstantis, sanus per Dei gratiam redditus est ager. & ad domum propriam cum omni sensus integritate reuersus.

Dæmoniacus sanatur.

CAP. XXXIII.

Non est autem prætereundum, quare vocatus fuerit ad suscipiendam Antuerpiensem ecclesiam. Est Antuerpia oppidum amplissimum & populosum, in quo vnus erat tantum sacerdos, qui curam totius populi ibidem commorantis gerebat. Sed præ nimia multitudine & frequenti negligentia non poterat: nec credebatur ei, quod & ipse quasi in coniugio & copula carnali, neptem suam in tertio gradu manifestè foetiam sui sceleris haberet. Hanc ob causam populus ille, quasi grex absque pastore, per multos errorum anfractus deuiabat. Vnde contigit, vt hæreticus quidam miræ subtilitatis & seductor, Tanchelinus nomine, illuc adueniens, in eadem gente locum suæ imposturæ inueniret. Erat is omnium hominum sceleratissimus, Deiq; & omnium sacramentorum eius, totiusq; religionis & Christianæ fidei hostis, ita vt ministerium Episcoporum & sacerdotum nihil esse diceret, & sacrosancti corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi perceptionem, ad salutem perpetuam prodesse negaret. Itaq; illum populum, cui iam per multa tempora veritas horum nunciata nõ fuerat, in hos errores induxit. Credebant ei, & sequebatur eum circiter tria millia armatorum, nec erat Dux aut Episcopus vel princeps, qui auderet ei resistere vel occurrere, nec ante eum, nisi sectam eius amplecteretur, apparere. Cum precioso apparatu in vestibus deauratis, triplici funiculo erinibus intortis, & auro intexto ligamine triplicatis incedebat, verbisq; persuasibilibus magnisq; conuiuiorum apparatus beneuolentiam eorum ad seducendos eos exhauriebat. Res mira & stupenda: lotiones eius bibebant, & reliquiarum loco absportantes recondebant. Et cum filias in matrum præsentia, spõfasq; maritis videntibus corrumpere, opus spirituale id esse asserbat, intantum, vt infelicem se diceret, qui huic coniunctioni nefariæ misceri non meruisset. Hæc turpissima & detestanda hominis impostura etiam post mortem eius extirpari nullatenus potuit, licet duodecim clericorum congregatio ab Episcopo in subsidium sacerdotis, qui solus erat in ecclesia sancti Michaelis instituta esset. Tum verò clerici & charitate & euidenti necessitate cogente, patri Nortberto & fratribus eius per manum Episcopi hanc ecclesiam cum quibusdam redditibus dederunt, confidentes, quod Deus meritis illius & fratrum, mortiferæ pestis auferret leuitiam, & tenebris ignorantie depulsis, lumen veritatis repararet. Suscepta est ecclesia, & clerici in eodem oppido aliam sibi ædificauerunt: quæ vtrq; manent vsq; in hodiernum diem, Dei seruitio mancipata. At pater Nortbertus, peritos fratres ibi collocauit, qui mortifero vulnere vitale medicamentum apponerent. Itaq; cœperunt & ipsi seminare verbum Dei, & eloquia dulcia faucibus eorum super mel & fauum propinare, infirmis pulmentum dulcedinis ministrantes, & debilibus panem, qui cor hominis confirmat, & vitam præstat æternam, annunciantes. Aiebant enim: Fratres ne miremini, & ne timeatis: vos per ignorantiam secuti estis mendacium, veritatem esse existimâtes. Quam si quis prius vos edocuisset, vt faciles inuenti estis ad perditionem, sic faciliores fuissetis ad salutem consequendam. Audientes ergo quidam verbum, & videntes opera, quæ sequebantur, compuncti reuerentes viri & mulieres, corpus Dominicum, quod in cistis vel in foraminibus per decem aut quindecim & eo amplius annos abdiderant, reportabant.

CAP. XXXV.

Cum quadam nocte Præmonstrati cum quibusdam fratribus infirmis & minutis plus solito resedisset, de spe cælesti & beatitudinis gloria conferens, & conferentes audiens, cum in secretæ noctis silentio quidam ex eis strarent, missum est ad fontem, vt afferretur aqua. Reuertentibus igitur, qui missi fuerant, statim vt ostium cellulæ ingressi sunt: Quare, inquit vir Dei, aquam immundam huc attulistis? At illi timentes, stupebant, & vas benè lotum & aquam purissimam se attulisse protestabantur. Cumq; de vna in scyphum effunderetur, semel atq; iterum iussit aquam infusam effundi, omninò prohibens, ne quis ex ea vel paucillum gustaret. & cum tertio vsq; ad fundum vna ventum esset, accensoq; lumine clariùs intuerentur, viderunt bufonem miræ magnitudinis in scypho reptantem, & obstupuerunt. Obstupescere iure poterant, & supra modum mirari, tum quia hyems erat, quando huiusmodi vermes apparere non solent: tum quia fons erat purissimus, & vas mundissimum fuisse recordabantur. Videns eos attonitos pater Nortbertus: Quid, inquit, fratres miramini? Mille artifex est ille spiritus nequam, qui nos hostiliter persequitur: sed projicite eum: quia maior eius est versutia & arrogantia, quam fortitudo. Quid, quæso, de hoc viro sentiendum est? Nunquid ille spiritibus immundis tã subtili ratione obuiare potuisset, nisi sancti spiritus in fusio & gratia abundans eum docuisset?

Tanchelinus hæreticus demerit Antuerpienses.

Vide nefariam & plane Cynicam hæreticam turpitudinem.

Ecclesia B. Mariæ extruitur Antuerpiæ.

Vir sanctus diuinitus cognoscit demonem in bufonis specie latere in vase.

Vide rem
miram.

ALio tempore, cum ad ligna cadenda fratres quidam in sylua fuissent, inuenerunt lupum capreolum deuorantem. Exclamantes autem fugauerunt eum, & accepta praeda, quam lupi rapacitas ceperat, detulerunt secum domum, & in angulo quodam nihil mali suspicantes suspenderunt. At lupus, quasi de iniuria sibi illata conquerens, sequebatur eos, & ad ostium domus, quam illi fuerant ingressi, ut canis quidam doctus, mesiticus, residens, quod sibi ablatum fuerat, reperere videbatur. Nescientes autem qui aduentabant, quod factum fuerat, exclamabant contra eum, ut fieri solet, ut eum in fugam compellerent. At ille vultu domestico respiciens ad eos, immobilis permanebat. Quod cum viro Dei nunciatum fuisset, conuocatis fratribus cunctis, percontabatur quidnam esset, dicens non sine causa tam rabidum animal eiusmodi fratrem sumpsisset. Timentes vero fratres illi, qui causa conscierant, processerunt in publicum, & veniam petentes, narrauerunt ea, quae gesta fuerant. Quod vir Dei audiens, ait: Reddite ei quod suum est. iniuste enim egistis, tollentes quod vestrum non erat. Accepta denique lupus praeda sua, neminem laedens, placide recessit.

Res admira
tione digna

Lupus fit
cultos gre
gis.

Luc. 10.
Lupus man
suecit.

Prover. 18.

CVidam etiam puero pastori ouium quarenti, cum canes non haberet, si lupus ei ouem auferret, quid faceret, ioco responsum est, ut nomine magistri sui praeciperet, ne auderet eam deuorare vel laedere. Non diu post more solito fersante eo oues in agro, lupus veniens vnam ex eis rapuit, & concito cursu au fugit. Quem frater procul adspiciens, praecipi non immemor, alta voce clamare coepit: Quod fugis, o malignissime raptor, solito velocior? Depone ouem, depone, inquam: ex parte magistri mei hoc tibi praecipio, & non laedas eam, nec longius absportare ausus sis. Mox lupus ouem illam depofuit, & ille festinus in humeros sublatam, ad alias eam reportauit. Cum die alio missus fuisset frater quidam in agrum ad animalia custodienda, lupus eis per totum diem eo praesente, adstitit, & quasi custodia ferens solatium, nullam praese feribat feritatem. Cumque appropinquante vespera, hora esset ut grex introduceretur, sic ut ex altera parte frater, ita ex altera parte lupus gregem intrare compellebat. Introducto vero grege, cum frater ianuam clausisset, lupo excluso, ille quasi de illata iniuria conquerens, & mercedem sibi debitam reddi postulans, pede prout poterat, pulsabat ianuam. Pulsabat crebris ictibus, se velle intrare indicans, & alicuius alimentum portionem accipere. Quod cum vir Dei audisset: Quare, inquit, pulsanti hospiti non aperitis? Cui cum responderetur, non hospitem, sed lupum esse, qui se importune ingrederet, nec propter ipsos omnes vellet recedere, aduocatis fratribus percontabatur, qua occasione illuc venisset. Sed cum tacerent omnes, accessit clerico illo, sciscitabatur, quis inuisset ipsum in custodia gregis. At ille indicare, quod ei contigerat, timens, nec tamen interrogata celare ausus, ait: Illa fera pulsabat ad ostium, quae hodie mecum fuit, & gregem mihi commissum, haud aliter acli commissus sibi fuisset, mecum, donec intra ianuam introduceretur, conseruauit. Audiens haec vir Dei: Date ei, inquit, aliquid pabulum: mercedem enim de impeso seruitio requirit: quia dignus est operarius mercede sua. Cumque ad praecceptum viri Dei carnes ei proiectae fuissent, quasi pro mercede rapuit eas, & recessit. Qui etiam non diu post de manu cuiusdam pueri vitulos seruantis, panem accepit. Quid est hoc, fratres? Ecce rabida fera, rationis expertes, mansuescunt, & hominibus obediunt: homo rationalis claudit aurem, & non obedit, quasi qui finxit eum, non consideret. Non audit miser homo, quia cum placuerint via eius Deo, omnes inimici eius pacifici erunt.

Valde infe
stus est facta
fratribus
Praemodura
tenis insti
tuti.

ARte multimoda hostis ille persequatur aciem, ad ipsum debellandum ordinatam, intantum ut vix quisquam ex ipsis, postquam noctis tenebrae aduentarent, alicubi exire auderet. Sed cum vnus, cui multum insidiabatur, se modice fidei esse diceret & seipsum reprehendens, assumpsisset fiduciam, & solus pro singulari quadam necessitate exiisset, adstitit daemone coram eo, terribilis valde hominis effigie assumpta, & ad specum nigerrimo incedens, & quasi ipsum esset in aere delaturus, minas intentans. Ille autem fidei collectis viribus, & vigore animi resumpro, intra se dicebat: Quandiu haec importunissimi inimici figmenta & phantasias patiar? Et surgens apprehendere eum voluit: sed daemon in fugam versus est. Ille vero fugientem velociter insequitur, & veniens ad arborem, quae prope stabat, luctari coepit cum ea, daemonem cupiens tenere & ligare. Sed paruo interuallo facto, respiciens recognouit eam esse arborem, quam ibidem

Contemnē.
da sunt dæ.
monum ter.
riculamēta.

ibidem esse nouerat. Et hac animi virtute venenosi serpentis illusionē deuicta, nullum postea eius timorem passus est. Sed & alium simili modo aggredi præsumpsit, eundem timorem ei incutiens, visibiliter illi adstans, cum resideret ille ad opus naturæ necessarium. Nec mouebatur vterq; de loco ab initio nocturnarum precum vsq; ad finē. Sed vicit tandem probitas opportuna fratris improbam importunitatem dæmonis. Nam surgens, signo Crucis expresso, per ostium, quod à dæmone occupatum videbatur, exiit, & neminem obstantem inueniens, quod talis illusio nec ipsi nec alicui nocere posset, perspicuè cognouit. Et liber iam ab hoc vano timore permāsit, libertate sancti spiritus donatus, qua postea minimè fuit destitutus.

CAP. XXXIX.

Cum vir Dei Nortbertus noctem quandam totam in somnem orando trāsegiſſet, stans ante altare oratorij, quod in primordio conuersionis suæ in Præmonstratē. si loco susceperat, adstitit retrò eum satan instar horribilis vrsi, dētibus & vngulis terribilē præ se specie m ferens. Cumq; verteret se homo Dei, & vellet procedere, vt mēbra debilia modico somno recrearet, ex improuiso videns adstantem belluam, expauiit. Sed ilicò ad se reuersus, & ostium oratorij clausum considerans, nec alicuius intratis sonitum se prius audisse recordans, persecutoris sui cognouit esse insidias. Et parū per orando, viribus resumptis, ait: Quid expectas cruenta bestia? Vngulæ tuæ inanes sunt, & horribiles dentes tui ventus, & hirsuta pellis tua fumus & vapor inaniter tranſiens, & velut ſm̄bra, quæ sole recedente dispāret. Tu signaculum similitudinis Dei, lux cum es, in tenebras superbiendo corruisti. Recede nunc, præcipio tibi: quia nulla conuentio Christi ad Belial, nulla societas luci ad tenebras, nulla pars fidei cum infideli. Recede ocyūs: scis nulli nocere te posse, nisi permittat Deus: nec nisi illis, qui peccando tuæ subditi sint potestati. Et his dictis mendax ille, verba veritatis ferre nō sustinens, disparuit.

Vrsi specie
sata frusta
terrere nitit
tur virum
Dei.

Ezech. 28.

2. Cor. 6.

CAP. XL.

Iam tunc tempus aduenerat, quo ad certum diem per internuncios loco etiam præfixo, Comes Theobaldus sponsæ suæ & patri eius occurrere debebat. Et inuitato patre Nortberto, qui coniunctionis huius suāfor fuerat, secum illum vsq; ad eundem locum perduxit. Quò cum peruentum fuisset, nō inuenerunt eam. subliterat enim in via, graui morbo detenta. Qua de re cum omnes, qui cum eo aderant, mirarentur, alicuius poenitudinis & fraudis causam suspicantes, consilio inito magnis precibus rogatus est pater Nortbertus, vt procederet in occursum eius, & renunciaret, vtrūmnē vera aliqua esset huius dilationis occasio. Acqueiuit homo precibus deprecantium, si non ad dedecus fore putans, si non ad finem vsq; perduceret curam, quam eius matrimonij conficiendi causa suscepiſſet. Et accepta certa pecunie summa, misit eam fratribus suis Præmonstratensibus, qui eo absente quingentos pauperes pascendos susceperant, tempus enim famis erat, & alimēta sibi & pauperibus emebant. Et quia hoc nomine eis succensuerat, præcepit in nomine suo centum viginti pauperes addi, ita vt centum ex eis plenam haberent ē cibo communi refectioem: tredecim verò in hospitali domo pane & carne ac vino recrearentur: septem autem cum canonicis essent in refectorio. Culpam enim, qua Deum & fratres se offendisse credebat, quò displicuisset ipsi humanitas & opus misericordiæ, quod in fide Iesu Christi in pauperes declarandum susceperant, sic remitti & expiari putabat. Non enim arbitrabatur ad eos vltra se reuersurum, ne c volebat alicuius offensionis notam apud eos relinquere, quos esse sciebat in Dei, & sua, & omnium fidelium congregatos dilectione, etiam in hoc magistri sequens exemplum, qui cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Deinde perrexit ire, quò mittebatur. Et veniens Spiram, Saxones & clericos Parthenopolis ciuitatis ex magna parte ad eligendum Archiepiscopum coram rege Lothario congregatos inuenit. Qui audientes eum aduenisse hominem, quem per diuersas terrarum nationes virum sanctum populus affirmaret, vocauerunt eum, tum ad sermonem faciendum, in quo libenter audiri solebat, tum ad audiendum consiliū suum per negocijs quibusdam, quod quorundā ex ijs, qui conuenerant, necessitas exposceret. Et primò quidem Parthenopolitanorum causa, qui patre orbati erant, agebatur. Aderat ibidem quidam Cardinalis, qui à Romana sede recēns aduenerat, & aliorum principum innumera multitudo: & in electione, eorum consilio, tres nominati sunt, quorum vnus erat pater Nortbertus, sed eo ignorante. Factum est autem, cum illi haſtarent, & è tribus optimum sibi cuperent, digito latenter ex aduerso latere inuit eis Primicerius Metensis Albero, qui postea Treuirensis ecclesiæ Archiepiscopus fuit,

Liberalitas
Præmonstratensium in
pauperes.

Iohan. 13.

vt virum Dei Nortbertum assumerent. Qui statim porre&is manibus eum arripuit, vocibus iteratis exclamantes: Hunc in patrem nostrum eligimus, hunc pastorem nostrum approbamus. Non potuit se homo debilis defendere, non licuit ei cogitare, nec cogitatio quicquam de seipso constituere, sed simulatq; raptus est, a rege commendatus est, & ab omnibus adstantibus approbatus, ab ipso etiam Romanæ Ecclesiæ legato confirmatus. Deducitur ergo homo Dei graue onus secum portans, deducitur ad locum, quem non nouerat. Ita ille, qui gentem neglexerat paganorum incredulam, ad quam in primordio conuersionis suæ ire constituerat, vt miseris ab errore infidelitatis reuocaret: nunc auctoritatem & officium secum ferens, vnde dispositionem diuinam putauit effugere, inde cogitur obedientiam manifestè subire.

CAP. XLI.

FVit itaq; ad introitum eius populi concursus innumerabilis, & congratulabantur omnes maioris ætatis & minoris: Maiores, quod celebrem & magni nominis personam elegissent: minores, quod eum, qui infirmitatibus eorum compateretur, reciperem mernissent. Procul autem aspiciens ciuitatem illam, ad quam ducebatur, nudatis pedibus incedebat. Inde cum processione deducitur in palatium, sed vt pauper, pauperè amictus pallio, alijs introentibus, repellitur non agnitus ab ostiario: Dicebat quippe ostiarius illi: Alij pauperes iamdiu intromissi sunt: non decet, vt te ingeras importunè, comprimens horum principum multitudinem. Exclamabant autem, qui sequebantur, hæc videntes: Miser, quid agis? Sine miser: quid est, quod fecisti? Nunquid non nosti, quia iste est episcopus noster, & dominus tuus? At ille confestim aufugiens latitabat, patre Nortberto eum reuocante, & subridendo dicente: Ne timeas, & ne fugias, mi frater. Melius enim me nosti & perspicaciori oculo intueris, quam illi, qui ad hæc alta palatia me compellunt, ad quæ non debueram, qui tam pauper & modicus appareo, sublimari.

CAP. XLII.

Consecratus igitur & episcopus factus, & in episcopali cathedra sublimatus, non immerito illius Apostolici præcepti, Episcopum suæ domui esse benè præpositum: conuocatis præfectis domus & cunctis ministris, perquirebat qui essent redditus episcopalis mensæ, & vbi & quinam illi, qui singulis præesse deberent. Et cum annumerata cuncta fuissent & scriptis commendata, & qui ex ipsis sumptus debebatur, vix sunt ex omnibus inuenta, quæ quatuor mensibus anni sufficere. Admiratus supra modum Dei sacerdos, interrogabat diligenter, vtrum ne ampliori prædiorum possessione antiquitus instructa esset ecclesia, an ab aliquibus qui illi ante ipsum præfuisent, quæ iuris eius erant, minus cautè conseruando essent dispersa. Cognita autem veritate, quod nobilis fuisset ecclesia, & à regia maiestate fundata & sublimata, liberaliterq; dotata & aucta, vbi sunt ergo hæc, inquit, aut qua ratione ab ea & à vobis sunt abalienata? Aiunt illi: Quidam ex decessoribus tuis nimium suæ carnis affectibus indulgēs, fratribus & propinquis & parentibus suis alia prædia largiti sunt, alia permiserunt. Alij verò ijs succedentes, quædam vel beneficij loco dederunt. Alij remissius se habentes, & à potētib; oppressi, defendere non valentes, quæ iuris erant ecclesiæ, quædam perdidērunt, & sic imminutæ sunt, & penitus ad nihilum redactæ cunctæ res, quæ huic dignitati seruire solebant. Audiens hæc vir Dei, memor illius, quod maledictus, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius: collectis vltimis in eo & per eum, à quo se vocatum ad hoc officium administrandum non diffidebat, imperterritus iubare potestatis assumpto, legationem vndiq; mittit, præcipiens vt quicumq; possessiones ecclesiæ, cui Deo authore præsideret, iniuste obtinerent, nullo pacto deinceps eas sibi vindicare ausi essent, nisi prius ostendissent, eas ad se iure hereditario esse deuolutas. Audientes hæc raptores & sacrilegi illi, multum indignabatur, quod homo inermis & pauper, qui a seruo vehente introductus esset, tam potēs tamq; festinum auderet edictum proponere, quod tamē pro nihilo putabant, nihil ex ijs, quæ violenter possederant, se perdituros existimantes. At ille gladio spirituali, quo accinctus erat, eos persequitur, in sua quiete permanēs aggreditur, percutit, deiecit, deiectos anathematis vinculo ligat. At illi eam persecutionem Episcopo facilem, sibi diuturnam & grauem esse non ignorant, quandoquidem præcipit auctoritas, qui anathema vnius anni patiuntur, eos post annum * exleges, nec in aulis aliquod habere respōsum: dimiserunt magna ex parte ea, quæ de beneficijs ecclesiæ sibi præter ius fasq; usurpauerunt. Sed faciebant id sanè inuiti, & ob hoc inimicitiarum & odij fomitem aduersus Episcopum, vtcunq; & vbiunq; poterant, latenter ministrabant. Sed ille, qui viam iustitiæ &

cur.

Creatur Vir
Dei Magde-
burgi Episcopus.

Vide sancti
viri humilitatem
in tanto honore.

1. Tim. 3.

Admodum
imminutos
inuenit pro-
uentus Eccle-
siæ Magde-
burgensis.

Jerem. 17.

Persequitur
vrsuatores
rerum eccle-
siasticarum.

cursum recti itineris ante episcopatum tenuerat, immobilis permanebat, predicās verbum & regnum Dei annuncians, pacemq; in terminis suis faciēs, domos religiosorum exaltans, & ubi non erant, nouas construens: religiosos amplexans & ordinans, dissolutis & irreligiosis, nisi resipiscerent, afferens assiduas persecutiones, Decanis, & sacerdotibus, & ijs, qui habebāt regere populum, omnibus ad sacros ordines promotis, modis omnibus castimoniam sectandam esse dicebat, cogens eos eam seruare: aut, si essēt notorij, cuncta ecclesiastica beneficia relinquere. Initia dolorum & occasio persecutionum, omnia hæc. Dicebant enim de die in diem, suam quisque, quam ægrè ferebāt, molestiam conquerentes: Vt quid hunc aduentitium & cuius ignorabamus consuetudines, super nos regnare volumus: Contrarius quidem est operibus & consuetudinibus nostris, suprā quā ferre possimus. Sic qui prius immensis laudibus eleuabatur, nunc vituperijs & improperijs deicitur: sed tamen proficiebat in opere exteriori, ipso dispensante, qui cuncta exteriora, priusquā fiant, ordinare consuevit interiori.

CAP. XLIII.

ERat ante palatium episcopale haud longè sita ecclesia in honorem sanctæ Dei genitricis Mariæ, in qua viginti erant canonici seculares, sub Præposito antiquitus constituti. Hanc ergo cūm prauidisset sacerdos Dei sibi esse necessariam, vt ibi fratribus suis repositis, aliquando à tumultu, qui officio imposito debebatur, paululūm spiritū refocillaret, petebat multoties & à rege & à canonicis tum maioris, tum huius ecclesiæ, vt alibi ab ipso alijs aqua vel meliori commutatione redditibus acceptis, illam sibi liberam concederent. At illi omnes vna voce contradicebant, afferentes ecclesiam tanti nominis non debere immutari, nec regis dignitatis potestatem, cui erat subdita, imminui: sed nec alterius ordinis & consuetudinis gentem introduci: quæ iura regalia ignoraret, & subiectionem debitam & officia pro consuetudine ipsorum præstare nesciret. Passus est hanc per aliquot annos repulsam, sed vicit tandem in petitione humiliter perseverans: vicit quidem ratione, qua premebat eos: vicit & constantia, qua noverant eum à bonis inijtjs vsq; ad finem nunquam velle desistere. A motis ergo clericis illis, & singulis ubi vellent collocatis, fratres sui ordinis, sicut diu concupierat, in eā ecclesiam induxit, ubi etiam se viuente secundum ordinem institutum, & post decessum suum perpetuis temporibus Dei cultum prosequendum constituit.

XLIIII.

CR euit fratrum numerus & multiplicati sunt, & in Saxonia, ubi religio tepuerat: & in Sclauonia, ubi nulla erat. Radicati fructuoso germine floruerunt, multiplicati sunt, vt quondam Hebræi. Fremuerunt Saxones, fremuerunt Parthenopolitani, odiosq; & inuidia aduersus hominē Dei inualescente, ipse in Deo spem & fidutiā habēs, & aliorū institutorum cōgregationes propagare non cessabat. Iam autem aduenerat dies ille sanctissimus & celeberrimus Cœnæ Domini, in quo pœnitētes recōciliandos sanctorum patrum decreuit autoritas, in quo agnus ille innocens ad conciliandas inimicitias inter Deum & hominem captus est & ductus ad immolandum: & ecce ad ostium loci illius, in quo sacerdos Dei confessiones recipiebat, adstitit quidam amictus pallio sub pœnitentis specie, obnixè ostiariū rogans, vt ad confitendum intrare ei liceret ad Episcopum. Hoc cūm ostiarius viro Dei indicasset: Noli, inquit, ille, intrare mittere eum. Et cūm ex præcepto domini sui diceret paululūm expectandum esse, ille magis instabat vt introduceretur. Sic perseverauit pulsus nec intromissus est, donec recessit alia multitudo, quæ conuenerat ad confitendum: & tunc nouissimè illi copia intrandi data est. Quem cūm procul vir Dei diligenter inspexisset, ait: Noli huc propius accedere, sed sta & vide ne moueas pedem. Aduocatisq; de ministris palatij, qui foris aderant, præcepit eis vt adstantem iuuenem pallio, quo obuolutus erat, nudarent. Nudato autem eo, apparuit cultellus acutus, quem adstrictum lateri suo tenebat, cuius erat longitudo ferè pedis & dimidij. Itaque cum eodem, iubente Episcopo, cunctis qui aderant intuentibus, ante eum adductus est. Cumq; quæretur ab eo, cur sic armatus venisset, tremens ac stupens, vt pote ineffabilis & nefanda crudelitatis conscius, mortem timens, procidit ad pedes eius, & quia ad ipsum interficiendum missus fuisset, confessus est. Nominatisq; illis à quibus erat conductus, quorumq; instinctu & consilio venerat ad tam execrabile facinus perpetrandum, cuncti qui aderant, supra modum mirabantur, quod proditiōnis huius rei inuenti essent etiam illi, qui de præcipuis negocijs & secretioribus consilij cum eo tractare consueuerant. At vir iustus, vt erat hilari facie & vultu sereno, ad eos respiciens, ait: Quid miramini, si vas suum hostis antiquus recognouit, & in membris Christi opus suum.

Nota sancti
Episcopi
studia,

In ecclesia
s. Mariæ
collocat sui
instituti fra-
tces,

Nota, vt cor-
dis arcana
diuinitus
cognōrit.

Sigarius sub
specie pœni-
tētis immit-
titur ad con-
fitemdum vi-
rum Dei.

suum exercere nititur, quod in hac sacratissima nocte in sacro capite nostro Iesu Christo non timuit efficere: O quam felix esset, qui in aliqua huius diei hora non ab inimicis, sed etiã ab amicis, vt sunt isti, quos recitatos audistis, traderetur & moreretur. Hæc est dies, qua desperatis misericordia, peccantibus venia, mortuis redditur vita. At tamen ille traditor in custodia ponitur, non vt puniatur, sed vt suffragatorum suorum consilium detegatur, & in eis ignominia tanti sceleris castigetur. Quid igitur? Num scire poterat homo Dei, quid ille, qui confessionis & pœnitentiæ causã venire se simulabat, sub veste ferret, nisi gratia superabundans eum docuisset?

CAP. XLV.

Cum quodam noctis tempore ad celebranda cum clericis suis matutinarum solennia more solito surrexisset, aduenerat clericus quidam de domesticis, & retrò se ad ostium in insidijs posuerat, iniquitate plenus & crudeli malitia, vt pote armatus congruis armis, quibus innocentem in dolo ferire posset & interficere. Egressi q; Capellani, qui præcedebant, sicut mos est in terra illa: (præcedunt enim dominos suos Capellani) sed ille de insidijs prosiliens, nouissimum, putans eum esse Episcopum, sed erat ex clericis, veste conscissa percussit. Cumque ille exclamaret & diceret: Quis est, qui me lædit? ille ex sono vocis non esse ipsum, quem quærebat, agnoscens: Putauit, inquit, hunc nouissimum esse, quem iugulare volebam. Præcesserat enim Episcopus cõmixtum inter alios, eundem casum quasi futurorum præcius timens. At ille concito cursu in fugam versus est, & cum alij ad capiendum illum insequerentur, Episcopus ait: Sinite eum fugere, nec malum pro malo reddatis: fecit quippe quod potuit, & quantum ei Deus permittere voluit. Nondum venit hora mea: sed qui miserunt illum, nõ dormiunt nec quiescunt, donec opprobrijs fatientur, & me vel morti tradat, vel, si diuinum sit opus, quod agitur de me, manifestè probatum reddant.

CAP. XLVI.

Premostratensis grex pusillus Premonstratensis ecclesię tanto patre, ipsum per biennium patienter expectabant, alij ex ipsis cum quibusdam secularibus dicentibus: sustinere nequaquam poterimus, quia recedente pastore, oues abire solent in dispersio. nem: alij nullum magistrum, nisi ipsum: alij de ipso desperantes, alium volebant eligere. Quod cum viro Dei relatum fuisset, timens ne arefceret, quod à Deo per ipsum plantatum fuerat, si adhuc rore diuini consilij non perfunderetur: aduocatis ad se quibusdam ex prioribus & maioris & sanioris consilij fratribus, perquirebat ab eis, quid facto opis esset, singulatim perscrutans de voluntatibus eorum, vt per omnia in definitione sui operis certior redderetur. Cumque intellexisset alios secum velle habitare, alios consilio suo alibi velle viuere, alios propositę paupertatis votum velle tenere, plurimos tamẽ sub certo magistro & disciplina eundem paupertatis tenorem velle obseruare, remisit eos ad locum suum, paucis secum retentis, ad pacis & vnanimitatis studium iterum atq; iterum eos adhortans, vt cum eis ab ipso facultas eligendi patrem concessã fuerit, concordia Iesu Christi & dilectio, quã docuisset, in ipsis inueniretur. Recesserunt illi, & bonus pater non immemor filiorum, quos in Christo genuerat, ne diu absq; magistro remanerent, fideles nõ diu post nuncios ad eos misit, qui & eligendi facultatem, & de ipsa electione eius indicarent voluntatem. Electione igitur approbata à filijs, vt erat à patre datus assensus, reuersi sunt ad eum, qui fuerat missus, voluntatis eius præceptum completum esse nunciantes. Habebat autem ipse electum secum, sed tamen rem dissimulari iussit per aliquot dies, nec illi electo indicari. Consilium ad tempus occultabatur, non tamen ignorabat electus ille, quid de se factum esset, quanuis rem tacite consideraret, diuina edoctus reuelatione. Asserebat denique, quod manẽ die illo, quo de ipso facta fuit electio, steteret in visione coram filio Dei Iesu Christo, cum patre & magistro suo Norberto. Extendensq; manum suam de xteram Iesus, recipiebat fratrem illum, à cæteris fratribus electum, de manu viri Dei, dicentis: Apud te Domine mihi commissum tuã sanctissimã maiestati represento. Per hoc iam proculdubio scire poterat, quid de ipso diuina miseratio constituisset. Quid plura? Venit dies, in qua placuit homini Dei, quod cœperat, perficere. Conuocatisq; fratribus, quos habebat secum, consilium suum indicauit eis. Et aduocato electo, ait: Tu mihi succedes electione fratrum tuorum in domo paupertatis nostræ. Cumq; ille responderet: Tibi & in primis Deo patri omnium obedire oportet. Vadam & considerabo misericordiã Dei processus & successus. In quibus si efficere aliquid potero & proficere, gratias tibi agam: sin autem, ad te, quem post Deum, patrem eligi & animæ meæ tutorem, mihi sine offensa liceat remeare. Ait illi vir Dei: Vade: manus enim

Alius quidã
nititur per-
cutere eum.

Præmostra-
tenses mul-
tùm affligi-
tur eius ab-
sentia.

Eligitur ali-
pro eo prese-
ctus Præmo-
stratensis.

Viso electi.

Successore,
sibi substiti-
tuit in Præ-
monstraten-
si monaste-
rio.

enim Domini vsque in finem tecum erit. Hac accepta benedictione, ille recessit, duobus adiunctis sibi socijs, de quibus præceperat vir Dei, vt alterum in Antvuerpiensi ecclesia patrem, alterum in Floressiensi constitueret. Et sic factum est. Positus & consecratus est ille pater in Præmonstratensi ecclesia, & illi duo in duabus alijs supradictis. Sed & duo iam alij consecrati erant in duabus alijs ecclesijs, Laudunensi sancti Martini, & Viuariensi. Isti quinque & sextus, quem ad locum, qui dicitur Bona spes, statim post introitum suum Abbas Præmonstratensis ablegarat, imminentem dissolutionem Ordinis in plerisque locis videntes, & maiorem futuram metuentes, ad diem statutum in loco determinato conuenerunt, & quicquid ad præsens in domibus suis superfluum videbatur esse, recedentes, deinceps ad exemplum Cisterciensis Ordinis, annuatim se reuersuros simul ad Ordinis sui sinistra corrigenda firmauerunt. Quod cum in locis alijs diuulgatum fuisset, si in primo anno sex, & in secundo nouem fuissent, in tercio duodecim, in quarto decem & octo fuere: & ita deinceps multiplicati sunt vbique terrarum, sicut voces & actus eorum & opera vsque in præsentem diem testantur.

CAP. XLVII.

DEinde beatę memorię Papa Honorio ad æternitatem vocato, Innocentioque in sancta Romana sede canonica electione subrogato, cum sedem obtinere non posset propter intrusionem Petri Leonis & seditionem familię eius, exiens inde contulit se in Francia: vbi, vt decuit, honorifice susceptus est. Conuocatoque Rhemensi concilio, conuenerunt vndique episcopi de diuersis nationibus: aduenit & pater Nortbertus: ibique illum Petrum intrusum excommunicauerunt, & electione Innocentij approbata, eundem Petrum Leonis leoni rugienti, nisi resipisceret, tradiderunt. Attulerat autem Nortbertus secum ecclesię suę priuilegia verustissima, & ferē à vermibus consumpta: quę cuncta Romano munimine fecit renouari & corrigi, apponens ea, quę receperat de manibus illorum, qui ea iniuste & violenter rapuerant. Addidit præterea aliud priuilegium secretò, vt cum daretur opportunitas, Romana fultus auctoritate, Ordinem suę religionis in episcopali propagaret ecclesia. Finito ergo Concilio, cum ad sedem propriam reuerteretur, iamque ex parte diuulgatum esset quod fecerat, magis fremebant, ad alterutrum dicentes: Regnum nostrum non stabit, & gloria nostra nihil est: sed & honor omnium nostrum & prædecessorum nostrorum redigetur in nihilum, nisi quamprimùm excludamus eum à nobis, & auferatur hæc eius subtilis potestas de terra nostra. Et exinde quærebant opportunitatem, vt facerent cautè, quod inordinatè & insipienter machinabantur. Accidit autem eodem tempore quidam casus aduersus in ecclesia maiore, qui secretò viro Dei fuerat reuelatus. Cumque eum senioribus ecclesię indicasset, & protestaretur eius causa expiari debere ecclesiam ex Canonum præscripto, illi acquiescere ei noluerunt, dicentes non esse denuò consecrandam illam, quam constaret multorum regum & Pontificum auctoritate fuisse consecratam. Hoc illi perhibebant, sed ille contra asserbat, nunquam se in ea diuina celebrare velle mysteria, nisi ab ea demonum infestatione, qua esset irreuita, paterentur excludi. In hunc modum contendebant: sed vir Dei ille, qui veritas eorum non metuebat, modò Deus esset in causa, notam fecit re omnem populo ex pulpito, ostendens quid in huiusmodi casibus sanctorum patrum sanxisset auctoritas. Hęc dixit, & sequenti nocte, assumptis duobus Episcopis, quos tunc secum habebat, & Præposito eiusdem ecclesię, qui in hoc ei fauebat, & quamplurimis de fratribus suis clericis, intrauit ecclesiam: vbi induti sacris vestibus, aqua consecrata illud officium sincera deuotione compleuerunt. Sed simulatque peractum est ministerium, adhuc omnibus, qui aderant, sacris vestibus indutis, clamor nimius & tumultus grandis populi foris auditus est. Commota quippe fuerat omnis ciuitas furore non minimo & inenarrabili, quòd rumor planè barbarus manasset ad eos à quibusdam aduersarijs, scilicet fregisse Episcopum altaria, sacrarium reserasse, feretra & phylacteria dissoluisset, sibi que reposuisset, & cum his omnibus sub eiusdem noctis tenebris cum omni etiam thesauro ecclesię fugere constituisse. Audientes hæc, qui cum viro Dei erant, territi sunt, alij plus, alij minus: sed ille imperterritus ad eos exire volebat, vt interrogaret quidnam esset. Porro alij modis omnibus prohibebant, dicentes hunc plebis tumultum non faciliè tali hora à quoquam posse sedari: coegeruntque cum ascendere in quoddam propugnaculum, quod ab Imperatore Ottone ibi constructum erat antiquitus, loco turris cuiusdam ecclesię, quam cœperat edificare, sed morte præueniente non consummauit. Ibi se reclinauit homo Dei & qui cum eo erant,

Synodus
Rhemensis.Petrus Leo
Antipapa
excommu-
nicatur.Multos
Nortbertus
habet ad-
uersarios.Seditio po-
puli excita-
tur in viru
Dei.

erant sacris adhuc amicti vestibus, mortem potius turpissimam corporis, quam vitam expectantes. Inualeſcebant interim voces inſultantium & inſipientium, atque vt pro-
 dirent crebro clamitantium. Sed illi in turri econtrario in matutinarum ſolemnibus
 laudes Deo canentes, cum hymnis & canticis exultationis in honorem prædicatoris
 egregij Pauli, vocibus immenſis reſonabant: iſti verò inſultationis voces clamoribus
 inconditis multiplicantes ſacerdotem Dei reum eſſe mortis proclamabant. Erat
 tum feſtum commemorationis beati Pauli Apoſtoli. Hac fiducia freti quidam ex ip-
 ſis, nihil formidabant: ſed alij ſeculo & ſuæ carni tenerè in hærentes, cum multo ciu-
 latu dicebant: Eheu, cur iſtum ſecuti ſumus hominem, vt cum eo moreremur in pec-
 catis noſtris? Quibus vir ſanctus, melliflua eos cõſolatione exhortans, aiebat: Nolite,
 fratres chariſſimi, nolite terreri Dei enim eſt, quod à nobis geſtũ eſt: Dei eſt, quod ge-
 ritur: Dei eſt permiſſio, quando ab inimicis eius bonum opus impugnatur. Hæc quan-
 doquẽ dicebat: interdum autem pro illis orabat attentius, ne deſiciendo deſperarent.
 Illorum deſectũ creſcebat orandi affectus. Et vt ipſe poſtea aſſerebat, non tam merue-
 bat mortem, quàm ne deſperando illi deſicerent. Congregabatur verò per totam
 noctem multitudo aduerſaria: ediuersò multiplicabat preces in articulo talis neceſſi-
 tatis pius ſacerdos, & qui cum eo erant. Facto autem manè, cum ſummo diluculo il-
 luceſceret, dum alij ad inſultum turris inſiſtunt, alij ſagittis, alij iaculis pontificem &
 clericos eius appetunt, quidam, qui in necem eius iuraſſe dicebantur, tanquam auidio-
 res crudelis illius cædis perpetranda, pertinaciter irrupentes, ad ſup̄iora turris au-
 dacter euãſerunt. Quos vt vidit diſtrictis gladijs irruere, ne in aliorum mortem deſa-
 uirent, progrediens obuiam, magiſtri ſui exemplum ſecutus: Vnum, inquit, homi-
 nem quaeritis, ecce ego: Parcite iſtis, qui nullam mortis ſententiam meruerunt. At illi
 eo viſo, vt erat adhuc amictus episcopali & ſacerdotali veſte purpurea, territi ſunt, &
 cum paululum retrocederent, in momento Deus, cuius nutu omnia diſponebantur,
 declarata martyris ſui, quantum in eo fuit, conſtantia, ad eõ mentes illorum perſecu-
 torum compunxit, vt ad pedes eius corruentes, veniam tanti facinoris precarentur
 & acciperent, atque ex hoſtibus in deſenſores prodirent. Alij verò celeriter inſequen-
 tes eos, vnum ex cubicularijs eius, qui fideliter ei ad hærebat, quendam aditum deſen-
 dentem reppererunt, & iam Episcopum ab alijs trucidatum putantes, illum, quòd do-
 minum ſuum diligeret, odio habentes, gladio percuſſerunt, & vſque ad guttur collum
 ſecantes, ſemiuiuum reliquerunt, cum extinctum crederent. Quod videns vir Dei, o-
 mnibus inuitis, in mediam turbam proſiliit, & inimicis faciens ſuũ copiam, morti ſe
 obtulit, eligens mori potius, quàm vt aliquis alius, ipſo ſuperſtite, occumberet. Cernẽs
 autem eum ille idem, qui miniſtrum eius percuſſerat, furorẽ diabolico & iniquitate
 plenus, euaginatũ eumque cruentũ adhuc gladium tenens, extendit manũ ſuã
 in pontificem, & audaci temeritate grandem ictũ in eius humerũ intulit: ſed reſi-
 liit gladius, perinde ac ſi caſus eſſet lapis Adamantinus, & de recenti, quo erat tinctus,
 ſanguine ſimbrias episcopalis mitræ, quàm in capite geſtabat, in fecit: quam
 diũ homo vixit, eam maculam retinuit. Videntes autem, qui ſtabant ex aduerſo, rei
 exitum expectantes, qui que magis hominis ſanguinem expetebant, quàm hominem!
 videntes, inquam, illi, quòd non moreretur, dum à quibuſdam ei parcebatur, à non-
 nullis verò percuſſus non lædebat, reliquias ſanctorum celeriter apportantes, eas
 in medio poſuerunt, faſſique ſunt perabſurdum id eſſe, vt tam improbe paſtor ab ou-
 bus oppugnaretur. Hæc quidem illi præ ſe ferebant, falſam ſimulantes humanitatem:
 Nam & ipſi eum hoc in articulo poſitũ cogebant, vt fratres ſuos de Eccleſia beatæ
 Mariæ eiiceret, qui in ea poſiti erant, vt ſuperius dictũ eſt. At ille recuſabat, affirmans
 factũ hoc, quoad viueret, nunquam ipſos immutatuos, quod regali potentia & Ro-
 mana autoritate eſſet confirmatum. Dũ hæc agerentur, aduenit eius vrbs Comes ex
 itinere, & quaſi tu multũ huius neſcius, in medias turbas ſe intulit, ſeparansq; alios ab
 alijs, diem certum eis præfixit, ad quem adeſſent omnes, iuſtam querimoniam haben-
 tes aduerſus Episcopum. Receſſerunt ergo illi ad præceptum iudicis: at Dei ſacerdos
 intrauit eandem eccleſiam, cuius cauſa omnis illa commotio facta fuerat, Miſſam ce-
 lebraturus, & immenſas Deo ſuo gratias redditurus. Cumque acceſſiſſet ad altare, ac-
 ceſſit ſitis circumſtantibus ait: Ecce integra ſunt omnia, ſaluaque & ſana, quæ nunciata
 fuerant fracta & abſportata. Celebrauit igitur Miſſam in eodem loco, ſed & epistolam
 & euangelium ipſemet legit (receſſerant enim omnes miniſtri eius, tædio & timore
 affecti,) ita vt verè dici poſſet de eo, ſicut de ſummo capite noſtro Ieſu Chriſto: Reli-
 ctõ eo, omnes fugerunt. Finita autem Miſſa, venit ad palatium, purpuream miro & in-
 effabili

Inter grauiſ-
 ſima pericu-
 la ſecutus
 eũ ſuis lau-
 dat Deum.

Iohan. 18.
 Conſtantia
 ſancti viri.

Grauiſſimè
 neratur eius
 cubicularij.

Illuſtre mi-
 raculum.

Ficta quorũ
 dam huma-
 nitas.

En ſingula-
 rē inter tot
 pericula præ-
 clari auſti.

effabili modo habens faciem, ut pote calice Domini potatus. Hunc quippe colorem in ipso mortis periculo tenuerat, & hoc testabantur, qui cum ipso fuere, non visum illum esse vel ad modicum pallefcere. Ipse verò martyrum constantiam, facilem & super mel & fauum esse dulcissimam asserbat.

CAP. XLVIII.

Prædicti autem aduersarij, coactis iterum peruersis conuenticulis suis, suum animi dolorem promebant, dicentes se esse delusos, & arte magica tenebrarumq; caligine sensus ipsorum perstrictos, quod hominem illum viuum reliquissent, qui eis non cederet, moresq; & honorem ipsorum dignitatemq; vrbis violare non merueret. Verè delusi, quia dolosi. Nanque hoc ab eis planè decretum est, ut cum ad prædictū diem conuenirent, singuli certam vini vel medonis mensuram exhaurirent, ut si quicquā voluntati eorum contrarium in discussionibus querimoniarum accideret, id farciretur nece sui pastoris: & sic ebriari potius imputaretur, quàm deliberationi. Estq; hoc inter ipsos sanctum, ut quicumq; huic decreto non obediret, domus eius euersioni, & tota suppellex direptioni esset obnoxia. Quod cum relatum fuisset ad aures quorundam principum terræ, qui virum Dei quadam ex parte diligebant, quod scirent eum virum sanctum & iustum, suadebāt ei, ut ad tempus cederet, exemplo magistri sui, qui à facie persequentium se abscondit. Quod cum ille renueret, palmamq; martyrij gaudens expectaret, illi multiplicibus persuasionibus exire compellebant. Aduenit inde præfixus dies, & coepit ciuitas immensis clamoribus perstreperè: Interrogans autem homo Dei, quid esset, responsum est ei, quod populus multus congregatus, fratres de ecclesia beatæ Mariæ vellet eijcere. At ille subridens, aiebat: Non est ita: quia plantatio, quam plantauit pater cælestis, eradicari non poterit. Attamen compulerunt eum, ut exiret. Et præparatis equis, exiit ad Abbatiam quandā sancti Iohannis, quæ est in suburbio ciuitatis, vbi satis speciosè dispositis omnibus, abiit ad quoddam castrum suum Hallā, vbi à tanto tumultu quiesceret. Sed illud præclusum inuenit. Præuenientes enim hostes eius, muntiones omnes occupauerant. Quid faceret homo, qui nusquam inueniebat, vbi requiesceret. pes eius? quid faceret humano destitutus auxilio? Contulit se ad ecclesiam quandam canonicorum regularium, quæ ibi propè erat, orās Deum suum per aliquot dies, ut viam suam in suæ beneplacito voluntatis dirigere dignaretur. Sed Deus videns serui sui humilitatem & constantiam, respexit veritatis eius preces: & sic, ut voluit, pax rebus data est. Nam ut conuenerant certatim inimici ad perimendum, sic conuenire festinabant ad satisfaciendum. Itaq; omnimodam satisfactionem offerebant, & pecuniam multam. Sed ille, qui plus animas Deo quarere venerat, quàm pecunias, eas respuebat, ut animas eorum, quæ propter nefarios hos conatus perditionis periculo subiacebant, lucrifaceret.

CAP. XLIX.

Videntes hoc aduersarij, studuerunt eum lenire, & illi vulnerato domum suam, quam deiecerant, ex integro reparantes, ad curandum vulnus, quod ei inflixerāt, grandem pecuniæ summam contulerunt. Post hæc, apertis ianuis castri, quas ad aduentum eius prius clauerant, intrauit illuc multo cum honore, multorum coetu vallatus nobilium, multitudine etiam plebis, qui omnes Deum laudabant pro constantia tanti pontificis, ipsumq; pontificatus honore dignum aiebant, quem Deus omnipotens ex tot persequentium manibus eripuisset, quiq; in tam euidenti mortis periculo cum fidei suæ integritate corporisq; incolumitate inuidus permansisset. Tertio anno episcopatus sui facta sunt hæc, & quinq; postea sedit annis, de die in diem ministeriū suū honorificans, in omni religione & honestate proficiens, vnitatem sanctæ Ecclesiæ conservans, eiusq; perturbatores & schismaticos omnes persequens & detestans, bonos amplectens, desolatis dans consilium, pauperes & orphanos viduasq; sustentans, religiosos quoq; fouens & augens, religionisq; præbens formam seipsum, quantum dignitas functionis pati poterat, tam minoribus quàm maioribus affabilem se exhibens, diuinæ largitatis & gratiæ non immemor, Domino Deo suo per singulos dies bonæ existimationis & intimitæ suauitatis & dulcedinis offerens conscientiam.

CAP. L.

Erat tum schisma grauissimum & ad componendum difficilimum in sancta Romana sede, ut iam supra dictum est, Pontificibus Innocentio & Petro Leonis. E quibus Innocentius canonicè electus, catholicus erat, & à catholicis omnibus approbatus recipiebatur: Petrus verò erat intrusus, sed tamen occupauit sanctam sedem, nõ Deo, neque Ecclesiæ sanctæ, sed viribus humanis fretus. Erat enim etsi non nobilitate, multi.

tis fortitudinem.
Matth. 26.

Iohan. 3. & 12.

Nouus in eum tumultus excitatur.

Tadem miserunt hostes viri Dei, & eum honorifice restituerunt.

Constantia eius iam laudatur ab omnibus.

Episcopi officia.

Petri Leonis Antipapæ.

per nefarii
actus.

multitudine tam en generis potens in Vrbe, legesq; sanctas & ordinem & omnia statuta patrum & Ecclesie sanctae, regulamq; Christianae fidei, ambitione excacatus, destruebat, turre & munitiones Urbis alias deiciens, alias muniens, vt principatum secularum & suae cupiditatis scopum obtineret. Itaq; consilio inuito a rege Lothario & Christianis principibus, ne cognitio & robur fidelium Christianorum his temporibus illa peste mortifera elideretur, expeditionem in Italiam appararunt, vt sacrilegum illum, quem gladius spiritualis, quo iam sapissimè percussus fuerat, penetrare non poterat, materialis tandem conficeret. Cum eo autem & alijs tam Episcopis quam Archiepiscopis, ex praecepto & obedientia Innocentij pastoris catholici, pontifex Norbertus profectus est. Transitisq; castris & urbibus cum magna turba praeeuntes & subsequentes exercitus, Romam, Papam venerabilem Innocentium secum deducentes, perueniunt. Vbi cum impetu grandi & manu forti introeuntes, ipsum eundem Papam in sancta sede, inuitis hostibus & aduersarijs omnibus, collocarunt. Porro Lotharium regem Pontifex in sede positus & alij, qui conuenerant, in Romanum Imperatorem consecrauerunt. Erat enim vir ille strenuus belli ductor, praecipuus in armis, prouidus in consilio, terribilis inimicis Dei & sanctae Ecclesiae veritatis amicus, iustitiae tenax, iniustitiae hostis. Cuius probitas patuit in Sicilia, viguit in Saxonia: Qui quoad vixit, Romanum imperium, quod eius curae mandatum fuerat, titulare non potuit. Diligebat autem & ipse virum Dei Norbertum, quod eius consilij, quae strenuitate & prouidentia pollebant, assidue vteretur, ab eoq; caelestis dulcedinis potum hauriret, & pane diuinae refectiois quotidie foueretur. Cum autem ab Italia reuersus esset in ciuitatem suam Parthenopolim, non diu post graui aegritudine correptus est, eaq; per aliquod tempus, id est, spatio quatuor mensium, laborauit: episcopatuq; sapienter & fideliter annis octo administrato, plenus Spiritu sancto, cum omni integritate sensus, adstantibus benedictione data, beato fine quieuit. Neq; enim, vt ait B. Augustinus, poterat male mori, qui bene vixerat. Annus erat Dominicae incarnationis millesimus centesimus tricesimus quartus, feria quarta Pentecostes, octauo Idus Iunij, Pontificatus Innocentij anno quinto, regni Lotharij anno nono.

Innocentius
in sua sede
collocatur.

Lotharius
Imperator
colocatur.

Felice vir
sanctus mi-
grat a cor-
pore.

Defuncto igitur beatae memoriae patre Norberto, contentio non minima orta est inter maiorem ecclesiam, & eam, quae est B. Mariae, de loco sepulturae eius. Volebat enim alij, dignumq; & iustum dicebant, vt quia caput ecclesiarum eius ciuitatis fuisset, ecclesiae primariae eius ossa deferrent honorem, ibiq; aduentum summi iudicis expectaret, vbi erat titulus eius immobilis. Sed fratres sanctae Mariae sui iuris eum esse asseriebant, quod per illum suo creatori reconciliati, eum patre elegissent, & per illum seipfos & suam deuotionem Domino Deo suo, a quo auersi fuerant, reddidissent: praecipue autem, quod adhuc viuens praecipisset, & vsq; in finem hanc suae voluntatis deuotionem indicasset, vt inter fratres suos & filios sepeliretur & quiesceret. Videntes tandem illi, qui erant medij, contentione hanc dirimi non posse, quod sua vnaquaeq; pars sententiam aequiorem assereret, consilium dederunt, vt ad Imperatorem Lotharium citò mitteretur: quod ille mandaret aut statueret, id ratum haberetur. Et sic factum est. Interim verò corpus inhumatum iacebat, sicq; de die in diem per singula monasteria ciuitatis circunlatum est, & in vnoquoq; vigiliae & ea, quae fidelibus defunctis debentur, diligenter sunt celebrata, donec die octauo reuersi sunt, qui missi fuerant. Tum verò iussu Imperatoris apud fratres in ecclesia B. Mariae corpus viri Dei sepultum est. Fuit autem hoc admiratione dignum, & tacendum non est, quod cum esset aestas nimia, ita vt eodem anno nullum foenum in pratibus praenimia siccitate secaretur, de corpore eius per tot dies nihil foetoris percipi potuit. Vnde licet intelligi, quod mundauerit eum gratia superabundans a corruptione mentis, quae conseruauit corpus eius ne corrumpereetur. Sepultus itaq; ante altare sanctae Crucis, in medio monasterio fuit per aliquot annos. Sed boni filij, qui memores benignitatis, quam ipsis exhibuerat, eum tenere diligebant, vt sine obliuione memoriae ipsorum affigeretur, ante oculos suos in claustrum eum transtulerunt, vbi in tumulo, diligenter pro loci opportunitate adornato, diem expectat nouissimum, in spe certa resurrectionis & gloriae.

CAP. LI.

Corpus eius
exanime
multis die-
bus aestate
calidissima
nihil putet.

Adem autem die & hora, qua separata est anima eius a corpore, videbat eum quidam frater in veste candida & forma venusta, ramum oliuae tenentem in manu sua. Qui cum quaereret ab eo, vnde veniret, vel quò festinaret, respondit: De paradiso missus sum, vnde hunc ramum oliuae florentem tuli, & vado celeriter, vt in loco paupertatis, meae

CAP. LII.

Visio fra-
tris cuius-
dam.

Adem autem die & hora, qua separata est anima eius a corpore, videbat eum quidam frater in veste candida & forma venusta, ramum oliuae tenentem in manu sua. Qui cum quaereret ab eo, vnde veniret, vel quò festinaret, respondit: De paradiso missus sum, vnde hunc ramum oliuae florentem tuli, & vado celeriter, vt in loco paupertatis, meae

tis meae, id est, in Pramonstratenſi eccleſia, transplantem illum. Expergefactus frater, de tam inſolita viſione cepit intra ſe cogitare, quidnam ſignificaret. Deinde aperuit eam quibusdam eius eccleſiaſi hominibus, iſq; memoria commendarunt diem & horam viſionis, ſcire volentes, quemnam tam euidentis apparitio euentum eſſet habitura. Audito tandem deceſſu magiſtri ſui, inuenta eſt illa eadem dies eſſe, qua carne anima eius ſoluta eſt. Alij quoq; fratri, qui ſacerdos erat, apparuit in propria effigie, ſtans coram eo. Sed mox effigies hominis Dei mutabatur in florem miri candoris inſtar lilij, quem angeli ſuſcipientes, deferabant ad aethera. Euigilans igitur frater, ſummo diluculo cucurrit ad Priorem ſuum, copia petiturus Miſſam celebrandi, Deoq; per eam pij patris Nortberti animam commendandi. Cumq; Prior quereret, quid ſibi vellet tam ſubita teſtatione, expoſuit ille ordinem rei. Cui Prior precepit, vt diem illum memoria retineret. Eſt itaq; inuentus dies ille, dies ſepulturæ hominis Dei. Erat alius quidam de his, quos in primordio conuerſionis eius contulerat illi Deus, qui fideliter & amanter adhaſerat ei, & de ceſſu chariſſimi magiſtri ſui dolebat eò magis, quòd de ſalute eius necdum certi aliquid comperiſſet. Cumque omni precum inſtantia ſupplicans rogaret Deum ſuum, vt aliquod reſponſum acciperet de miſericordia, quam contuliſſet militi ſuo: nocte quadam apparuit ei in domo pulcherrima, quæ ſolis ſplendore perfuſa videbatur. Recognoſcens ergo ille magiſtrum ſuum, procidit velociter ad pedes eius, humiliter petens ab eo, vt de ſtatu ſuo & de percepta à Deo miſericordia certiorẽ ipſum reddere dignaretur. At ille erigens eum à terra, & brachijs ſuis collum eius ſtringens, ſic ait illi: Fili mi, rem difficilem quæris: attamen ei, qui indefinenter pulſat, aperitur. Veni, ſedeamus. Erat autem ibi ſedes pulcherrima præparata. In qua cum ſediſſet, dixit illi: Dictum eſt mihi: Veni ſoror mea, requieſce. In pace & requie ſum. Hac melliflua & deſiderata reſponſione frater ille reſectus, timens ne recederet, quia per viſionem, ſicut poſtulauerat, hoc ſe videre ſciebat: Quæſo, ait, pater amantiſſime, vt diſcas, num moleſtè tuleris, quòd ad te non veni, cum adhuc viuens venire me iuſſiſti. Et reſpondit: Tu venies: ſicq; diſparuit. Verum id fuit. Iturus enim erat frater ille: ſed alio interueniente negotio, non peruenit. Faxit omnipotens, vt ſecundum promiſſionis intellectum ad ipſum veniat, & quem ſocium ac ſucceſſorẽ participetq; miſeræ afflictionis ſæculi huius reliquit, confortè faciat felicitatis æternæ, & à Deo perceptè benedictionis.

Alia viſio.

Item alia viſio.

Appendix monachorum Capenbergensium de patre Nortberto.

DE communi patre nos quoq; Capenbergensẽs filij nobis comperta deſideranter adijcimus, ne in paterni meriti proſecutione nos, tanquam ingrati, veſtræ ſanctitati deſſe videamur. Eſt apud nos libellus, vitam Deo digni fundatoris noſtri continens, in quo ita ſcriptum eſt: Illis diebus apparuit in Vueſtphalia partibus eximium quoddam iubar Eccleſiaſi, memorabilis ille præco Dei Nortbertus, vir nimium admirabilis gratia, prædulcis eloquentia, ſummæ continentia, informator ac propagator religionis canonicæ, ſeruorum Chriſti aggregator, cœnobiorum non paucorum fundator, tam habitu quàm voce ſtrenuiſſimus, veræ poenitentia prædicator, ac per omnia illius propheticæ iuſſionis executor, qua dicitur: Parate viam Domini, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri.

Author huius Appendix ſuit ſancti viri contemporaneus.

Eſa. 40.

Quodam tempore famem Vueſtphalia affuturam, & ipſos quoq; fratres parum percaſtigaturam, in ſpiritu prædixit. Quæ iuxta viri Dei præſcientiam adeò grauis euenit, vt pleroſq; dira inedia calamitas extingueret. Accidit ergo die quodam, fratribus ad reſectionem ituris, cum hoſpitibus ac pauperibus erogarent, quicquid ſibi abſtinendo ſubtraherent, vt panis deeſſet alimonia, ita etiam, vt vnde fieret, inueniri non poſſet. Cumq; vir Dei ſapientius intimãſſet, quòd ſcriptum eſt: Non affliget Dominus fame animam iuſti: ecce ſubito per fideles ſuos Dominus tantam panis abundantiam tranſmiſit, quòd fratres ſufficienter reſecti ſunt, & aduenientibus cum alacritate obtulerunt. Atq; poſtmodum ex illa die nunquam deſuerunt fratribus opportuna ſubſidia.

Prophetia viri Dei de fame.

Prouer. 10.

Tempore autem alio, cum vir ſanctus quendam e fratribus vellet pro cauſa monaſterij deſtinare, inueniens illum valida proſtratum febre, iniunxit ei cauſam obedientia, in virtute Chriſti ſolo verbo uſus imperij: Vade, inquit, & reuertere, iamq; amplius noli febricitare. Statim ergo frater, recuperatis viribus, perfecit quantocyus, quòd à patre ſancto fuerat iuſſus. Audiuiſimus eundem veritatis aſſertorem in communi capitulo hæc, quæ ſequuntur, proſequentem: Scio vnum ex profeſſionis noſtræ fratribus, cui de regula noſtra indaganſtiſſimè, non quidem ſuis meritis, ſed fratrum orationibus, beatus viſus eſt Auguſtinus, qui & auream regulam à latere dextro prolatam, il-

Febricitantem repete ſanat.

S. Augusti-
nus ei tra-
dit regulā
suam.

li porrexit, seque luculento sermone ei intimauit, dicens: Quem vidēs, Augustinus ego sum Hipponensis episcopus. Ecce habes regulam, quam ego conscripsi: sub qua si bene militauerint confratres tui, filij mei, adstabunt securi in extremi terrore iudicij. Et quidem ista humiliter tanquam de alio profecutus est: nos tamen ipsum fuisse, cui hoc reuelatum est, indubitanter aduertimus.

Stilla san-
guinis Chri-
sti apparet.

Res apud Floressiam gesta est, cum illic memorabilis pater diuina celebraret, in quibus nimirum exequendis se deuotissimum exhibere consueuerat. Vidit repente ante ipsam perceptionem in patena medio non modicam stillam sanguinis Dominici ruberem. Vocatoq; fratre Rudulpho sacrista nostro, eius tunc diacono: Vidēsne, inquit, frater, quod ego video? Video, inquit, domine: cœpitq; pro tantæ rei magnitudine vbertim flere. Post cuius miraculi declarationem, nobis deinceps patenā abluere mandatum est. Cœpitque apud nos huius obseruantia consuetudinis, cum à nobis eatenus nesciretur.

Res mira
de panno
serico.

In vita B. Seruatij legimus, quod defuncto eodem præfule sanctissimo, sericū quoddam, populo spectante, multumque admirante, angelicis allatum manibus, super illius venerabile corpus positum est. Quapropter idem sericum in Traiectensi ecclesia summa honoratur reuerentia, præcipuaq; conseruatur & obseruatur diligentia. Cum ergo vir Dei Traiectum deuenisset, petijt hoc sibi sericum demonstrari. At illi cœperunt simul omnes excusare, præsertim cum vel ipsum serinium, in quo repositum erat, introspicere nullus auderet. Sed quid multa? Tandem viri Dei obgnitū petijt. Cumque in eius præsentia sacrum aperuissent repositorium, subito ecce sericum illud (mira dicturus sum) mirabili & diuino quodam impulsu subuectum euolauit, ipsamq; basilicam aliquanto spatio circunuolans, tandem se ad summa templi prope laquearia displicatum continuit, & illic quodam quasi remigio alarum librabatur anximum. Quo viso, alijs stupendo exclamantibus, alijs penitus sibi subtrahendum cum luctu formidantibus, vir Dei rem tacitus cōsiderans, Missarum adorsus est solennia. Quæ dum ageret, ecce sericum se recomplicans, super expansā sacerdotis lentè se demisit brachia. Quod ipse venerabiliter suscipiēs, loco suo restituit. In hoc igitur facto, & meriti gloriam in præfule Seruatio, & fidem atq; orationis virtutem in suo famulo Deum declarasse non dubito.

Propheta
S. viri.

Apud locum, qui Boulant dicitur, vbi vestrorum quoque floret fratrum cœnobij, potens quidam alienorum inuasor commanebat. Hic inter cætera violentiæ suæ mala, quosdam etiam vini redditus, qui proprij erant Parthenopolitanæ ecclesiæ, & ad diuina celebranda specialiter pertinebant, iniusta vsurpatione aliquandiu possederat. Illuc ergo cum deuenisset Archiepiscopus, vt mihi frater eiusdem loci testatus est, pro ecclesia sibi commissa non siluit, accersitoque raptori, quanuis multis pauendo, dixit: Cur homo hanc iniuriam beato Mauritio inferre præsumis, vt redditus annuos, ad diuina celebranda institutos, temeraria inuasiōe possidēs, in tuos vsus expendas? Cumque ille inflatus responderet, dicens, non hoc esse inuasiōem, sed legitimam hereditatis suæ possessionem: vir Dei propheticō spiritu respōdit: Scio frater, quod hoc imminente anno ab hac deprædatione, Dei repellēris ludicio. Dixit, & factum est. Eodem quippe anno infelix ille ab inimicis suis occisus fuit.

Alia eius
propheta
de seditione
Augusti-
na.

Alio quoque tempore, cum esset in expeditione regis Lotharij, vnā cum ipso rege Vindelicam peruenit Augustam. Vbi famosam seditionem, quæ inter populum eiusdem ciuitatis & regem orta est, hoc ordine prædixit: Solebat hic ter beatus ad orationem ecclesiam quamlibet ingressurus, ad ipsa semper basilicæ limina curuatis dicere genibus: Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Cum ergo præfata ciuitatis ecclesiam ingrediens, orationē complēset, vocato diacono suo, ex cuius hoc ore cognouimus, quid per spiritum cognouisset, ei reuelauit, dicens: Ego frater huic loco pacem imprecatus sum, pacem optaui: sed tamen pacis hic repulsam potius inueni. Pallium ergo nostrum & cætera, quæ sub manu tua sunt, diligentia tuæ commendo attentius, quia huic loco imminet confusio magnusq; conflictus. Ita factum est. Nam proximo die multis à rege prostratis & vulneratis, temeritatis suæ poenas ciues dedere: vixque tandem in regis gratiam post multa dispendia recepti sunt. Alio tempore

Aqua bene-
dicta sanat
dæmonia-
cum.

cum oblatu ei fuisset dæmoniacus, aquam sale mixtam exorcizauit. Et cum procedens eandem spargere cœpisset, antequam perueniret ad hominem, spiritus malignus abcessit.

VITA